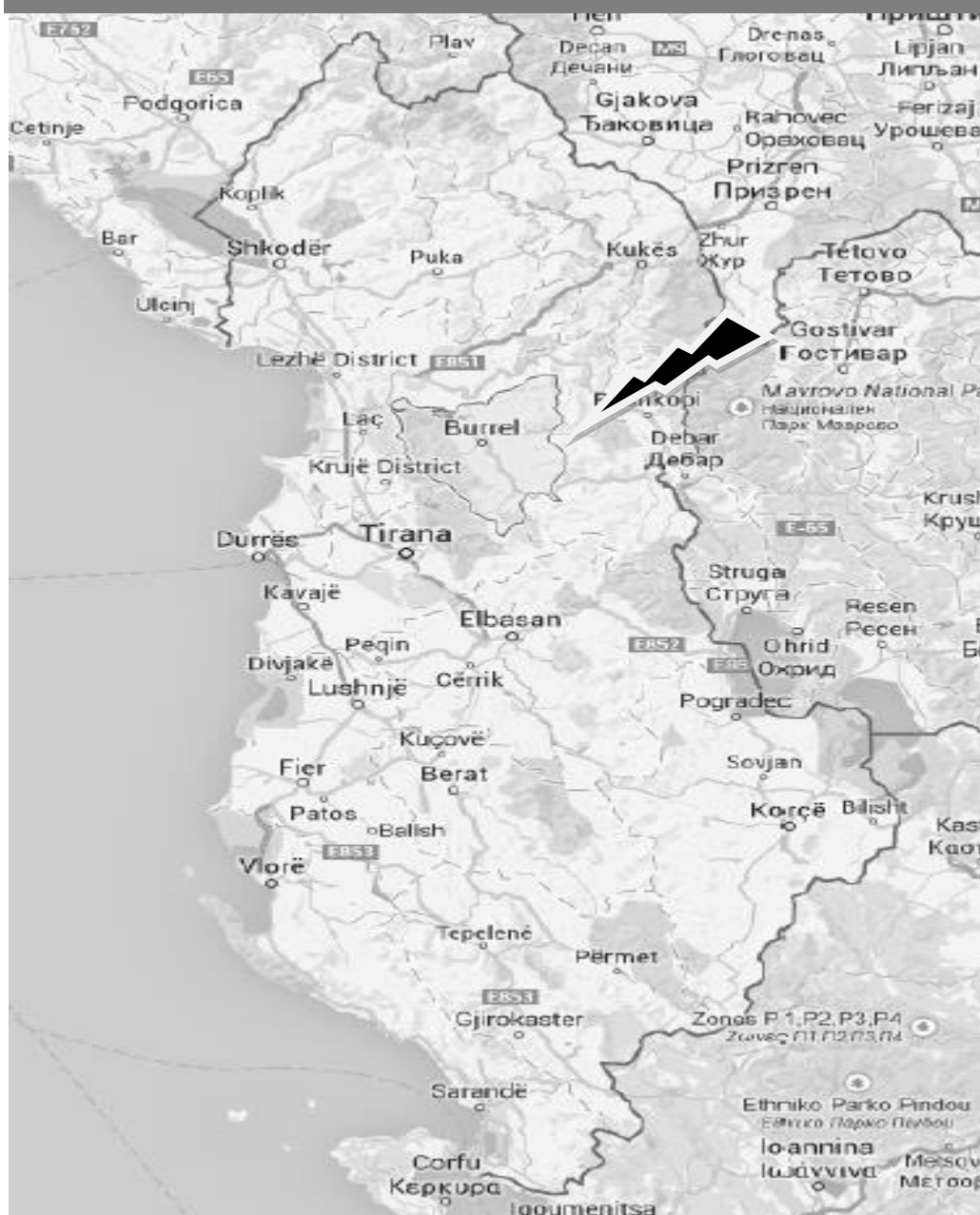

ZONA FUNKSIONALE BURREL- KLOS PROGRAMI DLDP

Zona Funktionale : Burrel - Klos

Service Provider:

Rr. Kavajes, Ish Ndermarrja e Librit Shkollor,
Sh. 1, K.1, Ap. 2, Tirana
Tel: +355/4/4512854

PJESA A: Analiza e Zonës Funktionale

1. PËRSHKRIM I PËRGJITHSHËM I ZONËS FUNKSIONALE

1.1 Territori i Zonës Funktionale

Zona Funktionale Burrel – Klos ndodhet në veri lindje të Shqipërisë. Ajo kufizohet në lindje me rrethin e Dibrës, në veri me Mirditën, në perëndim me Krujën dhe në jug jug me rrethin e Tiranës.

Figure 1: Pozicioni Gjeografik i Zonës Funktionale Burrel- Klos

Relievi karakterizohet nga vargje malore, grmbuj malorë dhe kreshta ,plloja male të vecuara, kodra, lugina lumenjshë, qafa dhe gropa.

Nga këndvështrimi Hidrografike aty gjenden lumi I madh i Matit dhe një sër liqenesh, nga të cilët më të njohurit janë si më poshtë:

- Liqenet artificiale të Ulzës dhe Shkopetit
- Liqene natyral akullnajore

si, Liqeni I Bardhë dhe i Zi, Liqeni i Shkopetit, Liqeni I

Goats, Liqeni i Balgjaj etj

Nga këndvështrimi i ndërtimit gjeologjik, zona e Matit (Zona Funktionale Burrel -Klos) karakterizohet nga formacione te ndryshme shkëmbinjsh gëlqeror dhe magnetik, vecanrisht ata ultra bazik. Përvec këtyre janë të përhapur gjerësisht dhe lloje të tjerë shkëmbinjsh.

Klima është tranzitore nga kodrinore Mesdhetare në para- Malore dhe Malore Mesdhetare. Rreshjet e shiut janë rreth 1500-2000 mm për vit.Temperatura mesatare vjetore arrijn 10-12 °C. Ne muajt më të ftohtë temperaturat minimale arrijnë -15 °C, ndërsa në muajt më të nxehtë arrijn në 35 °C.

Tokat janë kryesisht malore, toke kullotë, ndërsa tokat malore mbizotrojnë në zonën e Klosit. Bimësia është shumë e pasur, nga llojet e bimëve mesdhetare evropiane . Nën-rajoni verilindor është i karakterizuar nga lëndina dhe pyje të shumtë.

Bota shtazore është e pasur dhe përfaqësohet nga kafshët mishngrënëse si (Arriu, ujku, dhelpra, macja e egër), kafshët barëngrënëse (derri i egër, dreri, dhia e egër, lepuri, macja e egër), shpendët (zogu ouzel , mëllënjë, qahem mal, zogj të egër pylli) Burimet Natyrore: Të pasura me minerale si bakër dhe metali krom, por gjithashtu edhe gurë dekorativë, mermer, inertet e shtretërve të lumenjve, etj. Minierat më të

rëndësishme që vazhdojnë të operojnë janë minierat e kromit në Klos dhe në zonën përreth.

1.2 Histori, Kulturë, Traditat, Atraksionet kryesore.

Historia e kësaj zone daton, në shekullin e VII para Krishtit përmes mesjetës e deri në ditët e sotme. Emri Mat (Matja, Emathia) mendohet të ketë origjinën e vet në kuptimin shqiptar të fjalës "mat ", anë", që do të thotë "përtej bregut". Ajo është e lidhur me një nga popullsitë e lashta më të rëndësishme – Ilire, sepse në Mesjetë, rajoni i Matit besohet të ishte origjina e fisit shqiptar, Albanoi, e cila ishte edhe bërthama e pasardhësve shqiptarë të ilirëve. Ajo u përmend për herë të parë nga Ptoleme në shekullin e 13-të pas Krishtit.

Gjurmët e ilirëve dhe qytetërimi i tyre, lidhja me qytetërimet e tjera të lashta në Evropë, veçanërisht në Greqi, Maqedoni dhe më vonë me Romën, gjenden ende sot në shumë vende arkeologjike në rajonin e Matit, si varret ilire te Bushkash, Shpella e Blazi, Këputë, Pëllumba dhe Neziri.

Vendasit preferojnë ta quajnë Matin "Toka e Mbretërve", si Gjon Kastrioti, i ati i Gjergj Kastriotit, heroit kombëtar shqiptar i njohur gjithashtu si Skënderbeu, ka lindur atje. Një tjetër figurë e njohur e Burrelit ishte Ahmet Zogu, Mbreti i parë i shqiptarëve, i cili mbretëroi si Mbreti Zog I nga viti 1928-1939.

Nëna e tij nga një tjetër familje e njohur e pronarëve të tokave e quajtur Familja (Toptani), deklaronte preardhjen e saj nga motra e Skënderbeut. Para se të shpallej mbret i shqiptarëve ai kishte qenë Kryeministër i Shqipërisë në mes të viteve 1922 - 1924 dhe Presidentit i Shqipërisë në vitet 1925 - 1928

Ai largua nga pushteti pas pushtimit italian gjatë luftës së dytë botërore dhe vdiq në mërgim në Francë, në 1961.

Figure 3: Ahmet Zogu I, Mbreti I Shqiptareve

Figure 2: Skënderbeu, Hero Kombëtar Shqipëtar

Gjatë kohëve mesjetare, kjo zonë vazhdojë të ekzistojnë dhe të përparojnë, kjo gjë tregohet nga ekzistenca e vendeve të rëndësishme tregtare të Komsisë, Lisit, Klosit dhe Derjanit. Te kësaj kohe, gjenden edhe kështjellat e rëndësishme si Kështjella e Shkopetit, Xibrit, Petralba, Ceruja të cilat mund të shërbejnë si atraksione turistike sot.

Figure 4: Bastions and Venetian Bridges in FA of Burrel and Klos

Mati është i njohur për kullat e Matit si dhe për urat Veneciane, që kohët e fundit kanë zgjuar interesin e vizitorëve të huaj. Gjithashtu

Mati është dhe vendi ku organizohen festival të përvitshme si "Shen Gjergji", Folk Fest, Festivali i këngëve lirike të Matit etj.

Ushqimet tradicionale në këtë zonë janë ato me bazë mishi si dhe jufkat, ndërsa produktet tradicionale të njohur në shkallë kombëtare janë mjaltë, verë dhe rakia e Klosit. Megjithatë asnjë nga këto produkte nuk është shitur me emër të njohur, të regjistruar ose të mbrojtur si markë tregtare për këto produkte.

1.2 Zhvillimi Demografik

Sipas të dhënave popullsia e zonës funksional në janar 1912 arriti në:

- 64,399 Banorë
- 16,992 Familje

Të dhënat e fundit nga burime të Drejtorisë së Gjendjes Civile Dibër për Popullësinë e zonës funksionale, nuk janë optimiste. Të dhënat paraqiten si më poshtë:

- 59,336 Banorë
- 16,588 Familje

	2012	2014	Forecast 2016	Forecast 2021
Total Population	64,399	59,336	57,800	52 ,000
Nr. Households	16,992	16,588		

Table 1: Past, present and actual Population in FA, Source: Local and Regional Service Population Data 2015 and Census 2011

Vihet re që popullsia është në rënie për shkak të migrimit të brendshëm trendi i këtij migrimi është mesatar deri i ulët dhe në përputhje me CENSUS- in e vitit 2011, këto parashikime pasqyrohen në

Tabelën 1

Të dy parashikimet janë ndërtuar mbi supozimin e një norme rritje të moderuar si dhe rritje të moderuar për migrimin e brendshëm, e cila duket të jetë e bazuar në përputhje me strukturën dhe përqendrimin të popullsisë në këtë zonë.

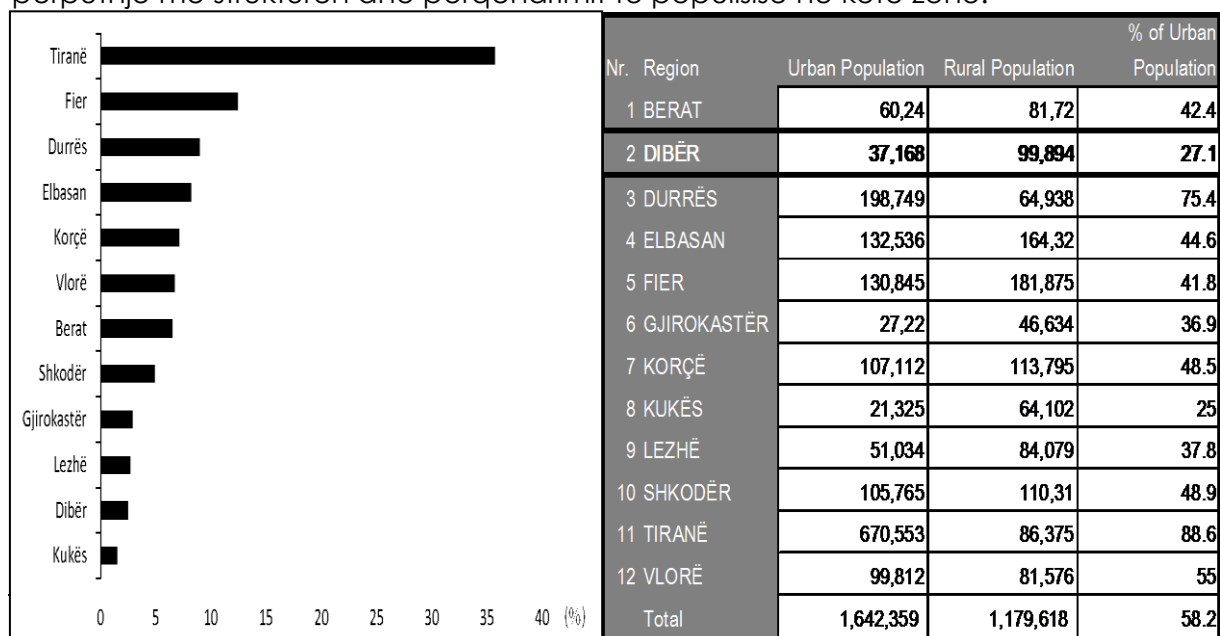

Figure 5: Internal Rate of Migration vs Rural/Urban Source: Instat, Census 2011 and A neë Classification of Urban/Rural Population 2013

Nr	LGU	Population Size 01/2014	Surface km ²	Number of Villages	Number of Households 2014
1	Burrel	16,846	16	-	4,907
2	Klos	10,019	142	13	2,765
3	Xibër	3,321	96	6	939
4	Gurrë	4,036	73	6	1,102
5	Suç	3,445	52	5	915
6	Lis	4,670	78	7	1,271
7	Komsi	5,218	109	10	1,310
8	Baz	3,155	86	4	886
9	Ulëz	1,915	74	6	558
10	Derjan	3,265	71	7	984
11	Macukull		113	6	
12	Rukaj	3,446	45	6	951
Burrel and Klos Functional Area		59,336	955	76	16,588

Table 2: Population Structure and Location Source: Ibid

Popullsia në ZF është kryesisht rurale, Burreli është e vetmja Qender Urban. Qendrat më të rëndësishme ku është përqëndruar popullsia, përveç Burrelit dhe Klosit, janë komunat Lis, Komsi dhe Gurrë. Nuk është çudi që disa prej shërbimeve publike që gjenden në bashkitë e Burrelit dhe Klosit, gjenden edhe në këto qendra rurale.

Si shembull mund të përmendim rrjetet e furnizimit me ujë të pishëm të menaxhuar nga Kompanitë e Ujësjetës (sh.a) si dhe të ofruara nga vetë Njësitë e Qeverisjes Vendore

1.3 Karakteristikat kryesore të Zonës Funksionale, konkluzionet për hartimin e politikave.

Zona Funksionale e Burrelit dhe Klosit karakterizohet nga një model i përbashkët zhvillimi për komunitetet e zonave rurale. Nxitësit kryesorë të rritjes ekonomike në këtë zonë janë sektorët e bujqësisë, kryesisht në bagëti dhe të lashtat, si dhe shërbimet. Kontributi i industrisë është i ulët dhe konsiston kryesisht në industrinë nxjerrëse të kromit, i cili eksportohet kryesisht në tregjet e jashtme, ndërsa aktivitetet e përpunimit të brendshëm mbeten të kufizuara. Zona Funksionale ka një avantazh konkurrues në krahasim me rajonin dhe më gjerë në disa prodhime bujqësore të tilla si patate, misër, perime, rrush. Burimet e këtij avantazhi krahasues, kanë të bëjnë me pozitën e favorshme gjeografike dhe klimën e Lugjinës së Lumit Mat.

Përveç kësaj në zonë gjenden burime të pasura natyrore, si dhe shumë fakte historike dhe arkeologjike që i shtohen potencialit të zhvillimit të zonës.

Harta e këtyre aseteve (objekte kulturore, vende arkeologjike, ndërtesa arkitektonike dhe historike etj) është e shpërndarë në të gjithë territorin e ZF, ndërsa një grafik skematik i zhvillimit të bujqësisë,

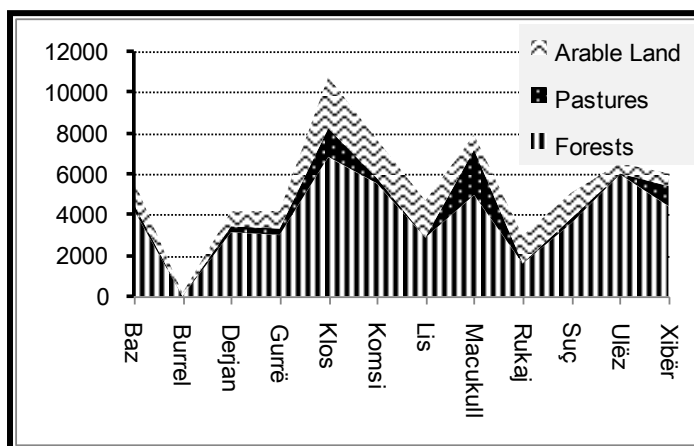
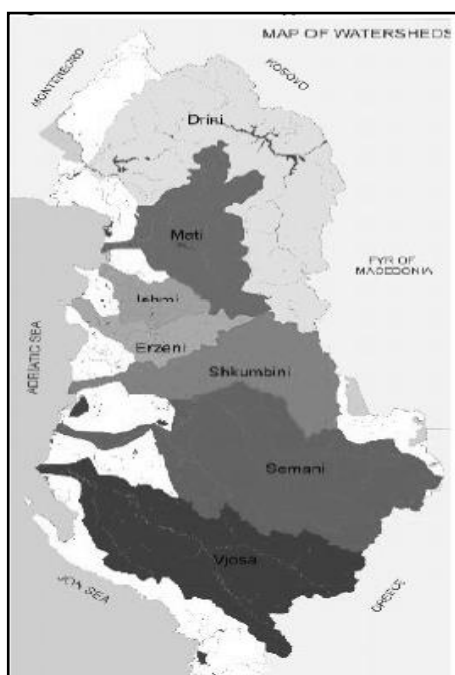

Figure 6: Natural Endowments of FA in natural sources (Data in Ha), Source: Interviewees with LGUs Officials in FA, 2014

dicionuar nga kushtet natyrore jepet në grafikun në të djathtë.

Përveç kësaj kjo zonë, është origjina e një prej 6 baseneve ujore më të rëndësishme në nivel kombëtar, duke ndikuar kështu në zhvillimin ekologjik të zonave të cilat ndodhen përtej Zonës Funksionale. Kjo përfaqëson një aset të rëndësishëm për zhvillimin lokal dhe në të njëjtën kohë jep përgjegjësi të lartë për zyrtarët publikë lokalë në procesin vendim-marrjes.

Vlera e shtuar e aktiviteteve ekonomike në zonë është e ulët, kjo për shkak se ato janë vendosur në kufij të ulët të zinxhirit të vlerës së shtuar. Kjo është e

zakonshme për të dy sektorët bujqësinë dhe sektorin e shërbimeve. Përsa i përket industrisë së përpunimit të kromit duket se ka filluar përsëri të aktivizohet, në komunën Komsit afër Burrelit dhe pritet të rrisë kapacitetin teknik dhe rrjedhimisht punësimin në zonë në vitet që vijnë. Zhvillime të tilla janë ende për t'u verifikuar dhe gjithmonë për t'u vlerësuar në lidhje me ndikimin në mjedis dhe pasojat për zhvillimin e qëndrueshëm të komuniteteve lokale. Vlerësimi i fundit nga autoritetet lokale dhe kombëtare e klasifikon atë si aktivitet me risk të moderuar, ende në nevojë të vazhdueshme të mbikëqyrjes nga afër nga autoritetet lokale dhe rajonale.

Nga analiza e ZF, rrjedh se alternativa të ndryshme për zhvillim janë të hapura për autoritetet publike, veçanërisht në Sektorin e Shërbimeve Bujqësore dhe me një theks të vecantë mbi Sektorin e Turizmit.

Për sa i përket Bujqësisë, ndersa alternativat e shumta të zhvillimit janë të kufizuar nga fakti se toka e shfrytëzuar është pothuajse e njëjtë me sipërfaqen e tokës të punueshme, alternativat e zhvillimit janë ato me potencialin më të lartë për të gjeneruar më shumë rritjen dhe zhvillimin në këtë sektor. Ato konsistojnë në investime të reja për rritjen e shkallës së mekanizimit të aktivitetet bujqësore dhe vaditjes, kjo në përputhje me tokën e punueshme në dispozicion.

Nga analizat tona vihet re se komunitetet rurale me një mekanizim të lartë bujqësor dhe lehtësia në vaditje, janë në gjendje të zhvillojnë nivele më të larta të produktivitetit në grupin e produkteve, ku ZF si e tillë gëzon përparësi krahasuese.

Deri tani këto alternativa janë penguar nga copëzimi i madh i tokës së punueshme pasi madhësia e parcelës është nën 1 Ha.

Në mënyrë që të lehtësohet procesi autoritetet publike duhet të marrin masa për të rritur formën e bashkëpunimit brenda komuniteteve lokale, në mënyrë që ato të bëhen të pranueshëm për investime alternative, nga burime të ndryshme siç janë bankat, donatorët apo dhe qeveria.

Një grup tjetër i masave që duhet të parashikohen, ka të bëjë me shtimin e përpunimit dhe marketingun e produkteve rurale.

Nga analizat tona del se, investimet në përpunimin e produkteve të qumshtit dhe mishit në punishte të vogla e deri të mesme, do të sjellin përfitim në aspektin e të ardhurave bruto për zonat rurale, nga 5-6% në vit.

Ky efekt nuk përfshin përfitimet nga aktivitetet e marketingut (markat e prodhimeve vendase dhe markat tregtare etj) të cilat mund të dyfishojnë efektin në të ardhurat rurale.

Për sa i përket Turizmit, duket se lehtësirat mbështetëse, veçanërisht ato akomoduese duket se mungojnë në shumicën e vendeve me interes turistik.

Kjo nga ana tjetër krijon një mundësi të madhe për zhvillimin e turizmit familjar që është i përshtatshëm për peizazhin malor të këtij rajoni.

Është e vetëkuptueshme se kjo praktikë duhet të shkojë paralelisht me shërbimet plotësuese si (guida turistike , përkthime, informacion etj), këto kërkesa nuk përbejnë ndonjë problem për nivelin aktual arsimor të banorëve për vendet turistike.

Sigurisht oferta turistike duhet integruar në ofertën turistike kombëtare dhe të rajonit dhe duket se komunitetet lokale po ecin në këtë drejtim bazuar në informacion orientues të dhënë nga burimet dhe kanalet e komunikimit kombëtar.

Nga analizat tona rezulton se me çmimet aktuale në zonë për çdo grup prej 100 vizitorësh / muaj dhe me 3 netë qëndrimi, ndikimi mbi të ardhurat bruto të banorëve të zonave rurale ze 1% të të ardhurave bruto nga Aktiviteteve Bujqësore. Potenciali i rritjes së këtij tregu është i rëndësishëm, ku duhet të konsiderohen jo vetëm produkte tradicionale, por edhe vendet historike dhe kulturore, të cilat janë të përhapura në të gjithë rajonin e Matit.

Disa nga instrumentat e zhvillimit që përkruhen me shqetësim, para se gjithash janë , shërbimet publike, kryesisht rrugore dhe të transportit, të furnizimit me ujë dhe rrjetet e ujërave të zeza , të menaxhimit të mbeturinave urbane dhe rurale.

Përsa i përket shërbimeve rrugore dhe të transportit është e rëndësishme që kryetarët e Njësisve Vendore të ardhshme të mbështesin së paku nivelin aktual të shpenzimeve të mirëmbajtjes për rrugën e tyre lokale rurale dhe urbane, ndërsa mirëmbajtja e rrugëve rajonale / kombëtare duhet të jetë e qëndrueshme nga institucione të tjera si Fondi i Shqiptar i Zhvillimit.

Një mënyrë e mirë për të siguruar financim të mëtijshëm për këto nevoja të fundit do të jenë kursimet që mund të rezultojnë nga parashikimet e reformës së re territoriale administrative. Përveç kësaj aksi i ri "Rruga e Arbrit" do të sigurojë mundësi të rëndësishme të zhvillimit të kësaj zone

Autostrada do të tenderohet këtë vit dhe shpresojmë se zbatimi i saj do të fillojë gjatë vitit 2016. Bashkimi i Njësisve të Qeverisjes Vendore do të rrisë përfitimet nga ekonomia e shkallës për shërbimet e transportit, duke çuar kështu në më shumë mundësi për më shumë itinerare dhe shërbime cilësore ndaj zonave të largëta rurale. Aktualisht ky shërbim ofrohet privatisht dhe mbetet i përqëndruar rreth qendrave të NjQV-ve dhe është kryesisht informal.

Sic e kemi theksuar, aksesit i popullsisë në rrjetin e furnizimit me ujë aktualisht është 60% ndërsa aksesit në burimet e ujit është 100%. Investimet e reja të planifikuara për t'u kryer si dhe ato në zbatim e sipër pritet të sjellin qasje të re në rrjetet e furnizimit me ujë me të paktën 80% në furnizimin me ujë të pishëm për popullsinë.

Aksesit në rrjetin e kanalizimeve të ujërave të zeza është i ulët (më pak se 20% e mesatares) ky rrjet ka nevojë urgjente për investime.

Pjesa dominuese e popullsisë në zonat rurale është duke përdorur gropa septike individuale .Kryetarët e Njësive Vendore që do të zgjidhen duhet të përcaktojnë një strategji zhvillimi të qëndrueshme në përputhje me përparësitë krahasuese të zonës, rrjeti i kanalizimit është një nga fushat e politikave prioritare që duhet të merren parasysh.

Fusha tjetër ku duhet të fokusohen politikat publike për këtë zonë është nevoja për menaxhimin e mbetjeve .Ofrimi i këtij shërbimi sigurohet tërësisht vetëm në Burrel dhe pjesërisht në Klos, Komsë dhe Suç, Ulëz.

Komunat e tjera, nuk kanë një shërbim pastrimi të mbetjeve. Në vende ku ky shërbim ofrohet të ardhurat e mbledhura nga tarifat nuk janë të mjaftueshme për të mbuluar koston operative të shërbimit edhe pse nga analizat tona duket se niveli i tarifave të vendosura është më se i mjaftueshem për të mbuluar nevojat për këtë shërbim.

Normat e mbledhjes nuk janë të kënaqshme, kjo tregon për dobësitë organizative të strukturave lokale publike për menaxhimin e shërbimit. Në komunitetet e tjera, ku ky shërbim nuk ofrohet për të gjithë popullsinë, duket se kostoja e shërbimeve është e lidhur negativisht në numrin e popullsisë.

Ky rezultat tregon për mundësinë e skemave të bashkëpunimit midis fushave të ndryshme, si një alternativë e besueshme për ofrimin e një shërbimi cilësor për komunitetet lokale. I njëjti përfundim është edhe për mbetjet inerte urbane dhe shërbimeve të mbështetura në tokë,në terren dhe vende për riciklimin dhe trajtimin e mbetjeve.

1. Ekonomia e Zonës Funktionale

2.1 Karakteristikat ekonomike të Zonës Funktionale

2.1.1 Të dhëna të përgjithshme të ekonomisë në Zonen Funktionale

Tabela e mëposhtme jep një pamje të përgjithshme të trendit të rritjes së ekonomisë në zonë si dhe kontributin e secilit sektor. Këto të dhëna janë nxjerrë nga llogaritjet e PBB-së rajonale të vitit 2012 të publikuara nga INSTAT në vitin 2014. Të dhënat për vitin 2013, 2014 nuk janë akoma të disponueshme, ne analizë u morrë parasysh këto të dhëna për të krijuar një pasqyrë të përgjithshme të sektorëve kryesorë të veprimtarive ekonomik që po kontribuojnë në rritjen ekonomike të ZF. Nga informacioni i paraqitur në tabelën më poshtë në sektorët kryesorë të aktivitetit ekonomik në këtë rajon janë: Bujqësia, Industria nxjerrëse dhe Shërbimet

Regional Indicators	Unit	2008	2009	2010	2011	2012
Gross Value Added (GVA)	Mln ALL	27,442	29,581	33,710	33,197	37,470
Agriculture, Forestry, Fishing	%	37.70	37.00	38.40	38.90	42.20
Industry (extracting)	%	21.10	21.80	22.90	20.80	20.30
Construction	%	7.60	7.10	6.80	5.40	
Wholesale and Retail Sale, Hotels and Restaurants, Transport	%					4.70
Communication	%	11.00	10.60	8.20	8.30	7.80
Financial Intermediation, Real Estate, Rents and Professional Activities	%	5.50	5.20	4.70	7.40	6.90
Other Services	%	17.00	18.40	19.00	19.20	18.00
GDP at current Prices	Mln ALL	31,739	34,187	38,784	38,171	43,236
	Mln Euro	258	259	282	272	311
GDP estimated with prices of previous year	Mln ALL		33,012	36,722	37,882	43,211
GDP Growth	%		104	107	98	113
GDP per capita	ALL	204,248	227,262	265,396	267,885	30,967
	Euro	1,663	1,721	1,927	1,909	2,228

Table 2: Sectorial Growth Contribution (in the Region according to Instat) with growth drivers in Bold

Burimi Instat, PBB rajonal të dhëna viti 2012 publikuar në 2014

Në mënyrë që të vlerësojmë kontributin e këtyre sektorëve për zhvillimin rajonal që vjen si sygjerim për të punuar në Zonën tonë Funktionale, është e nevojshme të shihet gjithashtu struktura e tregut të punës dhe aktiviteteve kryesore ekonomike. Si rregull ne kemi nevojë për të gjetur peshat relative të punësimit në sektorët ekonomik të identifikuar në Tabelën 3, përkatësisht më të lartë për bujqësinë (si aktivitet më pak produktive), më i ulët për Industrinë dhe Shërbimet si aktivitete më produktive. Seksion më poshtë jep një grafik të strukturës së punësimit në aktivitetet ekonomike të sektorëve të identifikuara për secilën NJQV-ve dhe disa implikimeve për analizën tonë të mëtejshme.

2.1.2 TREGU I PUNËS, STRUKTURA E PUNËSIMIT/PAPUNËSISË .

Mënyra më e mirë për të nxjerrë strukturën e punësimit është t'i referohemi anketimeve për fuqinë punëtore siç bëhet nga **INSTAT-i**. Megjithatë, rezultati i këtyre anketimeve mbledhet në nivel rajonal dhe kombëtar, prandaj ai nuk i shërben qëllimeve tona. Alternativat e tjera për të bërë një anketim mbi fuqinë punëtore nga vetë ne brenda kufijve të këtij ushtrimi janë përtej kohës dhe objektit të këtij projekti.

Alternativa që mbetet për të konsideruar të dhënat e CENSUSIT, që japin rezultatin për çdo lokalitet, provoi se ishte mënyra më e mirë objektive për të siguruar të dhënat që na nevojiten. Përfaqësimi i këtyre të dhënave jepet në grafikun këtu djathtas. Ai jep përqindjen e punësimit në çdo sektor të aktivitetit ekonomik; në aksin e dytë vertikal djathtas, jep përqindjen e njerëzve të papunësuar në të gjitha

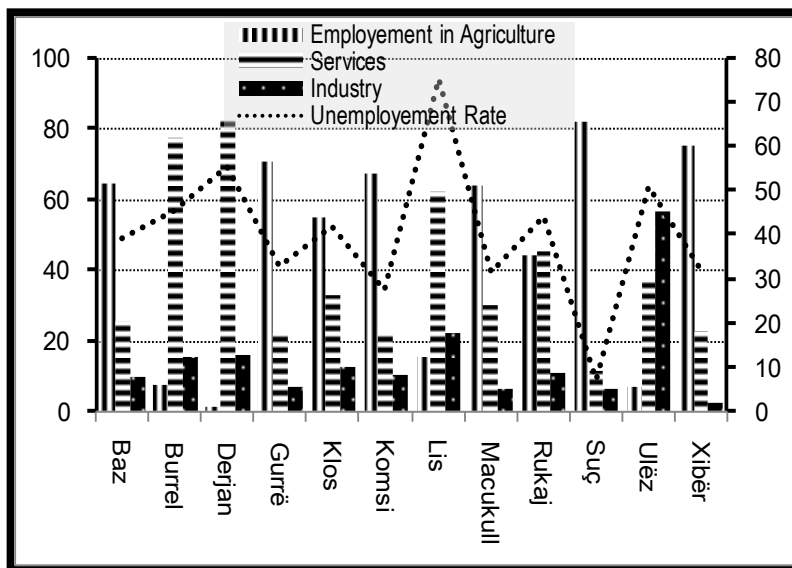

Figure 8: TREGU I PUNËS, STRUKTURA E PUNËSIMIT/PAPUNËSISË .

Burimi : Instat, të dhënat e Censurit dhe Instat GIS 2014

NJQV. Rezultatet janë e kundërta e asaj që mund të pritët:

- Shërbimet në zonën e Matit përfaqësojnë një pjesë të madhe të punësimit, më shumë se 40.3 dhe kjo është e vërtetë në ato NJQV me më pak aktivitet bujqësor (Lis Derjan) dhe me një numër të madh popullsie si Burreli.
- Nga ana tjetër, industria nuk është e ulët në mënyrë të moderuar por në mënyrë përjashtimore në të gjitha NJQV, më pak se 12%, e cila nuk mund të shpjegohet me produktivitetin sepse industritë nxjerrëse në këtë zone nuk kanë produktivitetin më të lartë për shkak të shkallës së ulët të mekanizimit dhe investimeve në dekadën e fundit

Këto tipare sugjerojnë se përbërja rajonale duhet të zërthehet më tej që të tregojë kontributin e duhur për çdo sektor në rritjen rajonale.

2.2 Analizë më e thellë e Ekonomisë së Zonës Funktionale

Të dhënat e rritjes rajonale për Matin, siç raportohen nga INSTATI, përfshijnë edhe rajonin e Dibrës, prandaj kontributi sektorial në PBB i referohet pasurive natyrore dhe aktiviteteve ekonomike të cilat nuk i korrespondojnë vetëm Matit¹. Të dhënat rajonale në Shqipëri prodhohen mbi bazën e qasjes së shpenzimeve dhe prodhimit duke ndjekur logjikën e agregimit midis njësive sipas kriterëve të banimit. Prej kësaj rrjedh se kërkohet një rregullim me një raport koeficient/disagregim, në mënyrë që të rregullohen të dhënat rajonale për zonën tone funksionale të Matit.

Ndërsa në aktivitetet bujqësore dhe të shërbimeve, Mati dhe Dibra prodhojnë kryesisht për tregjet e brendshme vendore rajonale dhe kombëtare prodhimet nga industritë nxjerrëse shkojnë për eksport; kështu është shumë e kufizuar mundësia që të dhënat vendore të PBB për sa u përket industrive nxjerrëse, të pasqyrojnë shkëmbimet ndërvendore.

Pasi u thanë të gjitha sa më sipër, burimet e të dhënave të përdorura për vlerësimin e koeficientëve në rastin e Dibrës dhe Matit, në rastin tonë janë :

- Të dhënat për prodhimin/të ardhurat nga industritë nxjerrëse në Dibër/Mat nga Ministria e Industrisë dhe Energjisë.
- Të dhënat për prodhimin bujqësor/të ardhurat nga Ministria e Bujqësisë dhe Drejtoritë Rajonale Bujqësore.

Nga grafika për Fig 9, në lidhje me industritë nxjerrëse, duket se shtysa kryesore e të

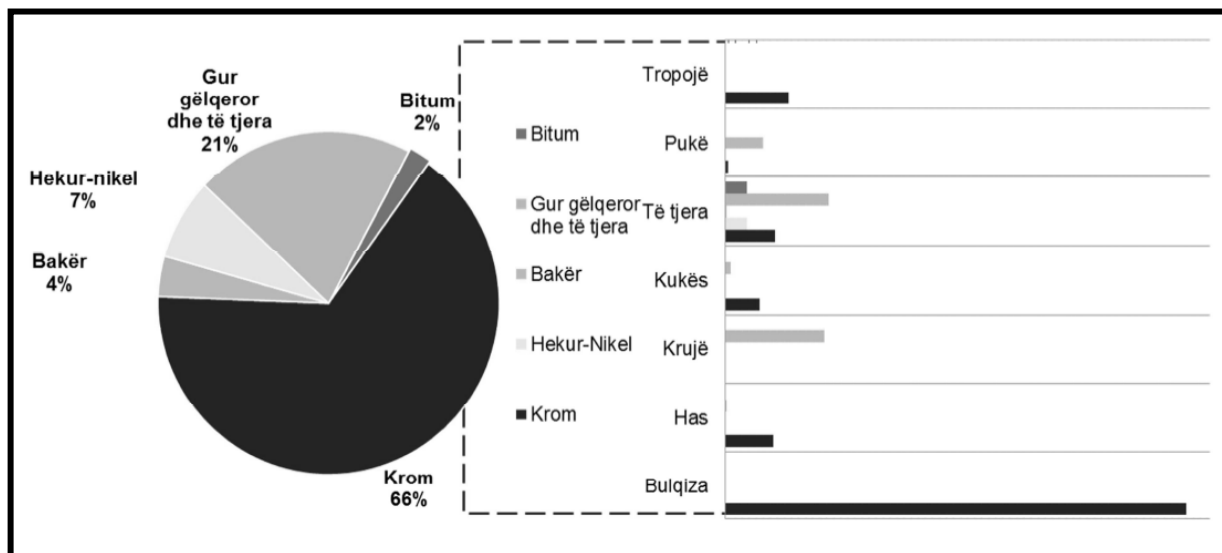

Figure 7: Nisma për Transparencë në Industrinë Nxjerrëse, Rakordimi i Parasë nga Sektori i Naftës, Gazit dhe Minerave në Shqipëri-Viti 2011.

Shënim: Prodhimi i Industrive Kombëtare nxjerrëse (në vlerë) duke përfshirë kromin sipas kriterëve të origjinës. Shënim: Kontributi i ZF Burrel, Klos përfshihet në rubrikën "te tjera".

¹ E njëjta gjë është e vertetë për çdo rajon ku të dhënat rajonale përfshijnë më tepër se dy zona që në kontekstin e studimit të ZF trajtohen si zona funksionale të veçanta.

ardhurave rajonale ne sektor është Kromi. Me këtë konstatim, duket se puna jone për parashikimin e koeficientit rregullues është e lehtë sepse te dhënat rajonale te periudhës kohore i referohen 2011-2012, siç tregohet ne Figurën 9 dhe pothuajse i gjithë prodhimi i kromit ka ardhur nga rajoni i Dibrës, përkatësisht Bulqiza. Bazuar ne informacionin e kësaj diagrame, është e qarte se Kromi nga Bulqiza përbën te paktën **95%** te kontributit total nga industritë nxjerrëse për rajonin.

Për të nxjerre koeficientet detajues për Bujqësinë, u referohemi të dhënave për prodhimin bujqësor në rajon. Ky informacion paraqitet në tabelën e Figurës 10. Nga informacioni në tabelë, mund të nxirret se pjesa e Matit në rajonin e Dibrës, në njësi fizike, për lloje të ndryshme prodhimesh të paraqitura në tabelë, varion nga 20%-65%.

Tons otherwise Stated										
Field Crops	Region	Cereals	Specific/Weight	Vegetables/Total	Specific/Weight	Potatoes	Specific/Weight	White/Kidney Bean	Specific/Weight	Specific/Weight
	Diber	46013		51222		27031		920		
	Bulqize	7754		5071		6677		86		
	Diber	27047		14554		11637		311		
	Mat	11212	24%	31596	62%	8717	32%	522	57%	
Fruit Growing	Other Fruits		Vineyards		Pergola					
	Region									
	Diber	23706		2634		4602				
	Bulqize	3223		83		479				
	Diber	14226		912		1193				
	Mat	6257	26%	1639	62%	2930	64%			
Dairy, Poultry, Honey	Milk		Meat		Eggs (000)		Wool		Honey	
	Region									
	Diber	68558		9124		34756		169		118
	Bulqize	12358		1154		4985		15		15
	Diber	31200		4683		16763		107		57
	Mat	24999	36%	3287	36%	13008	37%	48	28%	46 39%

Figure 8: Data on Agriculture Output in physical units, disaggregated for Dibra Region.

Source: Own calculations based on Data from Ministry of Agriculture, 2012.

Duke pasur parasysh çmimet zotëruese në treg në kohën e raportuar në të njëjtin dokument nga Ministria e Bujqësisë, pjesa e prodhimit të Bujqësisë në vlerë për Rajonin e Matit është maksimalisht 40% e vlerës së prodhimit total të rajonit Dibrë.

Në të dy rastet, Industria Nxjerrëse dhe Bujqësia, çështja që diskutohet është parashikimi i vlerës së prodhimit ne proceset e prodhimit, te cilat si te filla ndikohen nga kontributi i faktorëve natyrore që i bëjnë qendrat vendore te specializura edhe ne zona te vogla si Rajoni i Dibrës.

Në rastin e aktiviteteve te tjera që përbëhen kryesisht nga shërbime, si rregull i përgjithshëm, mund të presim që njësite ekonomike të kenë pak a shumë specializim dhe produktivitet të barabartë, përndryshe ata mund te migrojnë brenda ose jashtë

për shkak të kostove më të ulëta se në aktivitetet produktive. Nga ana tjetër, prirja e njësive ekonomike për të migruar brenda vendit lidhet fort dhe në mënyre pozitive me shpejtësinë e urbanizimit. Meqenëse prirja për të migruar në Burrel dhe Klos është e ulët¹, atëherë del se produktiviteti i këtij sektori të aktivitetit, përkatësisht shërbimet, është i ngjashëm me rajonet fqinje.

Pasi u thane te gjitha sa me lart, mund te konkludohet ne mënyre te arsyeshme dhe te sigurt se detajimi i vlerës së prodhimit ne aktivitet ekonomike qe nuk janë industri nxjerrëse dhe bujqësi në rajonin e Dibrës mund të behet me një saktësi te kënaqshme duke ndjekur përqindjen e njësive ekonomike aktive ne këto aktivitete ne zonat përkatëse të rajonit. Tabela më poshtë përmbledh procedurën dhe

Sector of Economic Activities	Active Economic Units in the Area		Share of Mat to Region
	Diber	Mat	
Financial Intermediation, Real Estate, Rents and Professional Activities	45	42	0.47
Hotels, Restaurants, Whole and Retail Sales, Transport and Communication	327	293	0.45
Other Services	33	21	0.32

Figure 9: Llogaritja e përqindjes së detajimit për sektorin e shërbimeve.

Burimi: Llogaritja jonë bazuar në statistikat e bizneseve aktive të raportuara nga CBR, 2007-2014

metodologjinë.

Duke i përmbledhur të gjithë koeficientet e detajimit të llogaritur deri tani, parashikimi i kontributit në vlerën ekonomike bruto për sektorët kryesore të aktivitetit ekonomik në rajonin e Matit bazuar në të dhënat rajonale për vitin 2012 është si më poshtë:

Sector of Economic Activities	Gross Value Added from Regional Accounts 2012	Share of Mat to Region of Dibra	Contribution to Regional GVA Diber %	Contribution to Regional GVA Mat %	Sectorial Contribution in GVA Mat
Agriculture, Forestry, Fishing	42	0.29	30.14	12.06	43.60%
Industry (extracting)	20	0.05	19.28	0.97	3.50%
Hotels, Restaurants, Whole and Retail Sales, Transport and Communication	13	0.45	6.88	5.63	20.34%
Financial Intermediation, Real Estate, Rents and Professional Activities	7	0.47	3.66	3.24	11.73%
Other Services	18	0.32	12.24	5.76	20.83%
Total	100%		72.19	27.65	100%

Figure 10: Llogaritja e kontributit të sektorëve të ndryshëm të aktivitetit në GVA, Mat 2012.

Burimi: Llogaritja jonë bazuar në të dhënat rajonale 2012 dhe statistikat e tjera.

Prej këtej rrjedh se sektorët kryesorë të aktivitetit ekonomik në Mat janë **Bujqësia**, **Pyjet** dhe **Peshkimi** dhe **Shërbimet** te identifikuar si më sipër, ku pjesa kryesore u

¹ Ju lutemi, referojuni Fig. 5 për shkallen e migrimit të brendshëm.

shkon Hoteleve, Restoranteve, Shitjeve me Shumicë dhe Pakice, Transportit dhe Komunikimit.

Shënim 1: Për të rritur saktësinë e parashikimeve nevojitet vlerësimi i madhësisë së kontributit ekonomisë informale në të dy zonat. Argumenti përgjegjës se të dy zonat ndikohen pak a shumë në të njëjtën mënyrë nga informaliteti nuk është i vërtetë. Të marrim një shembull nga misionet faktmbledhëse në terren, ka disa ferma peshkimi në zonën e Matit që njihen lokalisht, megjithatë vetëm dy prej tyre janë të regjistruara si aktivitete të ligjshme. E njëjta vlen dhe për aktivitete të tjera, veçanërisht për ato që kryesojnë nësitë e përpunimit bujqësor (aktivitete të verës, konjakut, përpunimit të qumështit.) Kjo do të thotë se aktivitetet e bujqësisë janë raportuar me të ulëta në të dhënat rajonale. E njëjta gjë mund të jetë edhe për llojet e tjera të produkteve veçanërisht ato që kanë të bëjnë me aktivitetet ekonomike të familjeve rurale, që rezultojnë me nevoja të tepërta dhe si të tilla shiten në tregjet vendore. Nga ana tjetër, një raport i drejtë i kohëve të fundit i botuar nga Scheinder, Buehn dhe Mali i Zi në vitin 2011, jep një vlerësim të ekonomisë informale në të gjithë vendet e Ballkanit përfundimor jo më pak se 35%¹. Fakti i pasjes së një krize ekonomike nga viti 2008 do të thotë që kjo përqindje mund të jetë rritur më tej.

Shënim 2: Pësia e Shërbimeve të Tjera në kontributin sektorial është tepër e lartë që të përmendet pa detaje të tjera. Mendojmë se ajo pasqyron jo vetëm shërbimet që nuk janë kapur në sektor por edhe mbetje të tjera të cilat për shkak të mospërputhjes midis regjistrimit të biznesit dhe sistemit të raportimeve kombëtare mbeten të paspecifikuara.

2.3.1 Analiza e sektorëve kryesorë ekonomikë: Bujqësia

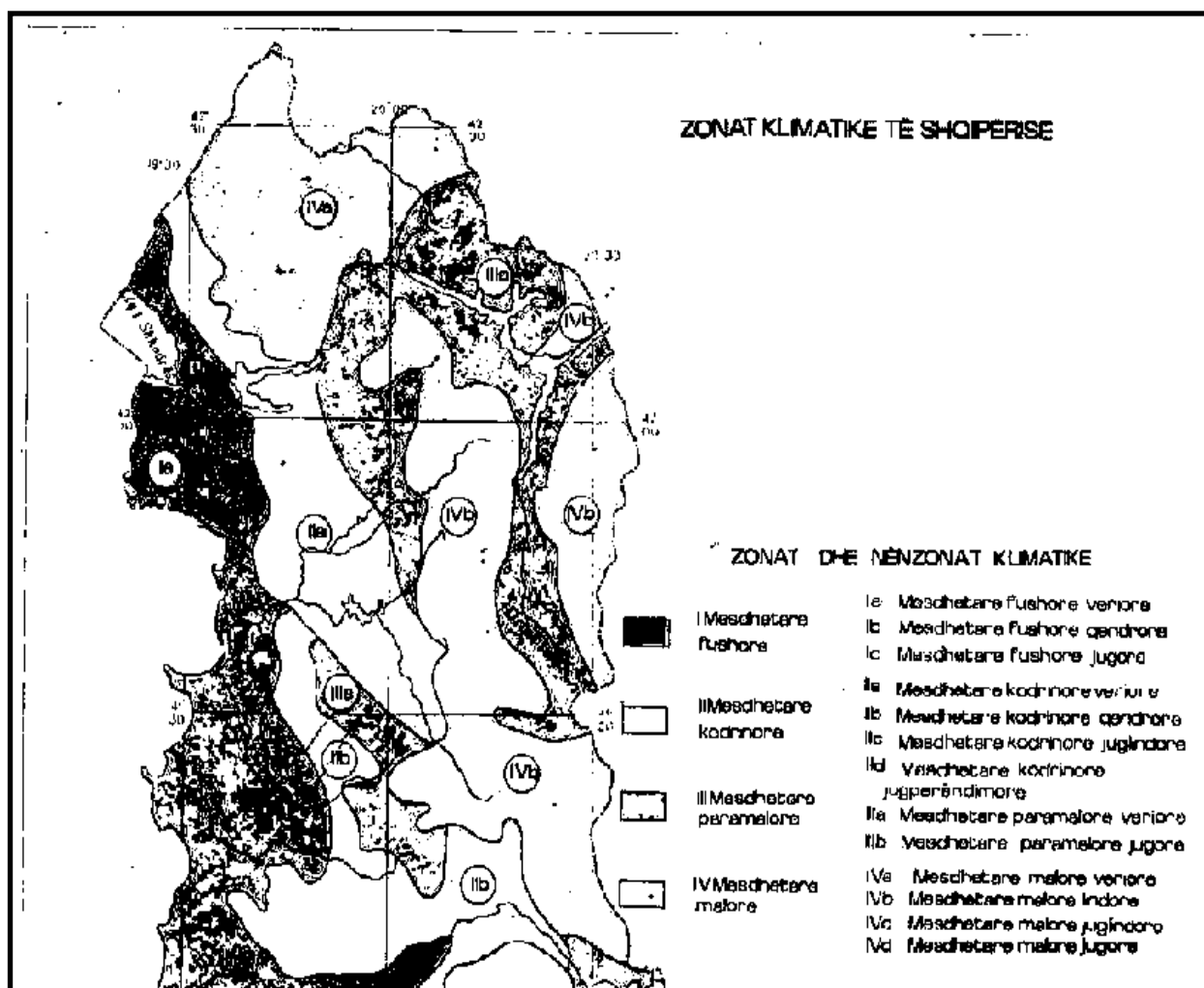
Siç u konstatua në seksionin e mëparshëm ajo është sektori kryesor që kontribuon në rritjen ekonomike të zonës sonë. Shumëllojshmëria e kulturave bujqësore, që siguron zona e Matit, është në sajë të vendndodhjes dhe klimës së saj (që kalon nga Mesdhetare kodrinore në Mesdhetare paramalore dhe malore ose IIa, II b deri IVb) siç tregohet në figurën 13 të faqes tjetër.

Është ky pozicion gjeografik dhe kjo klimë që formojnë një nga **pikat e forta konkurruese të ZF Mat** për sa u përket produkteve tradicionale bujqësore, produktivitetit dhe sasisë në rajon dhe më gjerë. Për të zbuluar efektin e këtij modeli të konkurrueshmërisë në produkte të ndryshme bujqësore, nevojitet një analizë krahasuese e ZF tonë me rajonet fqinje dhe rajonet e tjera në vend që ofrojnë pak a shumë të njëjtat produkte. Gjurmët e dinamikës konkurruese të pikave të forta dhe të dobëta të aktiviteteve ekonomike të disa sektorëve e zbulojnë veten më mirë për sa i përket produktivitetit, kështu është e nevojshme që për realizimin e ushtrimit të

¹ "Parashikime të reja për ekonominë në hije në të gjithë botën", Scheinder, Buehn dhe Mali i Zi në vitin 2011. ¹

jepen të dhëna cilësore objektive kombëtare për produktivitetin e aktivitetit bujqësor nga i gjithë vendi.

Figura 14 përfaqëson një analizë të tillë konkurruese në shkallë kombëtare përkatësisht për kulturat bujqësore të tilla si: drithërat, zarzavatet, foragjeret, patatet. Mund të zbulohet lehtësisht se disa produkte bujqësore të grupit të parë ku Mati gëzon një avantazh të krahësuar, janë : misri, patatet, zarzavatet, fasulet. Në të gjitha këto produkte, Mati qëndron mbi mesataren kombëtare. Për fasulet, ai zë vendin e parë, midis përformuesve më të mirë, ndërsa për patatet dhe zarzavatet ai është një nga më të mirët.

Harta e klimes se Shqiperisë

Burimi : Parimet bazë të bujqësisë, Albina Buci, Evan Rroço, Marita Zissi, 2013

Në mënyrë të ngjashme, dy shifrat e tjera në vazhdim paraqesin një avantazh të tillë krahasues për:

- Kulturat bujqësore të tilla si: frutat, vreshtat dhe hardhitë
- Produktet e gjalla dhe të përpunuara të gjedhit.

Në lidhje me pemët frutore, siç e tregon figura 15, Mati është shumë konkurrues në të

gjitha pemët frutore me përjashtim të agrumeve dhe ullinjve, ndërsa për rrushin ai është një nga më të mirët mes prodhuesve tradicionale dhe fqinjëve për sa i përket produktivitetit.

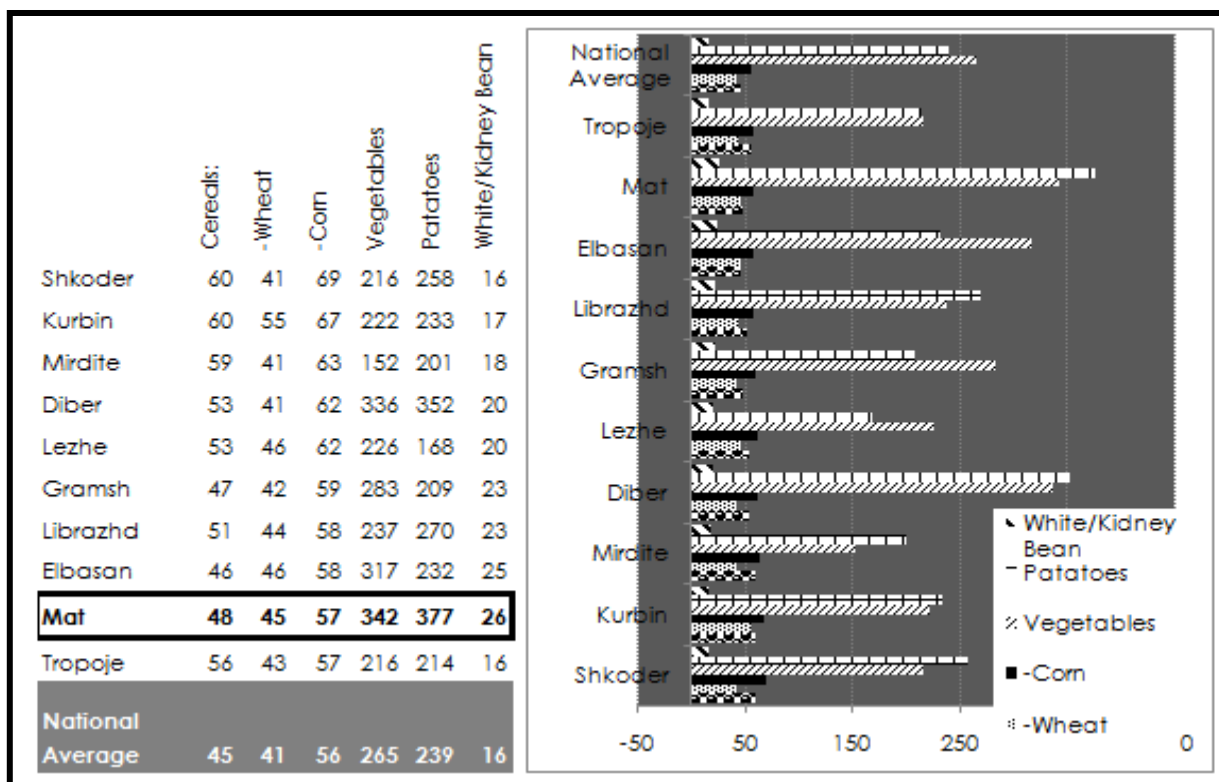

Figure 11: Kulturat bujqësore ku zona funksionale MAT ka avantazh krahasues (00 Kg/Ha).

Burimi: Llogaritjet tona dhe grafiket bazuar ne te dhënat nga Ministria e Bujqësisë 2012

Mati ka me shumë se 65% te sipërfaqes totale me vreshta në rajonin e Dibrës. Arsyeja siç mund te merret me mend me të drejtë, ka te beje vetëm me përbërjen dhe klimën e tij, veçanërisht ne lartësinë 200-600m në te dy anët e luginës se Matit.

Ne sajë të kësaj klime dhe përbërjeje te tokës Mati ka qenë ne gjendje qe te zhvillojë edhe varietete vendore të rrushit. Mati është origjina e te paktën 3 llojeve vendore të rrushit te mirënjohura ne shkallë kombëtare "Ceruja", "Tajga e Bardhë e Burrelit" dhe "Tajga e Kuqe e Burrelit". Nga këto lloje vendore , "Ceruja" është me e përshtatshme për prodhimin e verës së bardhë, ndërsa llojet e "Tajgave" janë më te përshtatshme për konsum masiv.

Pavarësisht se janë te mirënjohura në shkallë kombëtare si rrush vendorë, këto varietete dhe produktet e tyre të përpunuara nuk janë promovuar, mbrojtur dhe nuk u është bere marketing sipas ndonjë emri ose marke tregtare, gjë që ngre çështjen e certifikimit të produkteve dhe skemave për aktivitetet vendore. Këto skema mund të bëhen nën drejtimin e Ministrisë se Bujqësisë sipas strategjisë së fundit të zhvillimit të sektorit të bujqësisë, e cila është akoma nen rishikimin e Ministrisë. Krijimi i këtyre skemave kërkon ndërtimin e kuadrit ligjor, burimeve njerëzore dhe financiare që duhet të kontrollojnë, monitorojnë, certifikojnë këto produkte nën etiketën vendore ose rajonale këtu në Mat. Është një investim qe kalon përtej qeverisë vendore dhe aftësive te ZF; megjithatë mund të krijohen programe dhe projekte për të lobuar ose motivuar përpjekjet kombëtare në këtë drejtim.

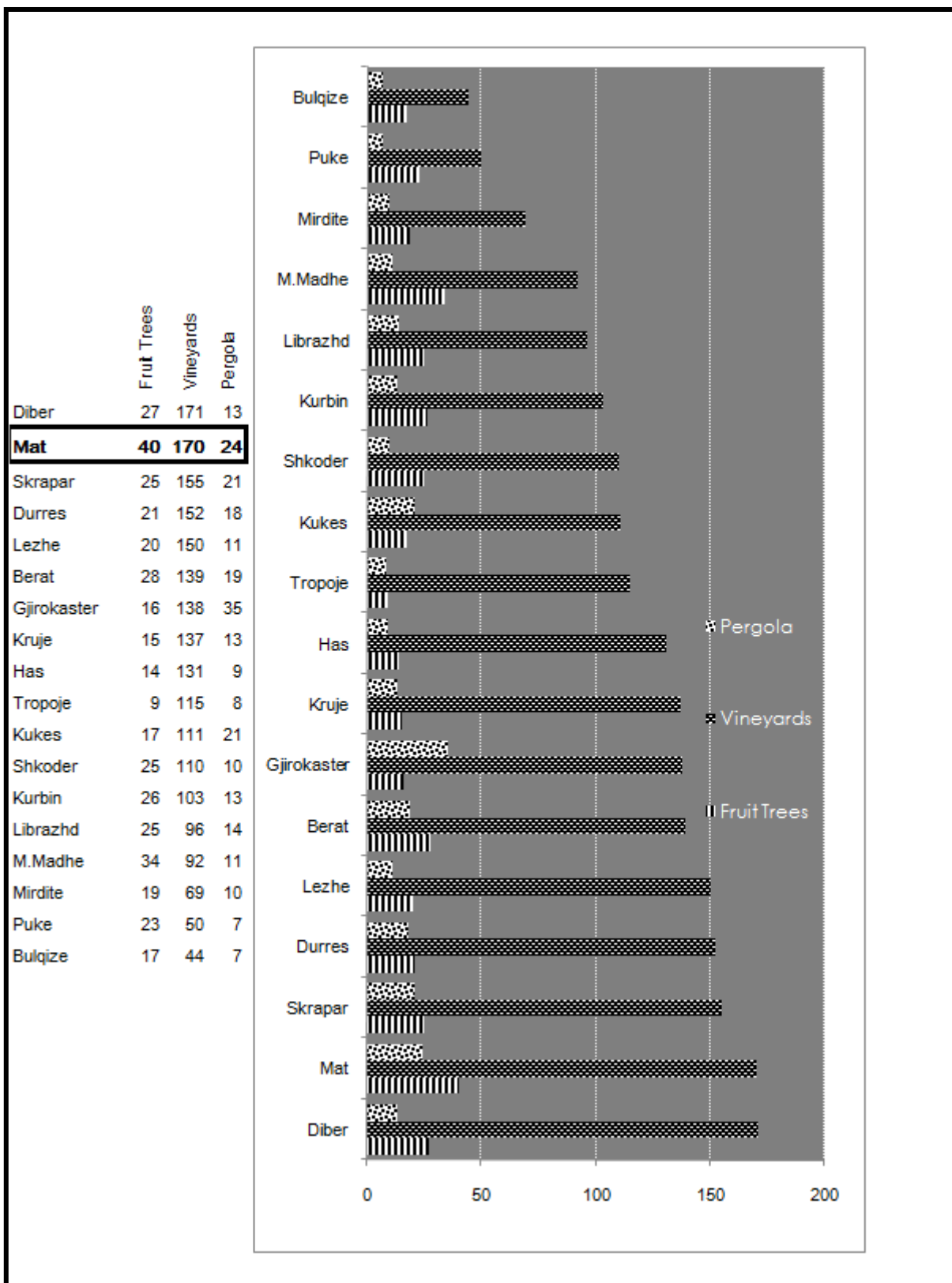

Figure 12: Pemët frutore dhe Rrushi ku Zona Funktionale MAT ka avantazh krahasues (00 Kg/pemë)
Burimi: Llogaritjet tona dhe grafiket bazuar ne te dhënat nga Ministria e Bujqësisë 2012.

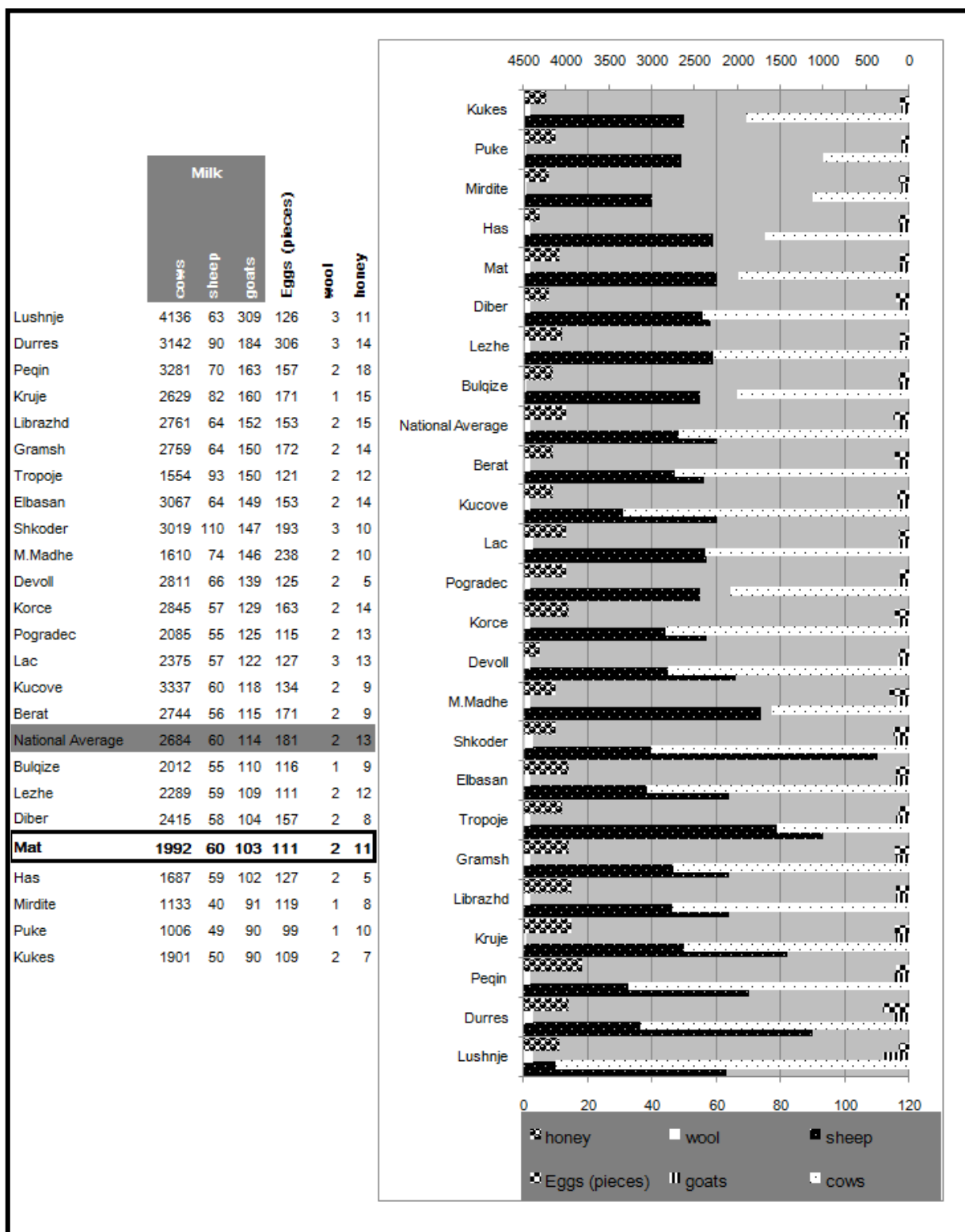

Figure 13: Produktiviteti i kafshëve (kg me përjashtim të numrit të vezëve)

Burimi: Llogaritjet tona dhe grafiket bazuar në të dhënat nga Ministria e Bujqësisë 2012.

Ne lidhje me produktivitetin dhe karakteristikat e kafshëve, Figura 16 tregon se Mati mbetet nën mesataren kombëtare.

Ndërsa analiza krahasuese është një mënyrë e mirë për të zbuluar avantazhin krahasues të ZF, na duhet të rritim analizën tone për nivelin vendor në mënyrë që të zbulonim shfrytëzimin e këtij avantazhi krahasues në nivel vendor nga komunitetet rurale në çdo vend përreth ZF dhe shtysën e tyre, në mënyrë që të identifikonim ato veprime apo politika që kanë potencialin për të sjellë rritjen dhe zhvillimin në sektorin bujqësor. Përpara se të kalonim në këtë hap të analizës, na duhet të pastronim rrugën dhe të kërkonim faktorët që mund të motivojnë alternativat ekstensive për rritjen e prodhimeve rurale, përkatësisht, sasisë së tokës së shfrytëzuar drejt përdorimit të të gjithë tokës së punueshme.

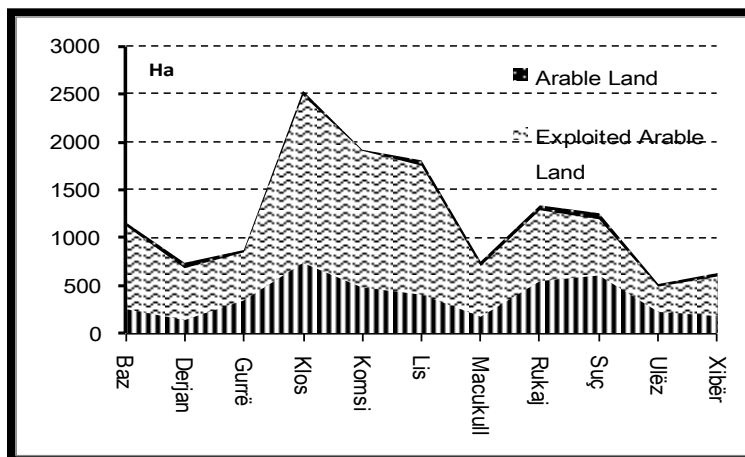

Figure 14: Toka e shfrytëzuar kundrejt asaj të punueshme kundrejt asaj të ujitur, Rajoni Dibër.

Burimi: Drejtoria e Bujqësisë Mat, 2014.

Grafika në seksionin e djathtë tregon sasinë e tokës së shfrytëzuar kundrejt asaj të punueshme dhe sasinë e tokës së ujitur në çdo vend të ZF në Ha. Mund të shihet se edhe për Klosin që ka sasinë më të lartë të tokës së punueshme, shkalla e shfrytëzimit është pothuajse 100%. E njëjta gjë vlen për çdo NJQV të konsideruar në këtë ushtrim. Nga ana tjetër, duhet të përjashtohet hipoteza e shfrytëzimit të tokës së punueshme në të njëjtën mënyrë si një alternativë për rritjen dhe zhvillimin e sektorit rural.

Duke ju kthyer krahasimit të produktiviteve në nivel vendor, duket se ato janë më

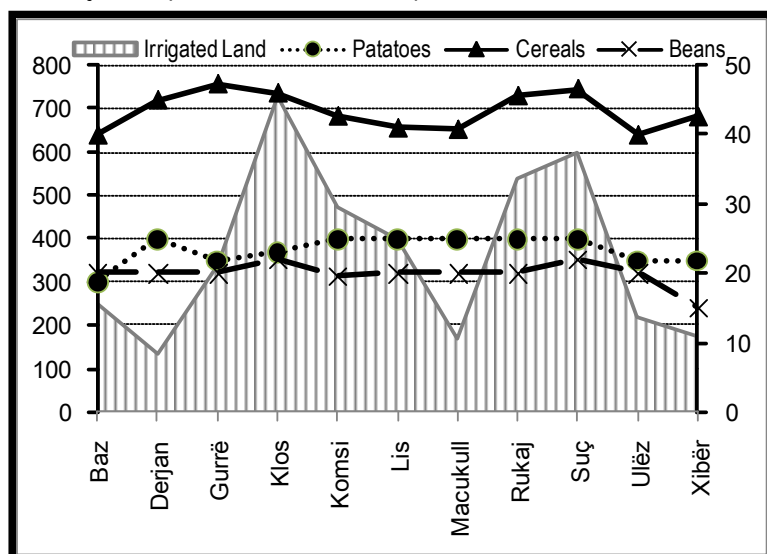

Figure 15: Krahasimi i produktivitetit të Kulturave Bujqesore dhe korrelacioni me zonën e ujitur.

Burimi: Llogaritjet tona bazuar në të dhënat nga Drejtoria e Bujqësisë Mat, 2012.

të larta në vende ku shkalla e mekanizimit është më e lartë dhe zonat e ujitura janë më të mëdha.

Figura në të majtë poshtë jep një pamje të këtij konstatimi për të gjitha zonat që analizohen.

Ju lutemi, vini re se Burreli lihet jashtë analizës sepse ai nuk ka tokë bujqësore të disponueshme. Modeli i produktivitetit të kulturave bujqësore ku Mati ka avantazh të krahasuar ndjek modelin e madhësisë së

tokave te ujitura ne zonën funksionale e cila ve ne dukje rëndësinë e investimeve reja dhe mirëmbajtjes se fasiliteve të ujitjes për vendet në fjalë dhe komunitetet rurale. Këto investime dhe mirëmbajtje tani për tani nuk janë në përgjegjësinë e qeverisjeve vendore por te drejtorive rajonale bujqësore, prandaj çdo mase tjetër politike ne nivelin e ZF duhet ta trajtojë çështjen ne bashkëpunim me këto organe rajonale.

Megjithatë ka një kundërgjend tjetër qe mund t'i përgjigjej rëndësisë se ujitjes mbi bazën e irrelevancës se zonave te ujitura për disa nga kulturat bujqësore ku Mati gëzon avantazh krahasues, përkatësisht drithërat dhe foragjeret. Ne pamje te pare, kjo pikëpamje mund te duket e saktë, por nuk është kështu, te paktën për sa u përket kulturave te tjera bujqësore, d.m.th. zarzavatet dhe fasulet. Grafiku më poshtë tregon qarte se te gjitha sipërfaqet e mbjella me zarzavate dhe fasule janë të rrethuara brenda zonës se ujitur gjate gjithë ZF dhe pjesa tjetër mbulon pjesërisht ose tërësisht drithëra të tjerë (misër) dhe pjesa tjetër foragjere.

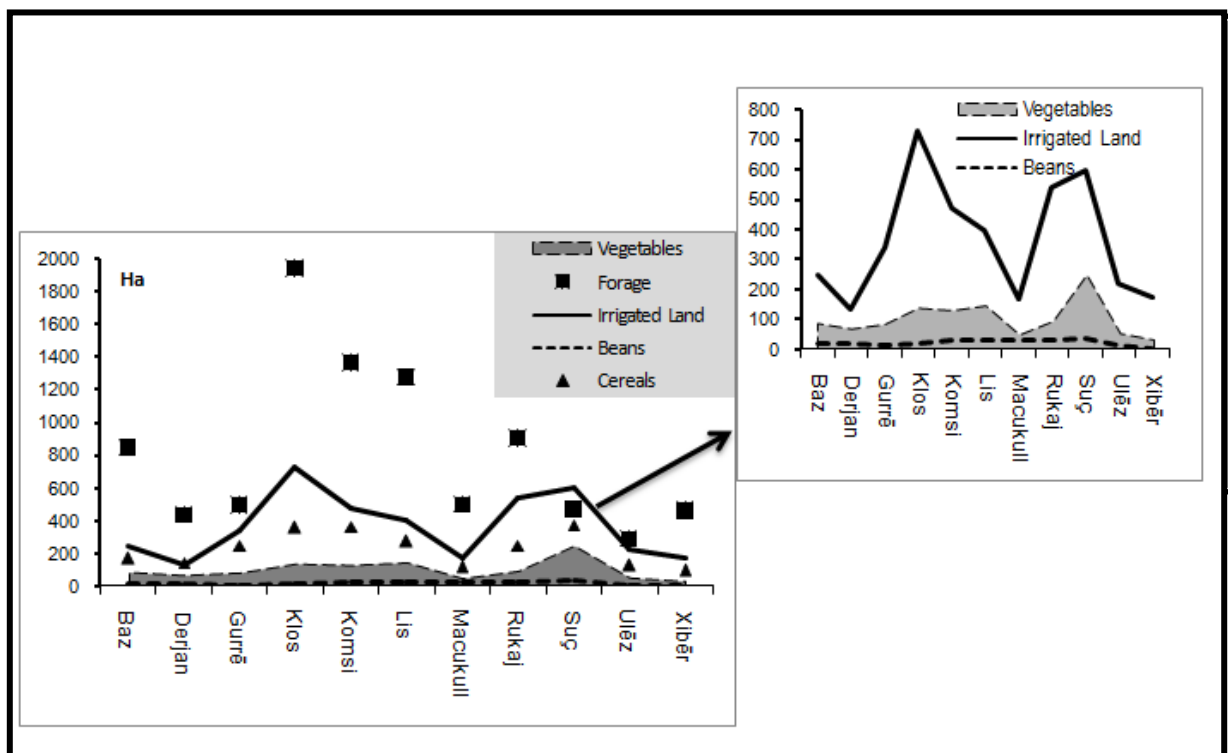

Figure 16: Përdorimi i tokës së ujitur në ZF.

Burimi: Llogaritjet tona bazuar në të dhënat nga Drejtoria e Bujqësisë Mat.

Duhet shënuar megjithatë se i njëjti model i Figurës 18 përsëritet edhe në qoftë se përcaktojmë shkallën e mekanizimit te aktivitetëve ne sektor në të gjithë ZF. Ky është objekti i grafikut te paraqitur ne Figurën 19. Veç kësaj, ky grafik nënkupton edhe arsyen perse ky model vazhdon te ekzistojë ne zonë, përkatësisht madhësia e fermave, te cilat janë kryesisht nën 1 ha. Rasti i Klosit dhe Derjanit megjithatë duhet të shënohen si rast i veçantë që i shmangen kësaj logjike, se pari për shkak të afërsisë

se tyre me akset rrugore kombëtare, duke rritur ne këtë mënyre mundësinë e aksesit te artikujve te mekanizimit me çmime te përballueshme; dhe e dyta për shkak te largësisë dhe karakterit malor te tyre që janë një pengese për makinat më të avancuara por me komplekse.

Investimi i ri ne mekanizimin duket se është i lidhur kaq ngushte me madhësinë e fermës, dhe hë për hë, e vetmja formë e mundshme me mjetet e disponueshme është bashkëpunimi vullnetar midis fermerëve ne formën e shoqatave ose kooperativave për aktivitetet e punës ose të shitjes. Kuadri ligjor për krijimin e këtyre formave te bashkëpunimit tashme ekziston, megjithatë nevojitet mbështetja e këtyre entiteteve me asistencë dhe mjete financiare. Ky është një drejtim tjetër i politikës qe rekomandohet fuqishem për zyrtaret publike te ZF te ardhshme.

Deri tani analiza është përqendruar ne avantazhin krahasues ne nivelin e nivelit me të ulët të zinxhirit te vlerës se shtuar për kulturat bujqësore dhe kafshët. Por, ka një nivel tjetër, përkatësisht aktivitetet përpunuese që janë hapi tjetër në zinxhirin e vlerës. Ky hap mungon plotësisht në ZF Mat. Sipas intervistave me njerëzit përgjigjes ne ZF **nuk** ka:

- Fabrika të përpunimit të qumështit
- Fabrika të përpunimit të mishit
- Magazina të kulturave bujqësore
- Dhoma ose magazina frigoriferike

Në qoftë se do të shikojmë numrin e fermave ne ZF Mat (ju lutemi, referojuni diagramës më poshtë), do të mendonim se ka fabrika përpunimi ose fabrika që përdorin produktet vendore. Numri i fermave është pothuajse i barabartë dhe aksesin ndaj zonave te largëta ekziston pavarësisht se ndonjëherë nuk është ne cilësi te mirë. Për më tepër nga analiza e të ardhurave bruto ne ferma, mund te shikohet rëndësia e të ardhurave nga produktet e përpunuara në të ardhurat bruto totale te fermave. Sipas analizës sonë dhe te dhënave, shumica e të ardhurave nga produktet e përpunuara është shume me e rëndësishme për fermat e kafshëve se sa për fermat e kulturave bujqësore. Një arsye ka të bëjë me faktin se kulturat bujqësore te përpunuara parketohen për

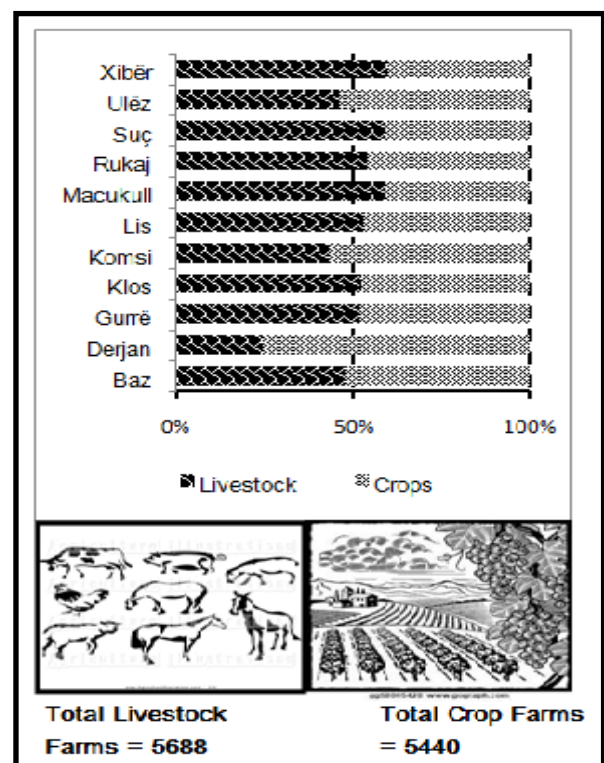

Figure 18: Numri dhe struktura e Fermave në ZF
Burimi: Drejtoria e Bujqësisë Mat

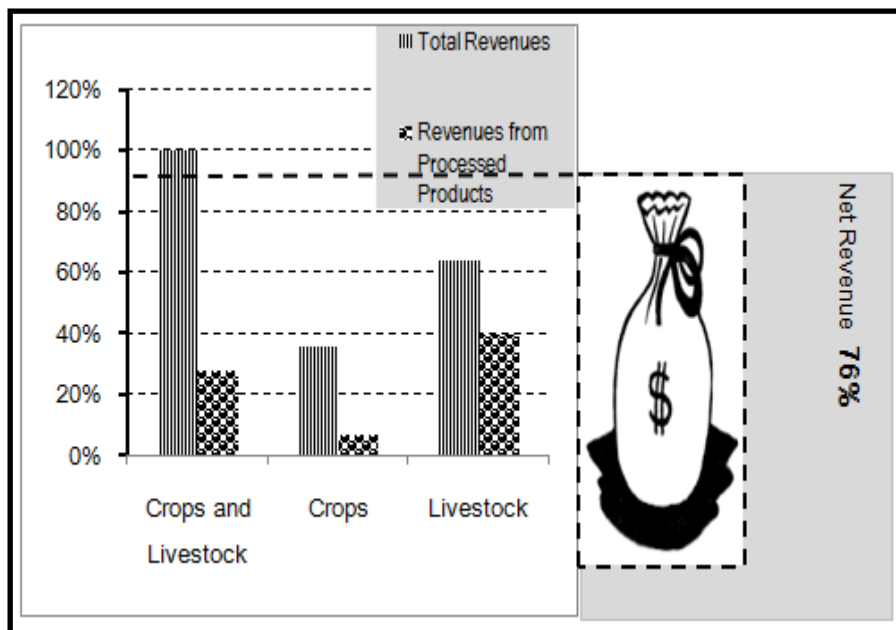

Figure 19: Të ardhurat nga produktet e përpunuara dhe rëndësia e tyre për të ardhurat totale et familjeve fermere në ZF.

Burimi: Llogaritjet tona bazuar në intervista / dhëna nga Drejtoria e Bujqësisë Mat.

pa i kushtuar vëmendjen e mjaftueshme. Veç kësaj, me shpenzimet faktike të fermës (administrative, karburanti, makineria, plehrat, shërbimet veterinarë, etj) të ardhurat neto që realizojnë familjet fermere arrijnë deri në 76% (në vlerë absolute deri në 14,000 leke/fraksion muaji).

Duke pasur parasysh nivelet e prodhimit në zone dhe fitimin e aktivitetit të përpunimit, për sa i përket pjesës së të ardhurave neto/bruto, përgjigja për mungesën e investimit në këto aktivitete përpunimi duhet kërkuar në paaftësinë e enteëve të fermave për të tërhequr investime (madhësia e vogël e fermave), mungesa e njohurive (aftësive teknike të buxhetimit dhe përgatitjes së planeve të biznesit), mungesa e mbështetjes nga donatorët ose banka (risku i lartë, për këtë arsye përqindje të larta interesi).

Opsioni i politikës përsëri duhet të kërkohej në rritjen e formave të bashkëpunimit për krijimin e enteëve që janë në gjendje të përfitojnë nga kreditë dhe termat me terma me avantazh. Për të mbështetur pretendimin tonë kemi marrë shembullin e investimeve në dy lloje fabrikash përpunimi, një për qumështin dhe një tjetër për mishin. Të dyja rastet paraqiten në bashkësitë e mëposhtme të llogaritjes në këtë dokument, si Aneksi...

Nga llogaritja del se kontributi i këtyre produkteve të përpunuara në potencialin e të ardhurave bruto është 6% në vit në rast se krijohen tri fabrika të vogla përpunimi në zone¹. Në rastin e fabrikave të përpunimit të qumështit, ky potencial shkon edhe më lart deri në 8-9%. Kjo rritje potenciale e të ardhurave bruto nuk përfshin megjithatë përfitimet nga marketingu i produkteve me emra dhe marka tregtare që lejojnë një periudhë të caktuar stabilizimi përpara se të fillojë aktiviteti i marketingut përpara se të ezaurohet kërkesa ekzistuese.

¹Kapaciteti minimal i këtyre fabrikave nuk mund të lejojë më shumë se 3 fabrika me nivele faktike të prodhimit të qumështit në ZF. E njëjta gjë vlen për numrin maksimal të fabrikave të përpunimit të mishit.

tregun vendor dhe mungesa e emrit apo markës tregtare e bën të vështirë dhe realizimin e të ardhurave të rëndësishme në tregje të tjera rajonale ose kombëtare.

Pavarësisht arsyes, rëndësia e këtyre

të ardhurave është kaq e lartë sa që nuk mund të lihet

2.3.2 Analiza e sektorëve kryesorë ekonomik: Shërbimet-Turizmi

Shërbimet lidhen me sektorin e dytë me kontribut aktual në rritje (më shumë se 20%) dhe potencial të madh për zhvillim në të ardhmen, kryesisht për arsye të:

- Trend i zakonshëm drejt zgjerimit të shërbimeve që shkon krahë për krahë me zhvillimine standartëve të jetësës në vendet në zhvillimim si Shqipëria
- Patja e burimeve tërheqëse natyrore, historike dhe objekteve arkitektonike që mund të shërbejnë si tërheqje turistike,
- Produkte dhe aktivitete tradicionale që mund të tërheqin vizitorët në rang kombëtar dhe ndërkombëtar.

Nga shërbimet ë analizuar në ushtrimin e kontributit sectorial për ZF-në tonë turizmi mbetet një prej potencialeve më të larta për zhvillim në Mat, së pari për shkak të pajisjes së ZF-së me asete natyrore turistike dhe asete historike. Tabela 5 më poshtë paraqet një inventar të thjeshtë nominal të aseteve turistike në këtë zonë.

Asetet vendore	Lloji	Vlera
Burime Natyrore me vlera historike	Liqene	Balgjaj, Ulza, Shkopeti, Midhe
	Lumenj	Mat
	Përrenj	Kurvaja Thana
	Ujëvara	Bruc
	Kanione	Prella, Flimi
	Shpella	Pellumbat, Pergja Luses, Nezirit
	Burime Ujore	Gurra e Kacelit, Gurra e Gurit te Bardhe te Dishes
	Parqe Kombëtare	Qafeshtame, Geraldine
	Male	Mali me Gropa, Mali Sukzez, Qafe Panja, Mali Llapusha, Mali Erza, Mali Shemrit, Mali Trollma, Mali i Dejes,
Vende Arkeologjike, Historike dhe Fetare	Arkeologjik	Lokalitet arkeologjik, Para Krishtit, si psh Shpella e Blazit Rrënojat ilire të Bushkash, Baz, Kokerdhok, Karice, Midhe, Bruç, Burrel, Suç, Klos Vendet mesjetare arkeologjike të Rremull, Dukagjin, Derjan, Klos, Urxalle
	Kështjella Mesdhetare	Kështjella e Skënderbeut, Kështjella e Komsis, Kështjella e Varoshi etj.
	Bastione dhe ndërtesa të tjera historike	Bastioni i Dedollit, Bastionet e Macukull, Sarajet e Mbretit Burgajet, Vari i Turkut
	Ndërtesa Fetare	Kisha e Shën Nikollës, Kisha eKalirecit, Kisha eFushë Bazës, Kisha eBushkashit, Kisha eUlzës Kisha ef Stojanit, Rrënojat e Kishës sëDukagjinit dhe Shën Trinit
	Ura Veneciane Guri	Ura e Allamanit, Ura eHalileve, Ura eHoxhës, Ura eVashës, etj.
	Muze	Muzeu Historik i Burrelit
Aktivitete Kulturore	Festivale dhe Festa lokale	Këngët Lirike tëMatit, Festa e Shën Gjergjit, Festa Folklorike (31 Korrik), Ditëlindja e Mbretit (8 Tetor)
Sporte	Vende dhe Aktivitete	Stadiumi lokal "Liri Ballabani" Pallati i Sportit Rrugë dhe shtigje për ciklizëm Lundrim në Liqenet Artificiale të Ulzës dhe Shkopetit Vend-Peshkimi në Luginën e Matit dhe në Ulzës dhe Liqenin e Shkopetit

Tabla 5: Inventor i Aseteve Turistike në ZF.

Burimi: Të dhënat tona dhe informacion nga kontaktet në rajon.

Mund të dallohet lehtësisht potenciali i lartë për gjenerimin e të ardhurave në ZF, si një gamë shërbimesh që mund të ofrohen nën paketën e turizmit, si:

- Turizmi shplohës
- Turizmi i aventurës
- Turizëm historik
- Turizëm kulturor

% Of Gross Revenue from Agriculture	1%
Year Gross Revenue	12,000,000
100 Visitor/ Month	1,000,000
Visitor	10,000
Accommodation (ALL)	3*1500
Meal (ALL)	3*1000
Articles Bought (ALL)	3*1000

Tabela6: Tëardhurat e mundshmetëgjeneruarangaturizmi.

Burimi: Llogaritjet e autorit.

Figura në të djathtë paraqet fuqinë e gjenerimit të të ardhurave nga aktivitete turistike në ZF, bazuar në nivelin aktual të cmimeve dhe nivelin e shërbimeve të ofruar në zonë. Është e bazuar në një simulim të thjeshtë të shpenzimeve normale të një vizitori gjatë një qëndrimi prej 3 netësh. Të ardhurat e mundshme janë të larta kur krahasohen me të ardhurat nga bujqësia që karakterizon zonat rurale ku gjenden shumica e aseteve turistike.

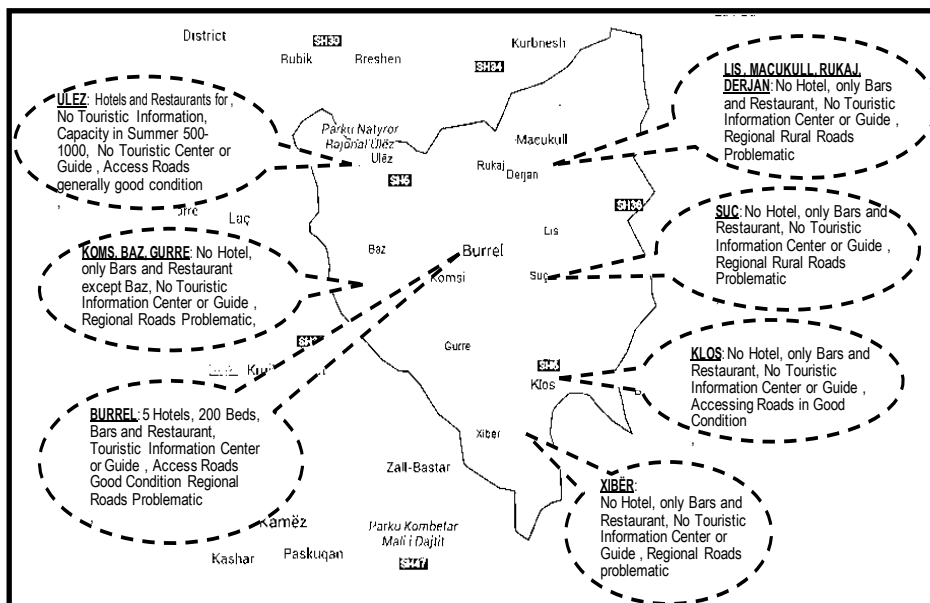

Figura20: Hartëzimi i shërbimeve të ofruara nëlidhje me turizmin në ZF.

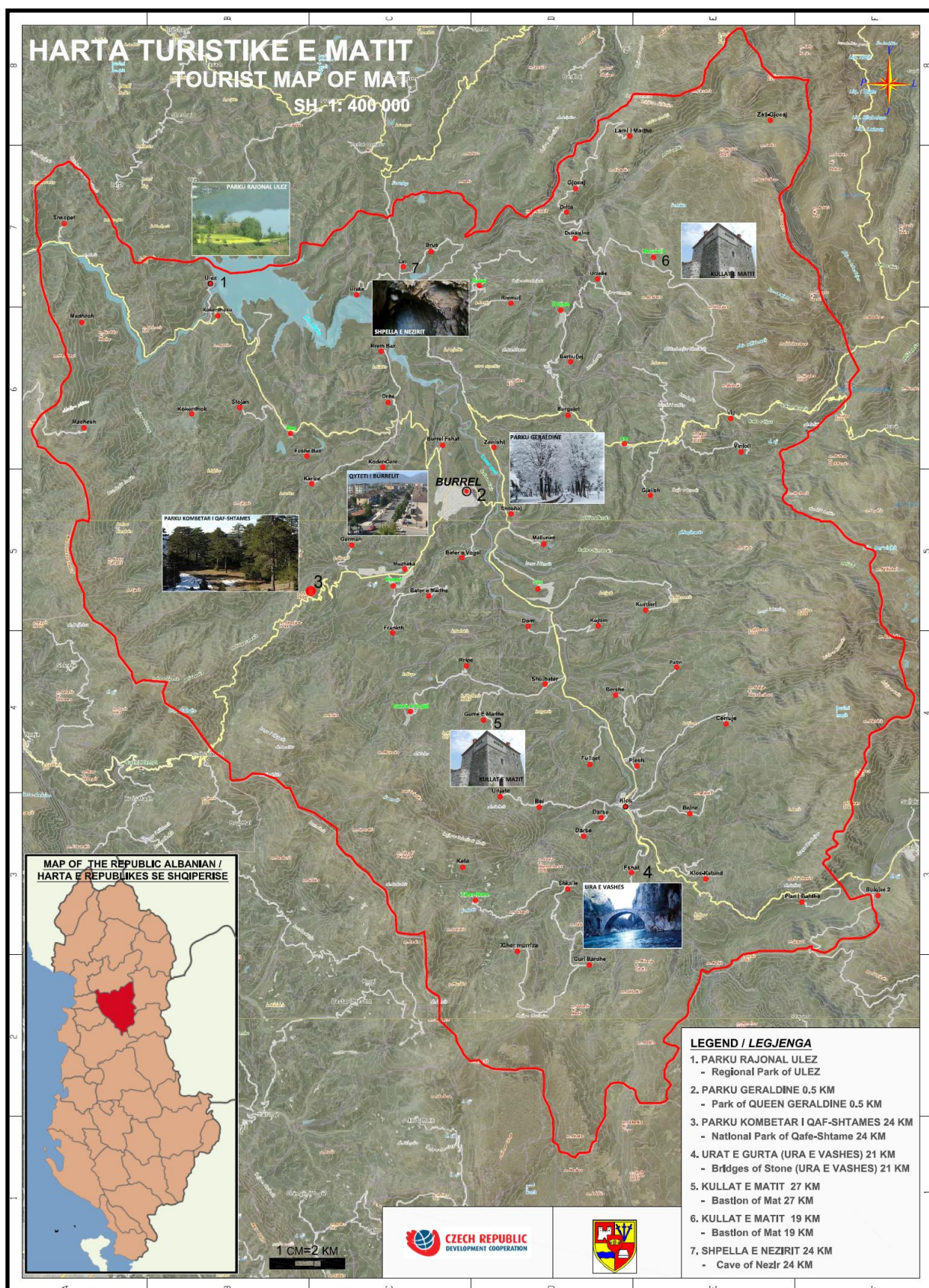
Burimi: Intervista në ZF

200 krevate të ofruara nga pak a shumë pesë hotele, të gjithë tëpërqëndruar në Burrel. Turizmi kulinar është ende i nënzhvilluar pavarësisht potencialeve të mëdha të ofruara nga produktet lokale (konjak, verë, mjalt, bathë etj.). Figura 23 më sipër, në të majtë, ilustron më mirë këtë situatë.

Nga ana tjetër mund të vëreni njëmospërputhje midis hartës turistike të ZF Mat dhe hartës kombëtare turistike që tregon mungesë në promovimin e mundësive turistike në ZF dhe mos integrimin në ofertën turistike rajonale dhe kombëtare.

Megjithatë dhe pavarësisht aseteve lokale dhe atraksioneve turistike infrastruktura e shërbimeve mbetet gjerësisht e pamjaftueshme dhe nën standarde. Sipas të dhënave lokale

kapacitetet pritëse janë 100-

Mos integrimi në ofertën kombëtare i ofertës turistike rajonale tregon mungesë të infrastrukturës lokale turistike; megjithatë ka alternativa për ta plotësuar këtë mungesë.

Një nga eksperiencat e zakonshme e përdorur në shumë pika turistike në të gjithë vendin, në pjesën verore dhe jugore të Shqipërisë, është turizmi familjar që krijon mundësinë e akomodimit të vizitorëve në ndërtesa private të fermerëve apo banorëve të zonave turistike. Është një nga zgjidhjet turistike më të qëndrueshme, pro-mjedisit që promovohet gjithashtu në vende të tjera më të zhvilluara, ku resorte të mëdha turistike kanë shkatërruar mjedisin dhe ekosistemin. Megjithatë ky lloj turizmi ka nevojë për mbështetje lokale, burime njerëzore për të

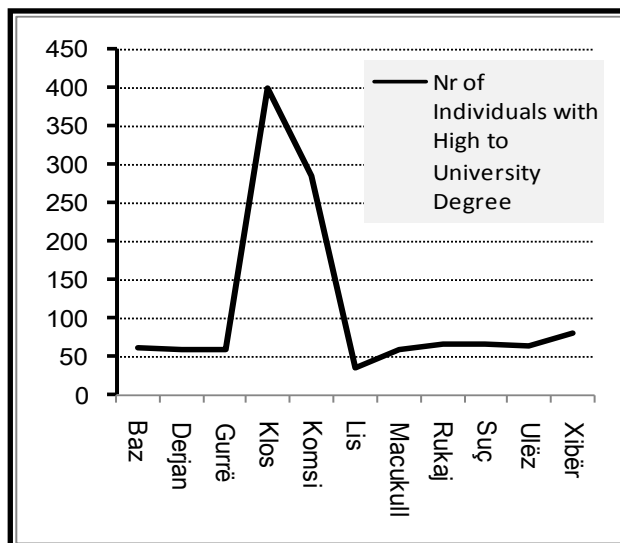

Figura 21: Numri i individëve me diplomë Universiteti për çdo NJQV në ZF

Burimi: Strategjia e zhvillimit lokal të NJQV-ve, 2014

mundësuar ofrimin e shërbimeve cilësore. Të gjitha zonat e përmendura në hartë kanë mjaftueshëm njerëz të arsimuar, sic e tregon grafi në të djathtë, plotësisht të aftë të zbatojnë këto lloj aktivitete; çfarë nevojitet është trajnimi i tre me aftësitë e duhura për të planifikuar dhe ofruar shërbime cilësore.

Përvec skemave të trajnimit, krijimi i shoqatave turistike, klubeve dhe individëve të certifikuar profesionalisht, përbën një drejtim tjetër për politikën, që do të ishte mjaft i dëshiruar në zonë. Megjithatë nevojitet financim i konsiderueshëm, ndaj aktivitetet e lobimit dhe asistencës teknike në forumin e projekt-ideve të marketueshme është e një rëndësie parësore.

Rrjeti i shërbimeve publike është i një rëndësie parësore për të gjithë shërbimet turistike, ndaj përmirësimi i shërbimeve të transportit, publike dhe private, në lidhje me itineraret dhe cilësinë është vendimtar dhe tërësisht përgjegjësi e zyrtarëve publik të zgjedhur në ZF. Në të njëjtën mënyrë është i nevojshëm përmirësimi i shërbimeve të menaxhimit të mbetjeve dhe aksesit në furnizimin me ujë dhe kanalizimet. Problematika e këtyre shërbimeve trajtohet në pjesën tjetër të këtij dokumenti.

Tabela e mëposhtme jep një përmbledhje të strategjive konkurruese nga pikëpamja private dhe përputhjen e roleve, politikave dhe aksioneve të autoriteteve publike.

Oferta Turistike	Strategjitë Konkurruese të Njësive	Aksioni Publik Respektiv
- Eko - Historike - Arkeologjike - Kulturore	- Ndërtimi i Avantazheve Konkurruese të Qendrueshm: - Investimi në Burime: Njerëzore dhe Kapitale	- Aksione Publike dhe Ndërgjegjësimi i audienave dhe konsumatorëve lokal dhe rajonal - Mbështetja për Festivalët

- Sportive - Kulinare	- Marketing (Panaire, Reklama, Promovim i Produkteve Lokale, Atraksionet Turistike etj.) - Përmirësimi i Shërbimit ndaj Klientit përmes rritjes së cilësisë nëpërmjet akreditimit dhe Certifikimit - Zgjerim dhe linja të reja shërbimi: Patja e aksesit në ofertën dhe zinxhirin turistik kombëtar dhe ndërkombëtar	- Tradicionalë dhe panarriet - Mbështetja për zinxhirët dhe produktet turistike lokale - Mbështetje ndaj organizatave të reja turistike - Skema dhe aktivitete Trajnimi dhe Ngritje Kapacitetesh - Heqje të taksave vendore ose përfitime tatimore - Investim në rrjetet lokale të rrugëve etj. - Investime në infrastrukturën arsimore në shërbim të prodhuesve lokal - Lobim për subvencione kombëtare për produktet lokale dhe mbështetje për promovimin e cilësive të tyre në rang ndërkombëtar - Lobim tek donatorët ndërkombëtar të specializuar dhe të gatshëm të investojnë në këtë fushë: USAID, GIZ, III, IV, V IPA .
--	--	---

Tabela 7: Tabela e Strategjive Konkurruese dhe aksioneve respektive publike në mbështetje të tyre në Sektorin e Turizmit

2.3.3 Analiza e sektorëve kryesorë ekonomike: Industria minerare

Analiza e këtij sektori nuk kryhet në këtë material, sëpari sepse nuk është vetëm përgjegjësi e autoriteteve publike të FA por e autoriteteve kombëtare qendore. Fakti që ndonjë NJQV në ZF, ka të drejtën e rentës për aktivitete minerare nuk e ndryshon këtë supozim për atë kohë sa autoritetet nuk kanë të drejtë të vendosin nivelin e kësaj rente dhe gjithashtu të taksave të tjera, tarifave dhe licensat e aplikuara ndaj këtij aktiviteti. Në të njëjtën mënyrë ZF nuk ka të drejtë për vendosjen e standardeve për aktivitetet në këtë zonë dhe skemat e kompesimit për dëmet, apo ndryshimet në ekosistemet dhe territorin e kësaj zone. Duhet theksuar se megjithatë, rëndësia e përfshirjes së aktorëve lokal në të gjithë procesin e ngritjes së kuadrit të këtij aktiviteti (ligjor dhe fiskal), duke qenë se në fund të ditës mbartësit përfundimtar të pasojave të këtij aktiviteti janë banorët e këtyre zonave.

2.3.4 Analiza e sektorëve kryesor ekonomik: Industria Hidroenergjetike

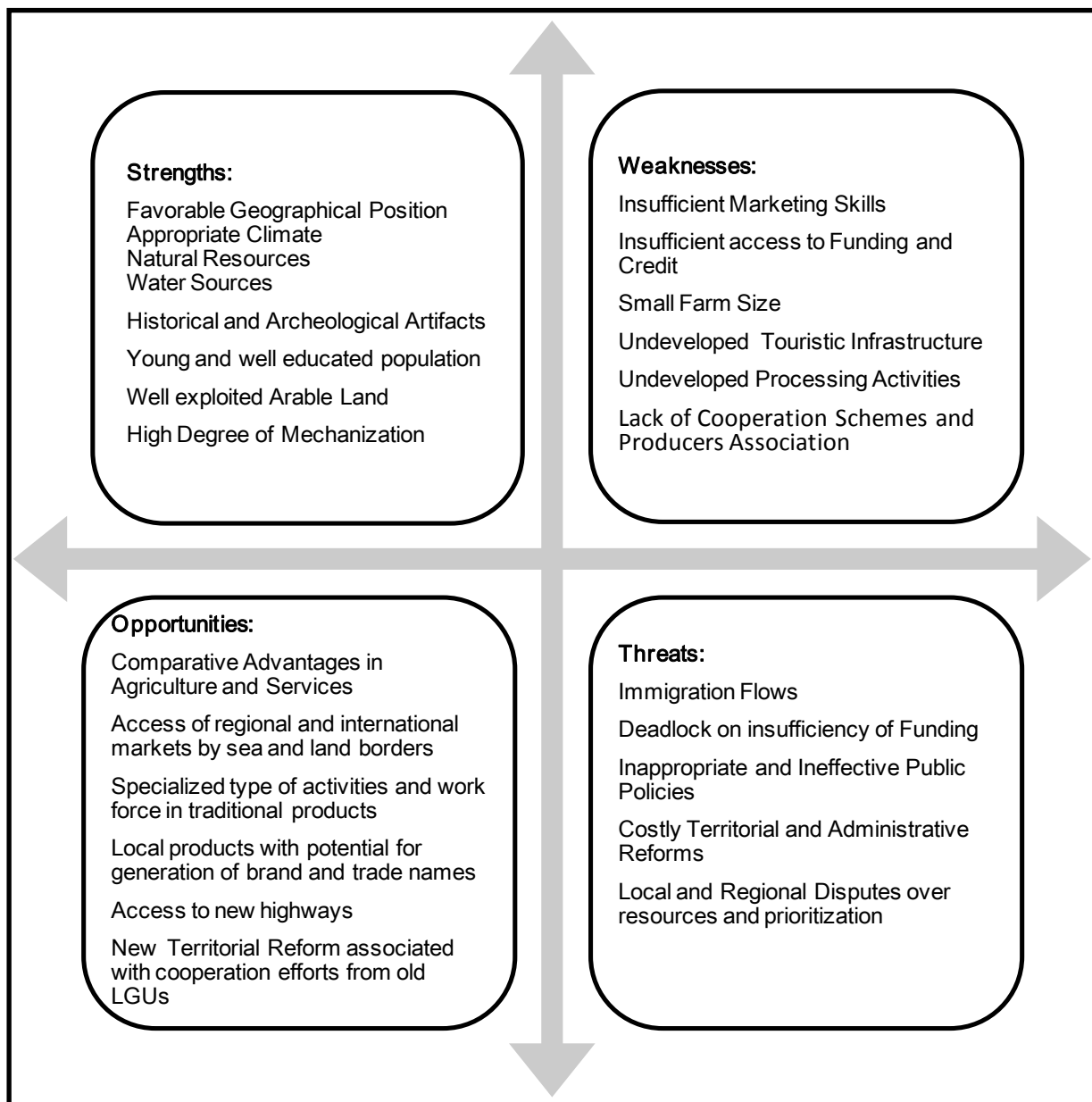
Sic është theksuar në seksionet e mëparëshme kjo ZF është pjesë e një prej 6 baseneve ujore më të rëndësishëm në vend.

HEC-et e Shkopetit janë në kufi të kësaj zone. Të tjera janë planifikuar dhe u janë dhënë të drejta koncensionare, si ajo e zonës së Klosit. Sërish, autoritetet qendrore janë përgjegjëse për drejtimin e politikave dhe veprimin në këtë zonë; megjithatë koordinimi dhe përfshirja e zyrtarëve të zgjedhur të ZF dhe komuniteteve lokale është e rëndësishme që prej fillimit si dhe negociimi me ta mund të jetë problematik; kjo të paktën është provuar në rastin e Klosit.

2.4 Pikat kryesore, konkluzione për hartimin e politikave

Pikat kryesore për hartimin e politikave janë përmbledhur në analizën e mëposhtme SWOT, e cila përmbledh shumë prej pikave të shpjeguara në Kapitullin 2.

Ne theksojmë faktin e konsiderimit të tij vecanërisht në përputhje me rekomandimet për drejtimin e politikave me strategjitë konkurruese dhe aksionet e aktorëve privat të paraqitur në fund të çdo seksioni.

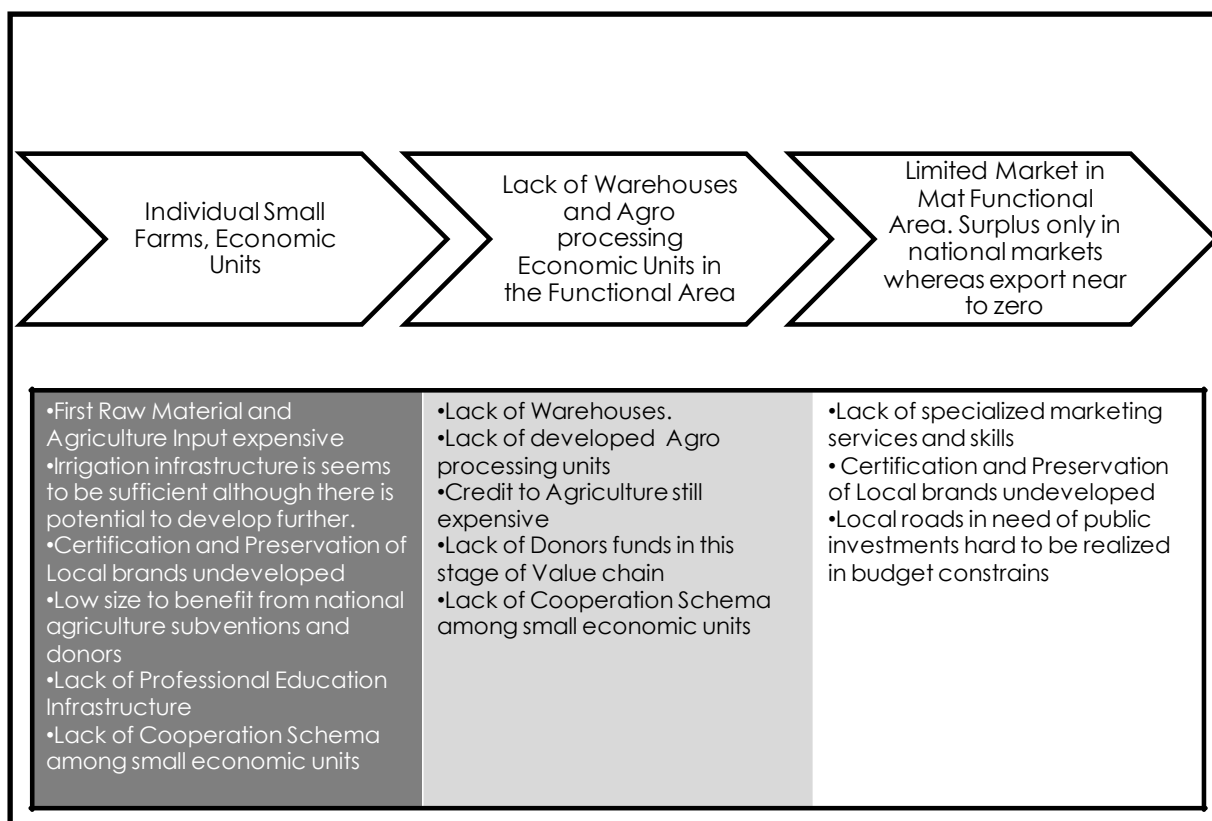

Figure 23: Summarized Value Chain Analysis in Sector of Agriculture supporting suggestions for Policy directions

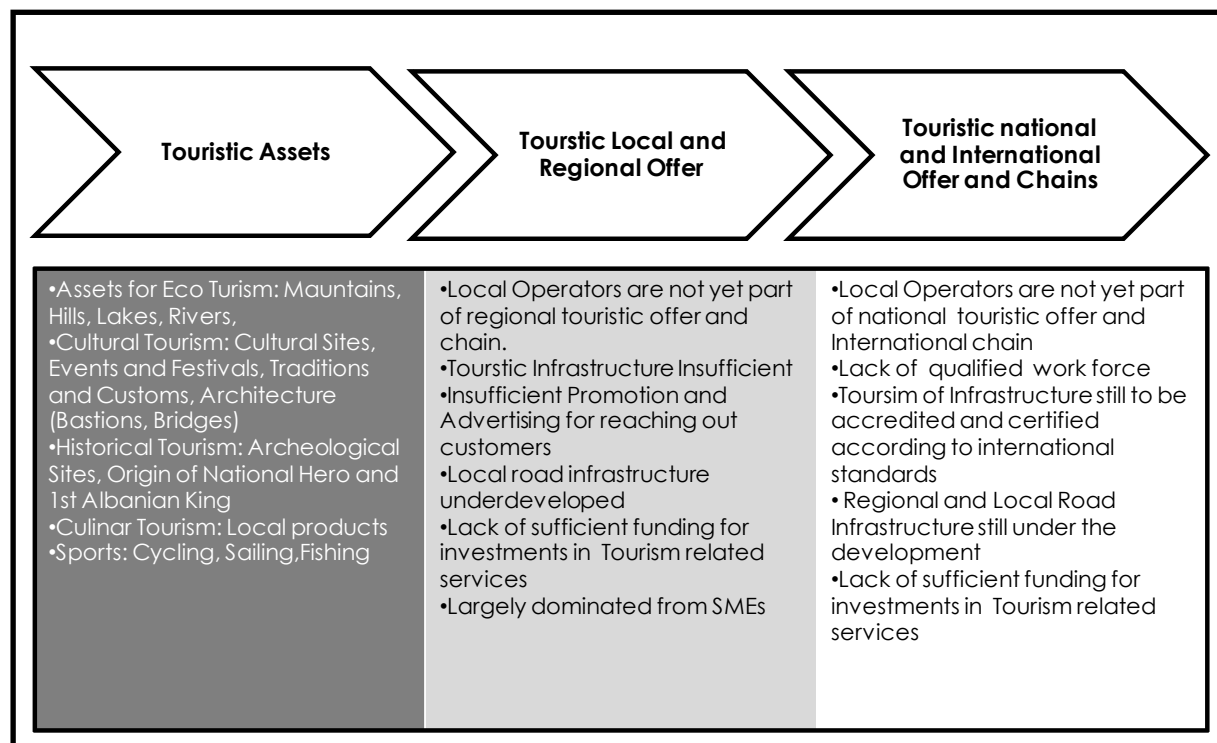

Figure 24: Summarized Value Chain Analysis in Sector of Tourism supporting suggestions for Policy directions and decision making of public local officials

3.Hartëzimi I shërbimeve lokale ne Zonën Funktionale

3.1 Furnizimi me Ujë dhe Kanalizime

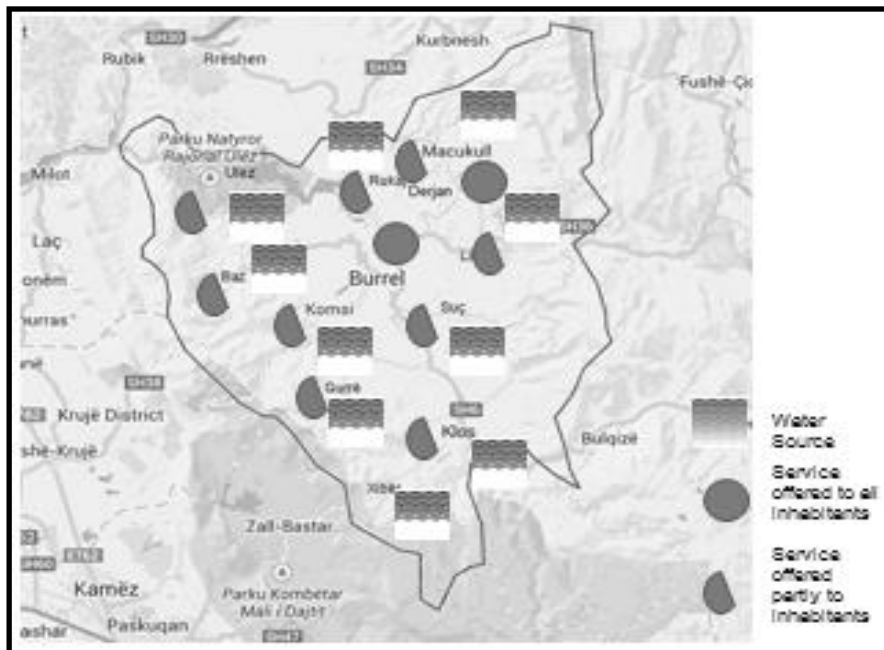

Figure 25: Aksesit në ujë dhe pishëm në ZF dhe rrjeti i ujit

Burimi: Intervista me zyrtarë publik dhe specialist viti 2014

aksesin në sistemin e rrjetit të ujit të pishëm. Vetëm bashkia Burreli dhe komuna Derjan kanë akses të plotë në rrjetin e furnizimit me ujë. Si një e tërë ZF ka një akses në shërbimet e furnizimit me ujë në nivelin e 73%, që është nën mesataren kombëtare prej 81%.

Përsa i përket aksesit në sistemin e kanalizimeve të ujërave të zeza, duket se vetëm bashkia Burrel siguron një akses të tillë, për të paktën 60% të banorëve të saj. Njësit e tjera të Qeverisjes Vendore që përbëjnë ZF edhe pse kanë investuar për akses në sistemin e furnizimit me ujë të pishëm kanë mbetur prapa në kanalizimet e ujërave të zeza. Aksesit i banorëve në të gjithë ZF në sistemin e ujërave të zeza është në nivelin e **24%, shumë më poshtë mesatares kombëtare prej 51%.**

Një nga arsyet është nevoja për investime madhore për ndërtimin e sistemit të kanalizimeve, këto investime janë zvendësuar me (gropa septike).

ZF ka burime të pasura ujore natyrore si prrenjë, liqene dhe lumenj. Nga kjo perspektive, prezenca e burimeve ujore në këtë zonë nuk ka qenë një sfidë për banorët. Në fakt të gjitha familjet kanë akses në ujë të pijshëm. Harta në të majtë përshkruan këtë situatë mjaft

qartë. E njëjta gjë nuk mund të thuhet për

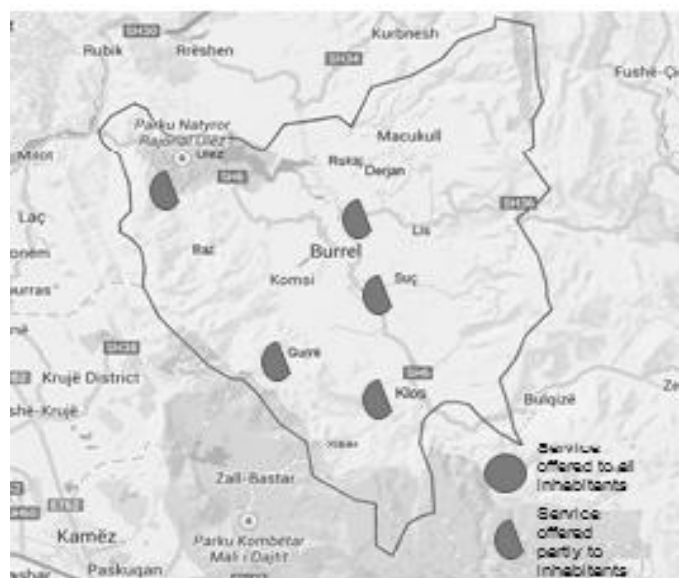

Figure 26: Aksesit në ujë dhe pishëm në ZF dhe rrjeti i ujit

Burimi: Intervista me zyrtarë publik dhe specialist viti 2014

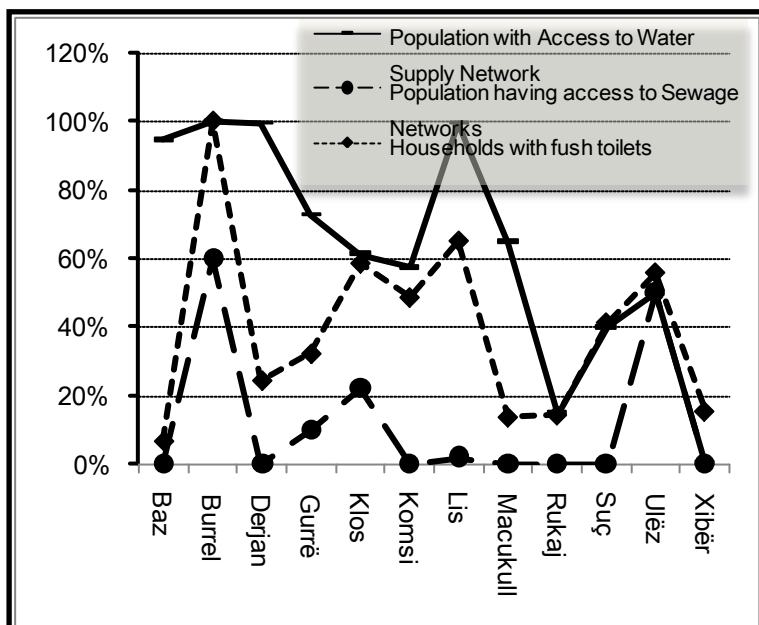

Figure 27: Aksesit në sistemin e kanalizimeve dhe %e familjeve në ZF me WC me shkarkim

Burimi: Intervista me zyrtare public dhe specialist viti 2014 CENSUS 2011

vendimtarë. Nga informacionet e mbledhura në terren vetëm bashkia Burrel ka një entitet të bazuar në aksionerë sic është " SH.A Ujësjellës Kanalizime Burreli" ky entitet është përgjegjës për menaxhimin e sistemeve të ujit dhe ujërave të zeza. NjQV si Derjan, Macukull, Koms, Ulëz, Gurrë, Lis, Koms, Klos etj kanë vetë përgjegjësinë për menaxhimin dhe financimin e mirëmbajtjes së sistemit të ujit dhe kanalizimeve.

Sic vihet re për të gjitha NjQV përveç Burrelit, Lis dhe Koms bilanci përfundimtar i të ardhurave dhe shpenzimeve është negativ. Në fakt të gjitha këto NJQV janë të vetmit që kanë shkallën e arkëtimit të tarifave të ujit më shumë se 50%.

Burreli dhe Lis aplikojë tarifën për m³ ndërsa komuna Koms aplikon tarifën për m³ dhe tarifë fikse .Gjëja më e rëndësishme që vihet re është, fakti se të tre këto NJQV së bashku me Ulëzën (qendra e Komunës) kanë mates (sahat) uji të instaluar, por ende jo tërësisht për të gjithë banorët. Struktura e tarifave dhe masa e mbulimit për

orë janë paraqitur në grafikun në të djathtë. Vihet re se tarifa fikse e aplikuar për Klosin, Gurrën, Ulëzën, Macukullin janë përkthyer

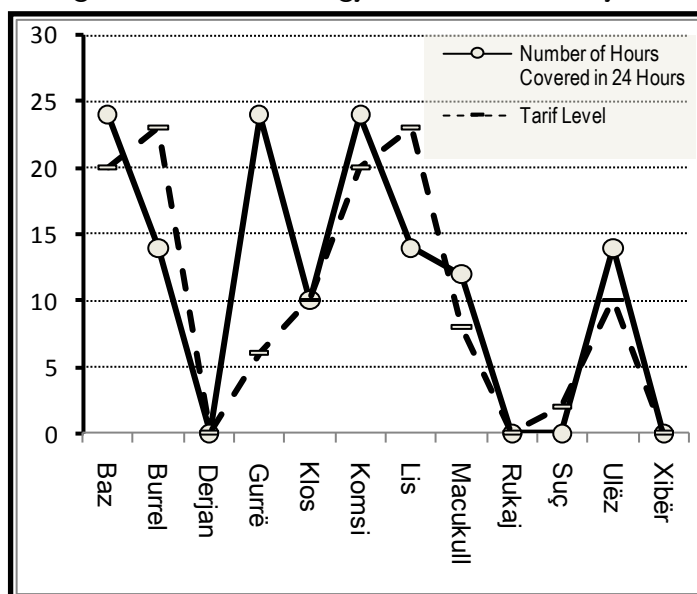

Figure 28: Tarifa në Lek/m³ dhe mbulimi në % për 24 orë

Source: I Aksesit në ujin e pijshëm në ZF dhe rrjeti I ujit

Burimi: Intervista me zyrtare public dhe specialist viti 2014 dhe studim

në ekuivalent i tarifave / m³ **duke supozuar se çdo familje konsumon mesatarisht 1 m³ në ditë**. Mesatarisht ZF Mat, ka 14 orë mbulimi me shërbim në ujë të pishëm në 24 orë, për pjesë e popullsisë e cila ka akses në rrjetin e ujësjellësit.

Pjesa më e madhe e investimeve në sistemet e ujësjellësit janë të reja dhe të realizuara kryesisht nga FSHZH si ujësjellësat në komunat Ulëz, Gurrë, Baz, Koms në një total rreth **199 ml lekë**. Investimet e tjera janë kryer me grantet konkurruese (FZHR) janë në proces realizimi ujësjellësi i Klosit, Derjan etj

Përsa i përket sistemit të kanalizimeve të ujërave të zeza në bashkinë e **Burrelit mbulohen 60% e banorëve, në komunën Ulëz 100 familje, bashkia Klos 90 familje**, pjesa tjetër e banorëve të ZF kanë vetëm gropa septike. Investimi në sistemin e kanalizimeve të ujërave të zeza nga FSHZH, FZHR dhe burime të tjera të financimi kanë qenë pothuajse zero në 5 vitet e fundit.

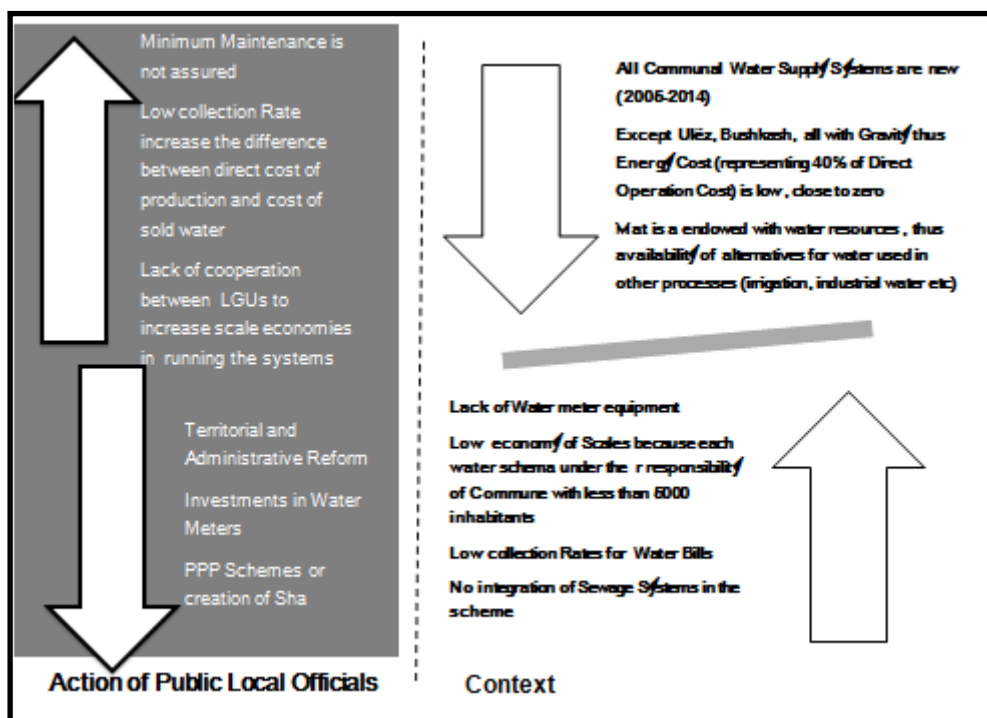

Figure 29: Veprime të zyrtareve public per te permiresuar sistemin e ujit ne kontekstin e ZF

Source: Analiza e ekipit dhe të dhëna nga DPUK dhe situatë në ZF

shitjes.

Në Shqipëri komponentet me peshë më të lartë specifike në kostot e drejtpërdrejta janë kostot e energjisë Elektrike me (40%) dhe kostot e Punës me (42%). Në krahasim me pjesën tjetër të vendit Mat është në pozitë të mirë në krahasim me tarifën, për shkak të investimeve relativisht të reja në këtë sektor ka një nivel më të lartë të, duhet që kjo situatë të mbahet me veprimet e duhur nga autoritetet e ZF . Figura këtu sipër në të djathtë jep kontekstin dhe faktorët që ndikojnë në nivelin aktual të tarifave të aplikuara në ZF. Në të majtë është ajo çfarë është rekomanduar për zyrtarët publikë Administratën Lokale në aspektin e veprimeve që ata duhet të përmbahen (në pjesën e sipërme) dhe atë për çfarë ata janë të inkurajuar për të bërë (në pjesën e poshtme të skemës).

Si rregull i përgjithshëm dhe i bazuar në udhëzimet e benchmark të Ministrisë së Transportit dhe Punë Publike komponenti i tarifës mesatare / m³ është diferenca midis kostos së drejtpërdrejtë të prodhimit dhe kostos së

3.2 Rrugët dhe transporti publik

ZF e Burrelit dhe e Klosit ndodhet në pjesën qendrore të Shqipërisë së sipërme, në një distancë pak a shumë të barabartë nga kryeqyteti i vendit (Tirana), pika kufitare veri lindore (Bllatë) e Shqipërisë me Maqedoninë dhe pikë akses në pjesën perëndimore detare (Porti i Shëngjinit). Zona funksionale lidhet me të gjitha këto pika nëpërmjet rrugëve që **janë pjesë e rrjetit kombëtar rrugor**. Gjatësia dhe rrugëtimi i segmenteve kombëtare përgjatë dhe jashtë ZF tregohet në figurën në të djathtë. Popullsia dhe produktet e ZF mund të arrijnë tregjet rajonale, në pjesën lindore dhe perëndimore të Shqipërisë për më

Figura 1: Rrjeti kryesor rrugor kombëtar n ZF dhe gjatësitë respective në Km.

pak se 2 orë me automjete. Segmentet e rrugëve kombëtare edhe pse nuk janë autostrada të klasit të parë, përgjithësisht janë në gjendje të mirë dhe të mirëmbajtura. Pjesë e këtij rrjeti kombëtar rrugor është edhe segmenti Burrel-Klos që lidh qendrat kryesore të ZF. Është pjesë e rrugës kombëtare që të çon në Dibër dhe në pikën kufitare lindore të Bllatës. Në të ardhmen ZF-ja do të ketë akses (nëpërmjet

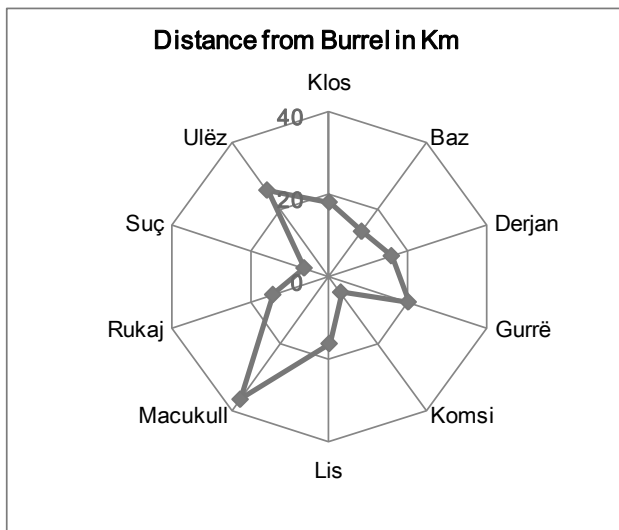

Figure 30: Gjatësia e Rrugëve Lokale që lidhin NJQV-të e ZF me Burrelin

Klosit) në autostradën kryesore veri-lindore **“Rruga e Arbrit”** që do të lidh Tiranën me Dibërën në Maqedoni, që është **programuar për t’u tenderuar nga Qeveria Shqiptare**.

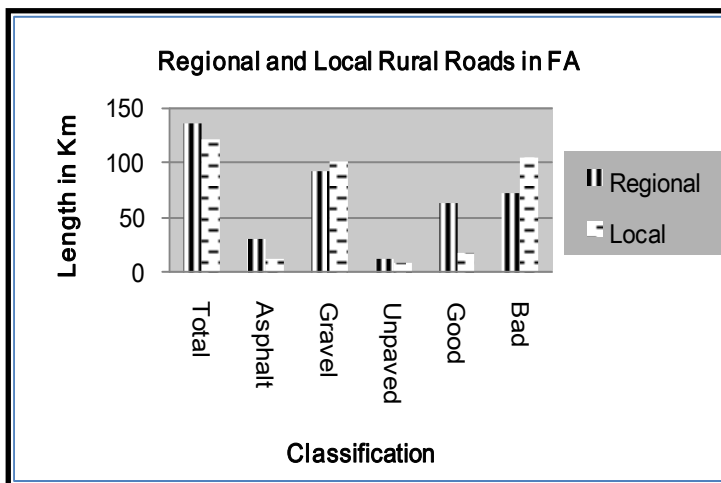
Ky investim, që për momentin një investim është programuar të implementohet nëpërmjet financimit të huaj, do të shkurtojë kohën dhe të lehtësojë aksesin e popullsisë të ZF në tregjet lindore, rajonale dhe të huaj.

Rrjetet rrugore sekondare konsistojnë në rrjetet rajonale dhe rurale. Të gjitha NJQV-të janë të lidhura me Burrelin nëpërmjet rrugëve lokale, gjatësia e të cilave jepet në grafën e Figurës 36.

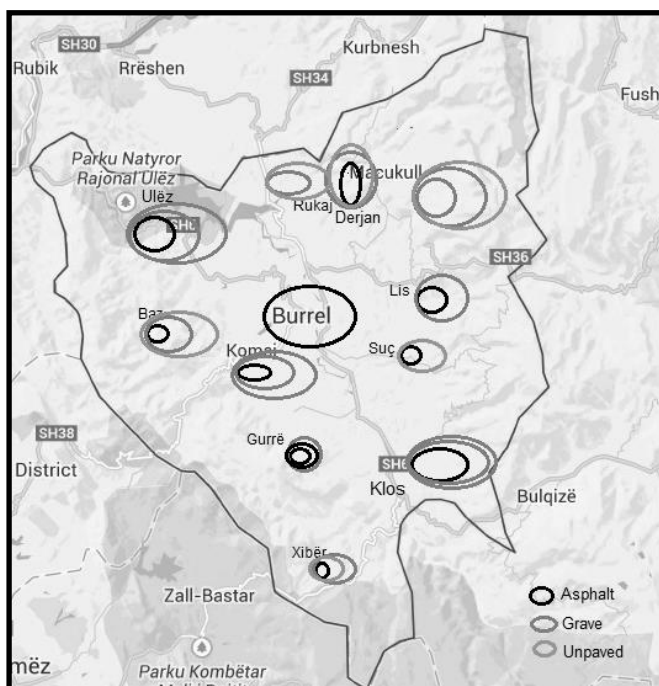
Macukull është pika më e largët, ndërsa Koms është NJQV-ja më e afërt.

Rrjeti i rrugëve dytësore përbëhet nga afërsisht 255 km rrugë lokale. 135 Km konsiderohen punë rajonale dhe mirëmbahen nga “Ndërmarrja Rajonale e Mirëmbajtjes së Rrugëve” (NRMR) në Mat. Pjesa tjetër, 120 km rrugë janë rrugë rurale lokale dhe mirëmbahen nga secila NJQV, nëpërmjet nën-kontraktorëve privatë, përmes procedurave të hapura të tenderimit, që lancohen çdo vit përmes sistemit të qendëruar të prokurimit publik.

Më shumë se 75% e këtyre rrugëve rurale janë me zhavorr dhe pjesa tjetër është ose asfalt ose e pashtuar. Sipas intervistave me zyrtarët përgjegjës në NJQV, punonjësit dhe personeli teknik i NRMR Mat, rreth 70% e këtyre rrugëve lokale janë në gjendje të keqe, veçanërisht rrugët me zhavorr dhe të pashtuara, të cilat kërkojnë të paktën mirëmbajtje

Figurea 31: Struktura dhe Gjendja e Rrugëve Rurale

Figurea 32: Hartë e Strukturës së Rrugëve në ZF.

minimale (e cila konsiston kryesisht në blerjen vjetore të zhavorrit dhe vendosjen përgjatë rrugës për riparime thelbësore të vazhdave dhe gropave. Nuk është parashikuar rivlerësim apo ri-shtrim me zhavorr. Operacioni normal i ri-shtrimit me zhavorr është zëvendësuar efektivisht nga zëvendësimi i qëndrueshëm i zhavorrit me rregullime të vogla të rrugës së shtruar. Grafi i figurës 37 përmbledh informacionin, i cili prezantohet në mënyrë më të detajuar në Aneksin Nr. ... të këtij dokumenti, ndërsa harta e Figurës 38 tregon të njëjtin informacion për secilën zonë dhe NJQV. Rrjeti ekzistues i rrugëve është i mjaftueshëm për garantimin e aksesit

në arsim, shëndetësi dhe shërbime administrative në të gjithë ZF, megjithëse cilësia e tyre ka nevojë të vazhdueshme për përmirësim nëpërmjet mirëmbajtjes dhe investimeve të reja.

Financimi i operacioneve të mirëmbajtjes për rrugët rurale lokale realizohet nëpërmjet buxhetit individual të çdo NJQV-je. Investimet e reja dhe mirëmbajtja e

rrugëve rajonale bëhet ose fondet rajonale të dhe Fondi Shqiptar i Zhvillimit (FSHZH). Në lidhje me të fundit pa përjashtim fondet arrijnë mesatarisht 5% të buxhetit total të

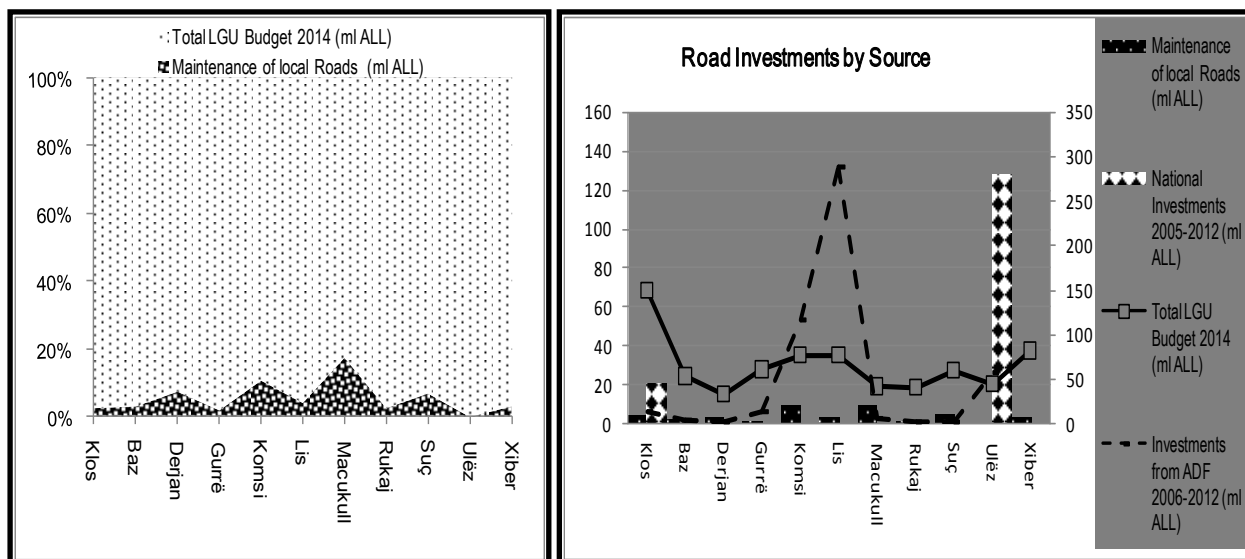

Figura 33: Mirëmbajtja e Rrugëve Lokale dhe Investimet e Reja në milionë Lek në Rrugët Lokale dhe Rajonale sipas burimeve të ndryshme

Burimi: Llogaritjet e autorit bazuar në informacionin e marrë nga zyrtarët e ZF.

çdo NJQV-je, e cila vuan vetëm për nivel minimal mirëmbajtjeje, duke ia lënë kështu FSHZH-së barrën e investimeve të reja. E njëjta gjë është e vërtetë për NRMR dhe rrugët rajonal . Pjesë e shpjegimit lidhet gjithashtu me faktin që prej 2008, Qeveria Shqiptare kërkoi të centralizoj investimet kryesore publike për rrugët rajonale dhe lokale së pari nëpërmjet Fondit të Zhvillimit të Rajoneve (FZHR) dhe pastaj së bashku me FSHZH, për të rritur efencën e investimeve nëpërmjet konceptit të ekonomive të shkallës. Në rastin e ZF duket se kjo strategji ka funksionuar vetëm për disa prej NJQV-ve si p.sh. (Lis, Gurre, Komsi, Klos)dhe më pak për të tjerat. Incidenca e investimeve publike kombëtare është më e pabarabartë.

Edhe pse ZF e Matit ka përfituar më shumë nga investimet për frymë krahasuar me Dibrën, si në investimet rajonale dhe kombëtare, incidenca e investimeve midis NJQV-ve, sic mund të jetë parë më sipër në Figurë, është e pabarabartë, me Klosin, Komsin, Lisin dhe Xibrin në nivelet më ta larta.

Në drejtim të shërbimit të transportit, i gjithi organizohet nga furgona dhe autobuza privat, dhe sipas intervistave tona në dy vitet e fundit informaliteti në sektor (shërbim i pa licencuar) **është më shumë se 35%¹**.

¹ Nga krahasimi i numrit të licencave të lëshuara në 2011, 2012, 2013 mund të dallohet një rënie në nivelin e të ardhurave nga tarifat për secilës NJQV, kjo shifër shkon në zero për disa NJQV si Gurra and Klosi.

Kur marrim parasysh nevojat e popullsisë dhe aktivitetet ekonomike të ZF, veçanërisht bujqësinë dhe turizmin, siç u shpjeguan në seksionin e analizës ekonomike, për rrugë rurale të përshtatshme, për të akesuar tregjet rajonale dhe kombëtar, konsideratat kryesore të vendimmarrjes dhe veprimit të politikave, do të jetë si më poshtë:

Drejtimi i Politikave 1 dhe veprimi i Autoriteteve publike: NjQV-të kanë nevojë të sigurojnë fonde të mjaftueshme për të përmirësuar cilësinë e rrugëve rurale dhe për të mundësuar tranzicionin nga gjendje e keqe në të mirë. Përveç, shtrimi i rrugëve të pashtuara veçanërisht i asaj rajonale duhet të adresohet në afatmesme. Sipas etapave të specifikuara ne Aneksin Nr. ... të këtij dokumenti, edhe pse nuk ka fonde të mjaftueshme për të mbuluar mirëmbajtjen e rrugëve lokale **ekziston një hendek në financim prej rreth ALL 35 milionë në vit**, minimalisht (referojuni Figurës 40 me poshtë), për investimet e reja dhe mirëmbajtjen e rrugëve rajonale. Alternativat për mbushjen e hendekut të financimit do të ishin:

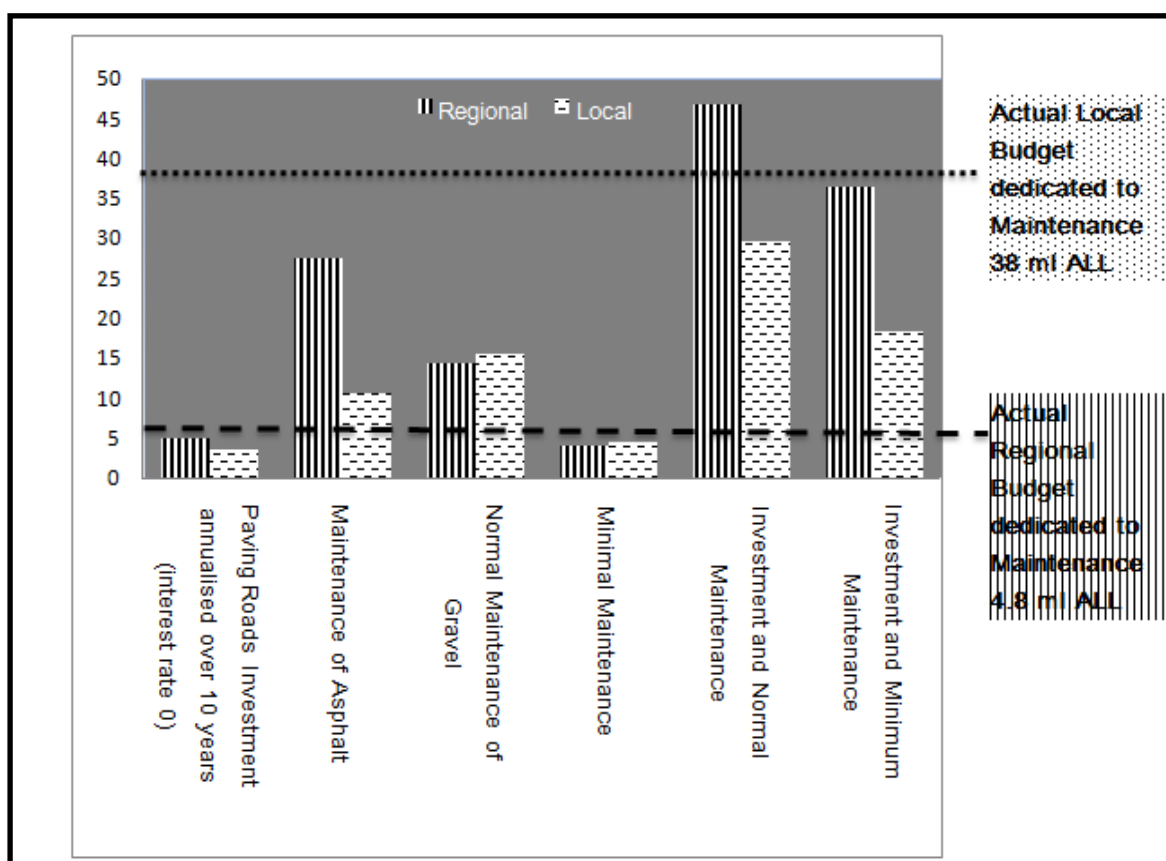

Figura 34: Nevoja për investime dhe mirëmbajtje në nivelin rajonal dhe në minimum e nën supozimve nën minimum dhe normale të etapave (mirëmbajtje parciale në minimum – mbushja e gropave dhe nivelimi, mirëmbajtja minimale dhe korrektimi i carjeve, nivelimit të sipërfaqeve dhe mbushjeve etj.)
Burimi: Llogaritjet e autorit bazuar në informacionin e marrë nga zyrtarët e ZF.

- Në periudhë afatmesme deri në afatgjatë do të arrihet rritja e investimeve nga entitetet e ZF në rrjetet rajonale nxitur nga kursimet e shkrirjes së NJQV-ve të vogla në mën të mëdha. Këtu Reforma Administrative Territoriale përbën një hap në drejtimin e duhur. Në një skenar më pak optimist, kur të ardhurat janë më të ulta

se sa pritet, atëherë alternativa do të jetë skemat e bashkëpunimit midis NJQV-ve dhe PPP (partneriteti-publik-privat) për investime.

- Në afat mesëm hendeku rajonal i financimit për investimet mund të mbushet nga instrumenta si FSHZH ose mundësi të tjera që do të krijohen si një mekanizëm barazimi që do të shoqërojë reformën administrative territoriale.

Drejtimi i Politikave 1 dhe veprimi i Autoriteteve publike: Për momentin i gjithë shërbimi i transportit (lokal rural, rajonal, urban dhe interurban) ofrohet nga operatorë privatë përmes licencave të lëshuara nga NJQV-të përkatëse. Është e paqartë se si do të jetë në të ardhmen strategjia rajonale dhe kombëtare e transportit publik, dhe si do të prek NJQV-të e reja më të mëdha. Megjithatë krijimi i njësive më të mëdha (Klos dhe Burre) do të krijojë më shumë mundësi për optimizimin e të drejtave të licencave dhe operatorëve privatë, meqenëse do të ndiqen më shumë itinerate dhe do të shërbehet më shumë popullsi. Planifikimi i transportit në këto entitete të reja do të përbëjë një prej sfidave me të cilat do të përballen zyrtarët e rinj të ZF. Nuk ka zgjidhje të gatshme por një këshillë e mirë do të ishte ta mbanin thjeshtë (keep it simple (KIS)). Çdo entitet duhet të identifikoj fillimisht gjatësinë totale të rrugëve që do të jenë në strukturën e tij dhe nën përgjegjësinë e tij për t'u menaxhuan sipas qëllimit të tyre (akses në tregje, akses në arsim, akses në shëndetësi ose shërbime

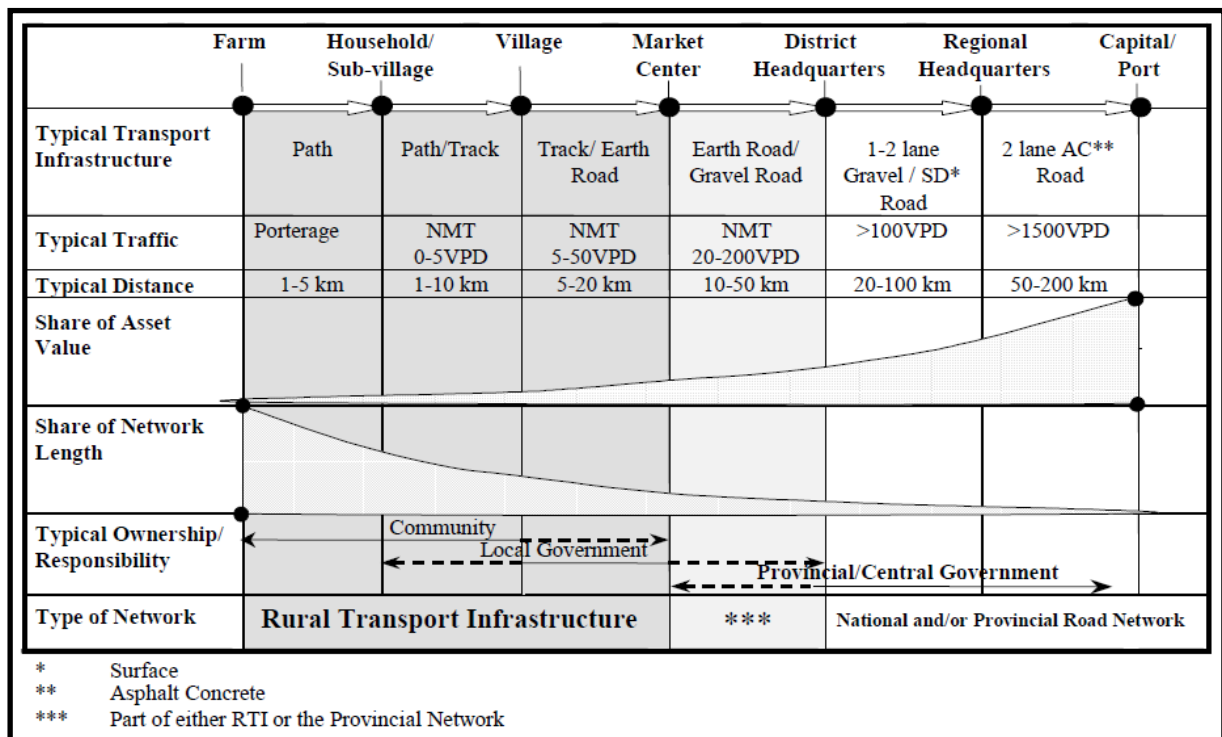

Figura 35: Prezentim Skematik i Metodologjive të Transportit dhe Aksesit të Rrugëve

Burim: Dizajnimi dhe Vlerësimi i Infrastrukturës së Transportit Rural; Sigurimi i Aksesit Bazik për Komunitetet Rurale, Jerry Lebo, Dieter Schelling, Dokumenti Teknik I Bankës Botërore
Shënimet e Infrastrukturës, Transporti, Uji dhe Zhvillimi Urban, Banka Botërore 1999

administrative etj.). Do të bëhet e qartë se rrjeti lokal dhe Infrastruktura Rajonale e Transportit (IRT) e ZF pavarësisht totalit më të lartë ka trafikun më të ulët (këtu më poshtë të quajtur si sasia e Mjeteve në Ditë që mund të jenë Lloje të Transportit të Motorizuar ose Jo të Motorizuar) krahasuar me provincat ose rrjetet kombëtare.

Hapi i radhës do të jetë të planifikohet për aksesin bazë, të thjeshtë dhe të plotë të komuniteteve dhe të dizajnohet rrugëtimet lokale, të cilat mirëmbahen nga shërbimi privat ose nga ai publik. I rëndësishëm për të do të jetë vlerësimi i Thyerjeve të Rrugëve mbi bazën e kritereve subjektive ose objektive si:

- Sipërfaqja e rrugës
- Gropat
- Kthesat
- Çarjet
- Etj.

Maximum Speeds Function of Roughness (km/h)						Roughness (IRI)
Cars	Utilities	Buses	Light Trucks	Medium/Heavy Trucks	Articulated Trucks	
106	105	105	105	94	84	6
80	78	78	78	71	63	8
64	63	63	63	57	50	10
53	52	52	52	47	42	12
46	45	45	45	40	36	14
40	39	39	39	35	31	16
35	35	35	35	31	28	18
32	31	31	31	28	25	20

Figura 36: **Tablela e raporteve Thyerje/Shpejtësi të mjeteve**

Burimi: Shënimet e Infrastrukturës, Transporti, Uji dhe Zhvillimi Urban, Banka Botërore 1999

Bazuar në thyerjen e rrugëve, do të ndërtohet planifikimi i niveleve të ndryshme të shpejtësisë sipas niveleve respektive të thyerjeve të vlerësuara me koeficientet sipas figurës më sipër që i korrespondojnë teknologjive të makinave të përdorura në Shqipëri për mjetet e transportit privat, në fund të viteve '90 dhe në fillim të viteve 2000. Me të gjetur në këtë mënyrë shpejtësitë mesatare të llojeve të ndryshme të mjeteve, duke njohur distancat, të dhënat mesatare të trafikut, dhe nevojat e komunitetit, është e thjeshtë të **vlerësohen kostot e niveleve të ndryshme të transportit për të përcaktuar tarifat e licencave ose për të buxhetuar mirëmbajtjen dhe investimet** në rrugët lokale për 5 deri në 10 vitet e ardhshme.

Në përgjithësi potencialet e larta të përfitimeve të ekonomive të shkallës për operatorët privat pritet të kompensojnë kosto të rritura të standardeve të larta për shërbimet e transportit nga NJQV-të e reja dhe rrugëtime shtesë dhe investime nëse është e nevojshme; prandaj nevojat për lëvizshmëri cilësore dhe shërbime transporti të favorshëm për perspektivat e zhvillimit në ZF do të trajtohen dhe do të plotësohen më mirë.

3.3 Menaxhimi i mbetjeve

Shërbimi i menaxhimi të mbetjeve në NJQV pjesë e ZF në të ardhmen, është i ngjashëm me shërbimin e ofruar nga këto NJQV për menaxhimin e sistemit të ujërave të zeza.

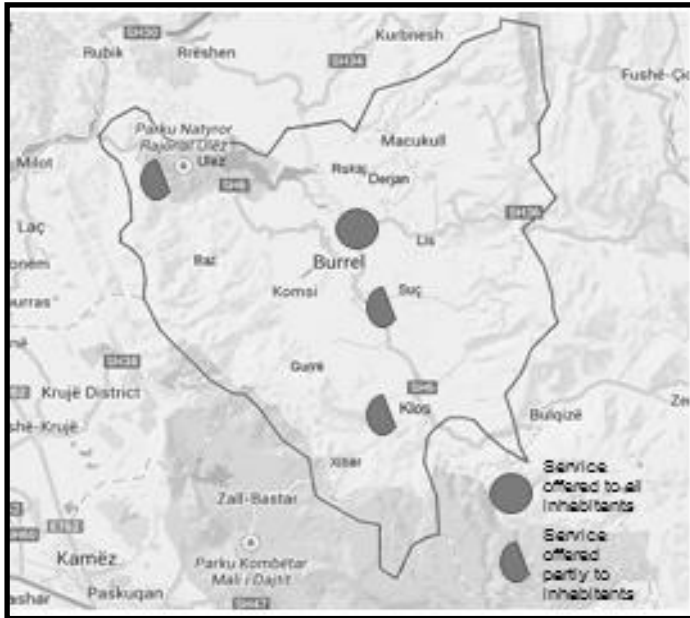

Figura 37: Harta e shërbimit të mbetjeve në ZF

Vetëm bashkia **Burrel** ofron mundësin e **mbulimit të plotë** të popullsisë me këtë shërbimin; Bashkia Klos mbulon vetëm 30% të popullsisë, komuna Ulëz 50% dhe komuna Suç 80% të sipërfaqes totale të banuara si ajo e treguar në hartën në të majtë. Shërbimi përfshin të dyja mbetjet urbane dhe mbetjet inerte. Në tre prej tyre shërbim realizohet nga **nënkontraktorët private** duke përdorur kazanë metalikë për mbeturina në rastin e Burrelit dhe Klosit dhe për komunën Suç në formën e venddepozitimi prej betoni

Burreli dhe Klosi mbledhin tarifat e pastrimit nga banorët në mënyrë që të financojnë këtë shërbim;

- Burrel është përgjegjës të mbledh **788** dhe Ulëza **800 lekë /banor /vit**.
- Klos **500 lekë/banor /vit**. Bizneset janë të detyruar të paguajnë 40% më shumë për të treja këto NJQV. Komuna Suç nuk është ngarkuar me asnjë tarif për financimin e këtij shërbimi. Në rastin e Klosit bizneset e vogla janë detyruar të paguajnë 14 herë më shumë dhe ndërsa për bizneset e mëdha është 240 herë më shumë.

Në të gjitha NJQV-ve e tjera, familjarët janë përgjegjës për mbeturinat që prodhohen prej tyre. Si rregull i përgjithshëm në ZF çfarë është mbetje organike kompostohet, por ende asnjë nga NJQV nuk saktëson ndonjë përgjigje të saktë në lidhje me shtrirjen e këtij aktiviteti të riciklimit, i cili si i tillë kryhet në mënyrë informale. Pjesa tjetër e mbetjeve i'u lihet banorëve në vullnetin e tyre të lirë.

E njëjta gjë po ndodh edhe me mbeturinat inerte. Është e vetëkuptueshme se nuk ka ndarje apo klasifikim të mbeturinave dhe kjo është e vërtetë jo vetëm për mbeturinat urbane por edhe për mbeturinat industriale dhe ato spitalore. Bashkia Burrel për shembull nuk kryen ndarjen e mbetjeve spitalore nga mbetjet urbane, kështu që nuk dihet saktë sasia e mbetjeve e të dy këtyre grupeve. E njëjta gjë është e vërtetë për

të dy bashkitë Burrel dhe Klos.Nuk ka statistika të rregullta mbi mbetjet inerte të ndara në mbetje inerte industriale dhe urbane.

Siç dhe e kemi përmendur norma e mbledhjes së tarifës në bashkinë Burrel është 60% dhe në Klos vetëm 30%. Bashkia Klos mbledh pothuajse 100% tarifat nga bizneset. Duke pasur parasysh pamjaftueshmërinë e të dhënave të besueshme e vetmja alternativë është për të drejtuar një model simulimi bazuar në metodologjinë e DLDP për planifikimin e tarifave të mbeturinave / banor / vit sipas supozimeve të mëposhtme:

- Burreli është konsideruar të jetë një zonë urbane, pra, sasia e mbeturinave për banor në ditë supozuar të jetë 0,75 kg në ditë. Frekuenca e shërbimit supozohet të jetë 7 herë / javë
- Klos dhe të gjitha zonat e tjera janë konsideruar të jenë rural në intervalin 0,2-0,3 kg / banor në ditë, Klos ka vlerën më të lartë nga të gjithë me një frekuencë shërbimi që supozohet të jetë prej 2 herë / javë
- Supozimet për distancat që mbulohen janë llogaritur bazuar në të dhënat e sipërfaqes së përgjithshme si dyfishi i rrënjës katrore të sipërfaqes në m² dhe distanca (hipotetike) e vend-depozitimit është konsideruar të jetë midis 2-5 km

Rezultatet e simulimit ndërmjet entiteteve të ndryshme japin vlerat e paraqitura në grafikun e mëposhtëm për të dy kosto për ton dhe për banor në vit;

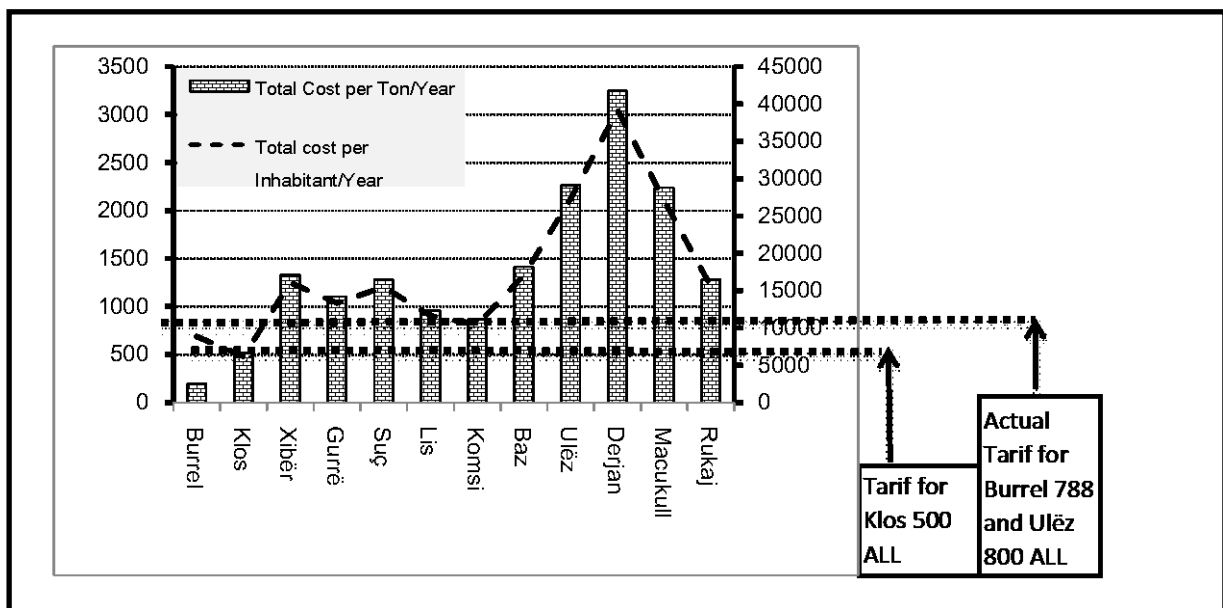

Figure 38: Cost in ALL per inhabitant/year (on the left axe) and per Ton/Year (on the right axes)

Sources: Simulation of tariffs based on Dldp model for calculating cost per unit and the level of tariff of Waste service

Note: The cost include all costs of waste collection and depositing activity but cost of Lanfield as there is not one in the area and as such it's cost are for the moment unknown.

Përfundimet që mund të nxirren mund të shërbejnë gjithashtu edhe si rekomandim, për drejtimin e politikave dhe veprimeve që mund të ndjekin zyrtarët e ardhshëm të ZF si më poshtë:

Gjetje dhe Rekomandim 1: Në të dy rastet e bashkive Burrel dhe Klos tarifa duket e mjaftueshme për të mbuluar shpenzimet administrative dhe ato operacionale të aktivitetit të grumbullimit të mbetjeve të dyja NJQV duhet të arrijnë të mbledhin tarifën në masën 100%.

Gjetje dhe Rekomandimi 2: Prija është më e lartë, popullsia i shërbehet në nivel të ulët dhe kjo është kostoja që penalizon komunën Ulëz, në dritën e të paturit një nivel më të lartë të tarifave se Burreli dhe Kosi. E njëjta gjë vlen edhe për çdo NJQV tjetër që ka nivel të ulët të popullsisë. Kjo do të thotë se ka një argument të fortë në favor të bashkëpunimit mes zonave të banuara në këtë ZF, për krijimin e marrëveshjeve për menaxhim dhe mbledhjen e mbeturinave si aktivitet në tërësi.

Kjo gjetje është përsëritur jo vetëm për këtë shërbim publik por edhe për furnizimin me ujë dhe sistemin e ujërave të zeza, transportin dhe mirëmbajtjen e rrugëve. Në mund të theksojmë se **procesi i reformës administrative- territoriale është një lëvizje në drejtimin e duhur** megjithatë hapat e **nevojshëm të reformës duhet të perditesohen me informacionin përkatës dhe korrekt.**

Gjetje dhe Rekomandimi 3: Simulimi i mësipërm ka një mangësi; ajo nuk përfshin koston e tokës. Kjo është një mangësi që mund të demtojë miratimin e dy rekomandimeve të mëparshme sepse dëmi i shkaktuar nga mbeturinat e krijuara dhe të pamenaxhuara është i pallogatitshëm. Të dhënat e mbledhura nga ekipet në

	Burrel	Klos	Komsi
Inert Urban Waste Ton	210	400	1200
Inert Waste from Mines m ³			751,700
			1,653,740

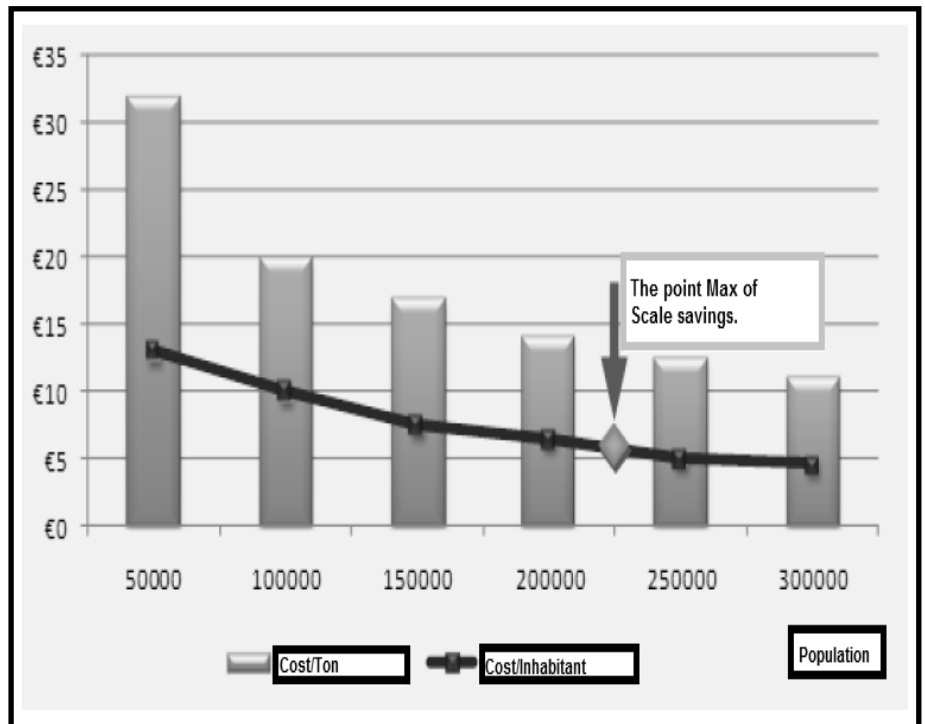
Table 8: Sasia e Mbetjeve në Ton

Burimi: intervista me zyrtar publik lokal dhe gjetjet e grupit përgjegjës për menaxhimin e mbetjeve strategjia rajonale 2013

përgjegjësi të zyrtarëve të ardhshëm publike të ZF. Nxjerrja dhe aktivitetet e përpunimit të mineraleve janë në diskrecionin e aktiviteteve kombëtare dhe gjithashtu organeve rajonale.

terren në funksion të strategjisë së mjedisit në nivel rajonal për Dibrën në lidhje me sasinë e mbeturinave industriale dhe minerale në rajonin e Matit jepen në tabelën në të majtë. Menaxhimi në nivele të tilla i mbeturinave **shkon përtej**

Në anën tjetër të dhenat tregojnë se vend-depozitimet kanë kosto shumë më të larta se mundësit e ofruara brenda kufijve të ZF sipas studimit (jo më shumë se 60.000 banorë). Të dhënat tregojnë se një vend-depozitim duhet të ndërtohet në mënyrë të tillë që ai t'i shërbejë nevojave jo vetëm të Matit, ZF por edhe për Dibren dhe më gjerë, në mënyrë që të shfrytëzojnë përfitimet në shkallë të

plotë. Për më tepër, ky **perfundim është një argument i fortë në favor**

të skemave të bashkëpunimit në këtë fushë jo vetëm ndërmjet NJQV-ve në Mat, ZF por dhe përtej zonës së tyre.

Figure 39: Economies of scale levels for operating costs of land-field

Source: Findings of responsible group team for Dibra regional waste management strategy, 2013.

4. Analiza Organizative e Njësive në FA Klos, Burrel

4.1 Analiza e Strukturave Organizative.

Strukturat organizative të njësive të qeverisjes lokale aktuale janë uniforme përveç Bashkisë Burrel ku dhue numri i zyrtarëve publikë lokalë është më i madh. Në figurën

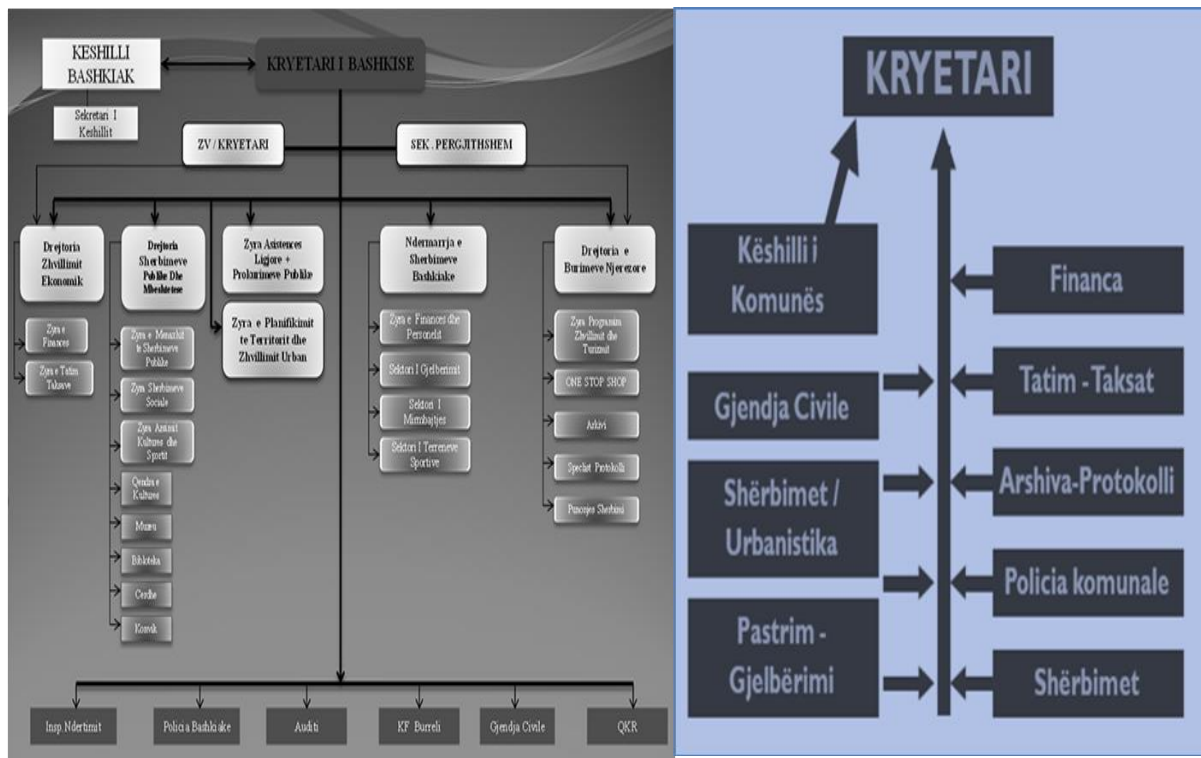

Figure 40 : Struktura organizative e Bashkisë Burrel dhe Struktura Organizative e Bashkisë Klos dhe e njësive të tjera ekzistuese e ilustruar këtu me strukturën organizative të NJQV Ulëz.

Burimi ; Të dhëna nga Kryetarët e njësive vendore .

e mësipërme struktura organizative e Bashkisë Burrel paraqitet në krah të majtë kurse në krah të djathtë jepet struktura e njësive organizative e njësive të tjera përfshirë dhe Klosin.

Ajo që mund të vihet re është një strukturë tipike vertikale ku roli i Kryetarëve të bashkisë apo Komunës është i pazëvendësueshëm në kuptimin që kryetarët e njësive bashkiake kanë jo vetëm autoritetin kryesor të vendimarrjes por edhe përgjegjësinë për drejtimin e përditshëm për shumicën e funksioneve të qeverisjes në nivelin vendor. Kjo situatë duket se favorizohet nga madhësia e vogël e njësive të qeverisjes vendore gje që nuk pritet të ndryshojë me shkrirjen e njësive ekzistuese në njësi më të mëdha. Nënkuptohet që ky ndryshim pritet të rrisë më tepër **domosdoshmërinë e organigramave më funksionale dhe rolin e nënkryetarëve** në krye të drejtimit të përditshëm të këtyre ndarjeve funksionale.

Në terma të burimeve njerëzore në kushtet kur të gjitha strukturat organizative janë të ngjashme ajo që mund të sigurojë kursime në burime **është inxhinieringu i shërbimeve në nivel lokal me tipet e projekteve** të Zyrave të shërbimeve me një

ndalesë. Të tilla shërbime që mund të përfitonin nga kjo mënyrë e re e ofrimit të shërbimeve do të ishin :

- Shërbimi i gjëndjes civile,
- Shërbimi i arkivave
- Shërbimi i sektorit të të ardhurave sidomos ai që lidhet me faturimin e shërbimeve të ujësjellësit dhe kanalizimeve, pastrimit dhe gjelbërimit. ë
- Shërbimi i lejeve dhe liçensave
- Shërbimi i urbanistikës

Kursimet në burime njerëzore të llogaritura do të ishin në nivelin **10-25%** në nivel total gjithnjë duke garantuar cilësinë e shërbimit¹. Megjithatë rekomandohet që kursimet në

NJQV	Totali i Zyrtarëve Lokalë Publike	burimet njerëzore nga procesi i shkrirjes së NJQV të shkojë paralelisht me procesin e projekteve të zhvillimit në FA në menyrë që të garantohet punësimi i burimeve njerëzore të lira dhe cilësia e ofertës së punës në këto zona. Si aktivitete të tilla fare mirë mund të shërbenin aktivitetet e shërbimeve ose turizmit, shoqatat e fermerëve dhe operatorëve të shërbimeve. Keto projekte, një pjesë e të cilave paraqiten dhe në seksionin e projekteve të këtij materiali do të duhet të mbështeten me një program intensiv trainimi për të bërë të mundur punësimin në kushte dhe aktivitetet e reja. Një mundësi tjetër punësimi do të ish zgjerimi i ofertës së shërbimeve në nivel lokal që synohet në strategjinë e re të ndihmës dhe përkrahjes sociale 2013-2020. Kjo do të thotë që përveç shërbimit të përkrahjes sociale shërbime të tjera që mund të ofrohen në nivel lokal nëpërmjet mekanizmit të transfertave të kushtëzuara do të ishin dhe ai i kujdesit për jetimët, moshën e thyer, tetrapelgjikët dhe invalidët etj. Deri tani këto shërbime janë mbuluar nëpërmjet të tretëve. Në të ardhmen dhe me strategjinë e re synohet që shërbime të tilla të institucionalizohen në struktura të qeverisjes vendore.
Burrel	130	burimet njerëzore nga procesi i shkrirjes së NJQV të shkojë paralelisht me procesin e projekteve të zhvillimit në FA në menyrë që të garantohet punësimi i burimeve njerëzore të lira dhe cilësia e ofertës së punës në këto zona. Si aktivitete të tilla fare mirë mund të shërbenin aktivitetet e shërbimeve ose turizmit, shoqatat e fermerëve dhe operatorëve të shërbimeve. Keto projekte, një pjesë e të cilave paraqiten dhe në seksionin e projekteve të këtij materiali do të duhet të mbështeten me një program intensiv trainimi për të bërë të mundur punësimin në kushte dhe aktivitetet e reja. Një mundësi tjetër punësimi do të ish zgjerimi i ofertës së shërbimeve në nivel lokal që synohet në strategjinë e re të ndihmës dhe përkrahjes sociale 2013-2020. Kjo do të thotë që përveç shërbimit të përkrahjes sociale shërbime të tjera që mund të ofrohen në nivel lokal nëpërmjet mekanizmit të transfertave të kushtëzuara do të ishin dhe ai i kujdesit për jetimët, moshën e thyer, tetrapelgjikët dhe invalidët etj. Deri tani këto shërbime janë mbuluar nëpërmjet të tretëve. Në të ardhmen dhe me strategjinë e re synohet që shërbime të tilla të institucionalizohen në struktura të qeverisjes vendore.
Klos	29	
Baz	13	
Derjan	10	
Macukull	12	
Rukaj	9	
Suç	9	
Ulëz	9	
Xibër	12	
Total	233	

Table 1 : Numri aktual i zyrtarëve publik lokalë

shërbimeve në nivel lokal që synohet në strategjinë e re të ndihmës dhe përkrahjes sociale 2013-2020. Kjo do të thotë që përveç shërbimit të përkrahjes sociale shërbime të tjera që mund të ofrohen në nivel lokal nëpërmjet mekanizmit të transfertave të kushtëzuara do të ishin dhe ai i **kujdesit për jetimët, moshën e thyer, tetrapelgjikët dhe invalidët** etj. Deri tani këto shërbime janë mbuluar nëpërmjet të tretëve. Në të ardhmen dhe me strategjinë e re synohet që shërbime të tilla të institucionalizohen në struktura të qeverisjes vendore.

Riorganizimi i shërbimeve të ujësjellës kanalizime dhe mbetjeve nëpërmjet bashkpunimit të njërive vendore apo ofrimit të shërbimeve në teritore më të mëdha për të përfutur nga ekonomitë e shkallës **nuk ka mundësi të sjellë një kursime** të mëdha në burime njerëzore për aq kohë sa punësimi në këto shërbime në nivel komunal është shumë i ulët ose joekzistent².

¹ Duke llogaritur kursimin me një person për çdo zyrë në nivel komune përgjegjës për këto shërbime për 10 komuna të shkrira në njësitë e ardhshme Mat dhe Klos do të arrijmë në një kursim total jo më pak se 50 zyrtarë publikë një kursim deri në 25% të numrit të përgjithshëm të zyrtarëve publikë aktualë.

² Shumica e ujësjellësave në komunat e ZF janë me rrjedhje të lirë si pasojë të punësuarit në komuna për këtë shërbim janë ose të ngarkuar me faturimin ose me kontrollin e linjave dhe instalimeve. Në rast shkrirje në njësi më të

4.2 Funkcionet e Pushtetit Lokal dhe Programi i FA

Funkcionet aktuale të qeverisjes vendore në FA Burrel, Klos ndjekin përgjithsisht modelin e funksioneve në territoret e tjera të vendit. Në mënyrë të përmblodhur ato janë :

- Shërbimet e përgjithshme qeveritare
- Arsimi
- Shëndetsia
- Shërbimet Sociale
- Shërbimet Lokale (Ruajtje, Administrim dhe Planifikim Teritori, Pastrim gjelbërim, Mbledhje dhe Manaxhim Mbetjesh, Ujësjellës dhe Kanalizime, Rrugë)
- Gjendja Civile
- Zhvillimi Ekonomik

Megjithatë nga analiza e shërbimeve në nivel lokal vihet re që disa prej **shërbimeve që duhet të ekzistojnë në nivel lokal janë inekzistente** ose mbulojnë në mënyrë të pamjaftueshme banorët e ZF. Më konkretisht shërbimi i mbledhjes dhe manaxhimit të mbeturinave ofrohet vetëm në Burrel, Klos, Ulëz dhe Suç, shërbimi i ujësjellës kanalizimeve ofrohet në një shkallë më të ulët se mesatarja e vendit pavarësisht faktit se zona e Matit është e pasur me burime ujore. Arsyeet kanë të bëjnë së pari me **paaftësinë e NJQV lokale për të rritur masën e të ardhurave lokale** për të mbuluar shpenzimet¹ që nevojiten për të siguruar. Kjo paaftësi është dhe në burim të pamundësisë për të planifikuar në afat të mesëm ose afatgjatë përtej nivelit të shpenzimeve operative. Kursimi i shpenzimeve operative si pasojë e kursimeve të përshkruara në seksionin e mëparshëm do të krijojë perspektiva më të mirë për planifikim buxhetor afatmesëm dhe afatgjatë. Të dyja këto zhvillime në të ardhmen do të lehtësoheshin nëse zyrtarët lokalë do të kishin aftësitë e duhura në planifikimin strategjik dhe në planifikimin buxhetor afatmesëm. Aktualisht këto aftësi mungojnë dhe rrjedhimisht rekomandohet që programet e tranimit të administratës publike lokale në të ardhme të përqëndrohen dhe në këto drejtime.

mëdha të ofrimit të shërbimit, burimet njerëzore të punësura me kontrollin dhe matjen e konsumit do të duhet të jenë përsëri të angazhuara në këto qendra lokale kurse kursimet nga shërbimet e Faturimit janë përllogaritur në inxhinieringun e shërbimeve me projektin e ZMNJN. Për shërbimin e mbledhjes dhe manaxhimit të zonave urbane ky shërbim nuk ofrohet pothuajse fare në NJQV aktuale me përjashtim të Burrelit, Klosit, Ulëz dhe Suç.

¹ Nga konsultimet me NJQV shifrat e planifikuara të buxhetit asnjëherë nuk janë realizuar në nivel NJQV për të gjitha njësitë.

5. Projekte të Zhvillimit të FA.

5.1 Baza metodologjike për përzgjedhjen dhe propozimin e projekteve

Në konceptimin e projekteve të zhvillimit të ardhshëm të FA, grupi i punës është mbështetur në analizën ekonomike dhe të shërbimeve dhe në kombinimin e veprimeve të aktorëve publikë dhe privatë për të adresuar mangësitë ose përfituar nga shanset për zhvillim të FA mbi bazën e avantazheve konkurruese të identifikuara në seksionet e analizës funksionale ekonomike dhe të shërbimeve.

Qëllimi i këtyre projekteve është që të realizohet një vizion i zhvillimit të ZF i cili megjithse pritët të identifikohet ende në kohën e zgjedhjes së zyrtarëve publikë vendorë të njësive të reja do duhet të përfshinte me doemos ;

- Rritjen e mbulimit të popullatës së rajoneve me shërbime publike më efektive (si pasojë e ekonomive të shkallës) dhe cilësore.
- Garantimin e ruajtjes së nivelit aktual të ofertës së shërbimeve publike pavarësisht shkrirjes së NJQV aktuale në njësi më të mëdha vendore.
- Zhvillimin ekonomik dhe të qëndrueshëm në FA nëpërmjet shfrytëzimit të avantazheve krahasuese të identifikuara.
- Respekt i ambientit, kulturës dhe traditës lokale

Skematikisht problematika dhe tipologjia e projekteve do të paraqiteshin si më poshtë :

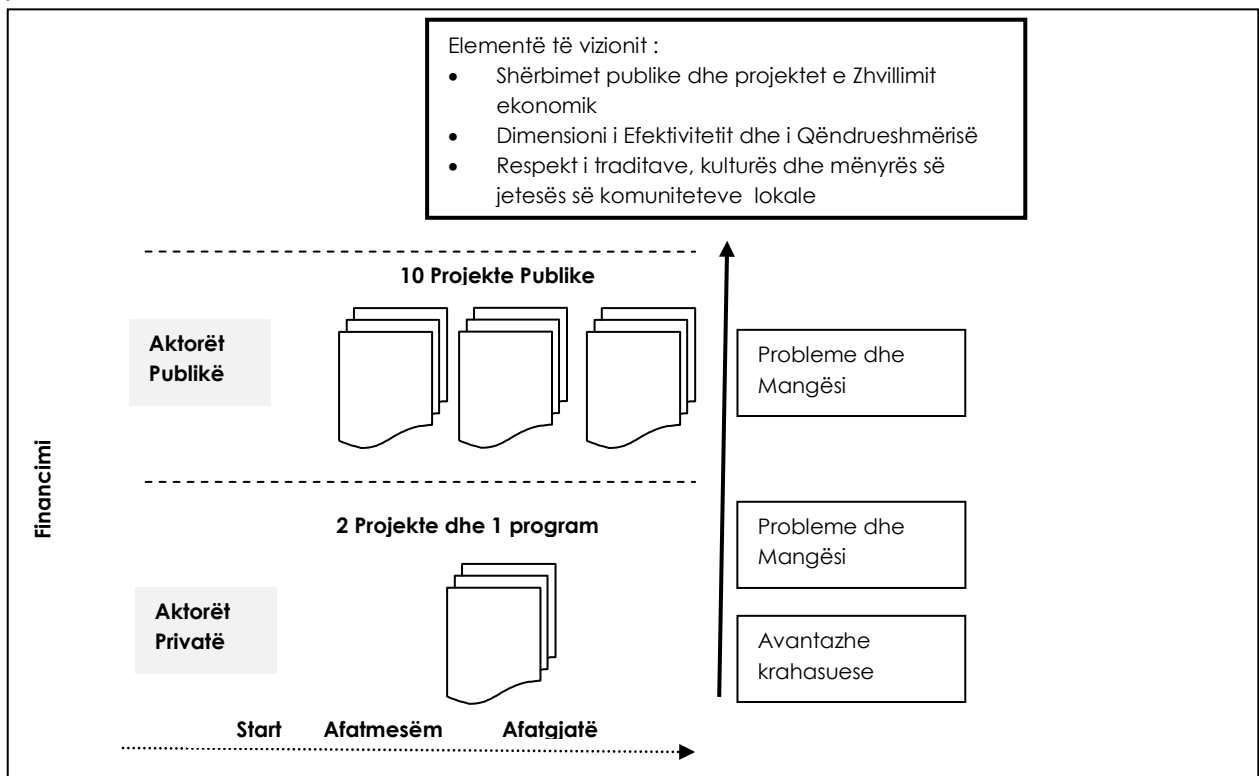

Figure 41 : Paraqitje Skematike e Tipologjisë së projekteve të hartuara nga konsulentët

1. Të Dhëna të Përgjithshme

Titulli i Projektit	<i>Zyra e Shërbimeve me Një Ndalesë -ZSHNJN (Bashkia Mat)</i>
Tipi i Projektit	<i>Shërbimet Publike</i>
Vendi i Projektit	<i>Burrel, Koms, Lis, Macukull, Baz, Ulëz, Rukaj, Derjan,</i>
Buxheti Total (Vlerësim Paraprak)	<i>Për tu Përcaktuar por jo më Jo më pak se 25,000,000 lekë</i>

2. Situata dhe Analiza e Problemit.

Në situatën e re të dale nga shkrija dhe amalgimi i njesive lokale të qeverisjes lokale në njësi më të mëdha, ofrimi i shërbimeve publike efektive pritet të jetë një prej rrjedhjeve bazë të synuara. Ruajtja e stadit të arritur në shërbimet aktuale dhe përmirsimi i mëtejshëm janë tendencat që duhet të ecin paralelisht. Aktualisht shërbimet publike në Burrel ofrohen me sistemin e OSSH. Ky sistem duhet të shtrihet dhe të integrohet me njësitë e tjera që do shkrihen me bashkinë e Burrelit konkretisht *Koms, Lis, Macukull, Baz, Ulëz, Rukaj, Derjan*. Kjo është më e rëndësishme sidomos për shërbimet e mbështetjes së zhvillimit ekonomik (dhënie licensash, lelesh për ushtrim aktiviteti, pagime tarifash dhe taksash lokale, planifikimi urban, mirëmbajtja e pyjeve etj) si dhe shërbime të tjera të karakterit administrativ (gjëndja civile, përkrahja sociale) etj. Ofrimi i shërbimeve me një zyrë mbështetëse dhe disa zyra pararojë në secilen nga njësitë shkrija do të rrisë efektivitetin e shërbimit duke ruajtur shkallën e shërbimit të arritur.

3. Objektivat Specifike të Projektit

ZSHNJN do të sigurojë shërbimet publike në zonat e shkrija në mënyrë më efektive dhe me cilësi më të lartë duke rritur transparencën e publikut. .

4. Rezultatet e Pritura dhe Indikatoret e Projektit

- Rritja e efektivitetit të shërbimeve publike për qytetarët e bashkisë Mat: total i popullsisë më tepër se 27000 banorë,
- Zvogëlimi i kostos së shërbimeve publike për banorë si pasojë e zvogëlimit të kostos së personelit dhe të kohës së harxhuar për njësi shërbimi (më tepër se 30%)
- Rritjen e transparencës dhe cilësisë së shërbimeve publike nëpërmjet futjes së praktikës së shërbimeve të hapura (100%)

5. Aktivitetet e Projektit

- Prezantim i konceptit dhe përfitimet e një ZSHNJN
- Rinovimi dhe adaptimi i ambjentit ZSHNJN
- Kompletimi i ZSHNJN Pajisjet bazë

- ZSHNJN, Punësim personeli, trajnimi dhe testimi
- Zhvillimi i materialeve promocionale (ZSHNJN logo, shenja, fletushka, kuti postare për qytetarët, komentet dhe ankesat).

6. Maturiteti i Projektit

Ka një praktikë ekzistuese në bashkinë e Burrelit e cila duhet të shtrihet në bashkitë e tjera që do të shkrihen në kuadrin e njësisë së re Mat.

Ekziston një projekt pilot i zhvilluar nga program Dldp për njësinë Lezh, Kallmet që mund të zbatohet në këto zona.

7. Burimet e Financimit dhe Partneret e Zbatimit të Projektit.

Burimet e Financimit:

- Fond i Zhvillimit të Rajoneve
- Transferta e Pakushtëzuar
- Donatorët
- Fond i Mbështetjes së Decentralizimit

Partnerët:

- Bashkia Mat
- Qeveria Qëndrore dhe Qarqet
- Donatorë: UNDP, OSBE, BE

8. Kosto e Projektit

Prezantim i konceptit dhe përfitimet e një ZSHNJN	
Rinovimi dhe adaptimi i ambjentit ZSHNJN	
Kompletimi i ZSHNJN Pajisjet bazë	
ZSHNJN, Punësim personeli, trajnimi dhe testimi	
Zhvillimi i materialeve promocionale (ZSHNJN logo, shenja, fletushka, kuti postare për qytetarët, komentet dhe ankesat)	
Total:	Jo më pak se 25,000,000 lekë

PROJEKTI 2

1. Të Dhëna të Përgjithshme

Titulli i Projektit	<i>Zyra e Shërbimeve me Një Ndalesë -ZSHNJN (Bashkia Klos)</i>
Tipi i Projektit	<i>Shërbimet Publike</i>
Vendi i Projektit	<i>Klos, Suç, Xibër, Gurrë</i>
Buxheti Total (Vlerësim Paraprak)	<i>Për tu Percaktuar por jo më Jo më pak se 13,000,000 lekë</i>

2. Situata dhe Analiza e Problemit.

Në situatën e re të dale nga shkrirja dhe amalgimi i njesive lokale të qeverisjes lokale në njësi më të mëdha, ofrimi i shërbimeve publike efektive pritet të jetë një prej rrjedhjeve bazë të synuara. Ruajtja e stadit të arritur në shërbimet aktuale dhe përmirsimi i mëtejshëm janë tendencat që duhet të ecin paralelisht. Aktualisht nuk ka asnjë praktikë të shërbimeve të këtij lloji në komunat që duhet të shkrihen kështu që duhet nisur nga e para. Kjo është më e rëndësishme sidomos për shërbimet e mbështetjes së zhvillimit ekonomik (dhënie licensash, lejesh për ushtrim aktiviteti, pagime tarifash dhe taksash lokale, planifikimi urban, mirëmbajtja e pyjeve etj) si dhe shërbime të tjera të karakterit administrativ (gjëndja civile, përkrahja sociale) etj. Ofrimi i shërbimeve me një zyrë mbështetëse dhe disa zyra pararojë në secilen nga njësitë shkrira do të risë efektivitetin e shërbimit duke ruajtur shkallën e shërbimit të arritur.

3. Objektivat Specifike të Projektit

ZSHNJN do të sigurojë shërbimet publike në zonat e shkrira në mënyrë më efektive dhe me cilësi më të lartë duke rritur transparencën e publikut. .

4. Rezultated e Pritura dhe Indikatore të Projektit

- Rritja e efektivitetit të shërbimeve publike për qytetarët e bashkisë Klos: total i popullsisë më tepër se 16000 banorë,
- Zvogëlimi i kostos së shërbimeve publike për banorë si pasojë e zvogëlimit të kostos së personelit dhe të kohës së harxhuar për njësi shërbimi (më tepër se 30%)
- Rritjen e transparencës dhe cilësisë së shërbimeve publike nëpërmjet futjes së praktikës së shërbimeve të hapura (100%)

5. Aktivitetet e Projektit

- Prezantim i konceptit dhe përfitimet e një ZSHNJN
- Rinovimi dhe adaptimi i ambjentit ZSHNJN
- Kompletimi i ZSHNJN Pajisjet bazë
- ZSHNJN, Punësim personeli, trajnimi dhe testimi

- Zhvillimi i materialeve promionale (ZSHNJN logo, shenja, fletushka, kuti postare për qytetarët, komentet dhe ankesat).

6. Maturiteti i Projektit

Aktualisht nuk ka asnjë praktikë të shërbimeve të këtij lloji në komunat që duhet të shkrihen kështu që duhet nisur nga e para.

Ekziston një projekt pilot i zhvilluar nga program Dldp për njësinë Lezh, Kallmet që mund të zbatohet në këto zona.

7. Burimet e Financimit dhe Partneret e Zbatimit të Projektit.

Burimet e Financimit:

- Fond i Zhvillimit të Rajoneve
- Transferta e Pakushtëzuar
- Donatorët
- Fond i Mbështetjes së Decentralizimit

Partnerët:

- Bashkia Klos
- Qeveria Qëndrore dhe Qarqet
- Donatorë: UNDP, OSBE, BE

8. Kosto e Projektit

Prezantim i konceptit dhe përfitimet e një ZSHNJN	
Rinovimi dhe adaptimi i ambientit ZSHNJN	
Kompletimi i ZSHNJN Pajisjet bazë	
ZSHNJN, Punësim personeli, trajnimi dhe testimi	
Zhvillimi i materialeve promionale (ZSHNJN logo, shenja, fletushka, kuti postare për qytetarët, komentet dhe ankesat)	
Total:	Jo më pak se 13,000,000 lekë

1. Të Dhëna të Përgjithshme

Titulli i Projektit	<i>Krijimi i Zyres së Arkivave dhe Bazës së të dhënave për bashkinë Mat dhe Klos</i>
Tipi i Projektit	<i>Shërbimet Publike</i>
Vendi i Projektit	<i>Bashkia Mat dhe Klos,</i>
Buxheti Total (Vlerësim Paraprak)	4,000,000 lekë

2. Situata dhe Analiza e Problemit.

Në situatën e re të dale nga shkrirja dhe amalgimi i njësive lokale të qeverisjes lokale në njësi më të mëdha, ofrimi i shërbimeve publike efektive pritet të jetë një prej rrjedhjeve bazë të synuara. Ruajtja e stadit të arritur në shërbimet aktuale dhe përmirsimi i mëtejshëm janë tendencat që duhet të ecin paralelisht. Pavarësisht mënyrës së ofrimit të shërbimeve publike informacioni mbështetës (regjistra popullsie, asete, tatimpagues, biznese etj) duhet të jetë i integruar dhe kjo nënkupton integrimin e arkivave fizike në njësitë e reja që do të krijohen nga bashkimi i njësive ekzistuese dhe të bazave të të dhënave dhe krijimin e bazave të të dhënave të integruara fizike dhe elektronike për të dy njësitë bashkiake Mat dhe Klos. Kjo nënkupton po ashtu dhe instalimin e një sistemi informacioni të brëndshëm të përdorur për mirembajtjen dhe aksesin në këto të dhëna nga njësitë e shërbimeve.

3. Objektivat Specifike të Projektit

Krijimi i bazave të të dhënave të integruara të të dhënave fizike dhe elektronike për njësitë e Bashkisë Klos dhe Mat.

4. Rezultatet e Pritura dhe Indikatore të Projektit

- Krijimi i bazës së të dhënave fizike dhe elektronike për njësitë bashkiake Mat dhe Klos (Zyrat e Arkivave Qëndrore dhe lokale, Sistemi i Klasifikimit dhe Formatit leter, elektronik dhe fotografik, Dosjet dhe Raftet, Ndriçimi dhe Ruajtja e regjistrave, Manuali i aksesit dhe transferimeve të të dhënave)
- Konceptimi i arkitekturës dhe skemës së përdorimit të të dhënave nga njësitë e shërbimeve (Serverat Qendrore, Serverat lokalë, Koha e migrimit të të dhënave dhe formati)
- Zgjedhja e software dhe e licensave për përdorimin e të dhënave nga njësitë e shërbimeve (open source apo sistem i thjeshtë i bazës së të dhënave Access apo My SQL)
- Trainimi i personelit dhe krijimi i manualeve për përdorimin e të dhënave (Nga një kurs trainimi për njësi të shkrirë dhe një manual të përbashkët trainimi)

5. Aktivitetet e Projektit

- Prezantim i konceptit dhe përfitimet e një Arkivave të integruara,
- Studimi dhe përzgjedhja e Konceptit,
- Tenderimi dhe zgjedhja e kompanisë zbatuese
- Rinovimi dhe adaptimi i ambienteve, pajisje kundër zjarrit dhe lagështisë

- Blerja e pajisjeve: Servera dhe liçensat e përdorimit, makina fotokopjuese me skanera të integruara, Dosje, Rafte, pajisje ajrimi për arkivat,
- Instalimi i programit të shfrytëzimit të të dhënave dhe sistemit të përdorimit të brëndshëm
- Zhvillimi i Manualeve të përdorimit
- Punësim personeli, trajnimi dhe testimi

6. Maturiteti i Projektit

Nuk ka një studim fillestar. Do të duhet të adaptohen studime paraprake nga njësi të tjera vendore të asistuar nga njësi më të përparuara të qeverisjes lokale

7. Burimet e Financimit dhe Partneret e Zbatimit të Projektit.

Burimet e Financimit:

- Fond i Zhvillimit të Rajoneve
- Transferta e Pakushtëzuar
- Donatorët
- Fond i Mbështetjes së Decentralizimit

Partnerët:

- Bashkia Mat
- Qeveria Qëndrore dhe Qarqet
- AKSH
- Donatorë: UNDP, OSBE, BE

8. Kosto e Projektit për Bashkitë Mat, Klos dhe të gjitha njësitë që do të shkrihen

• Prezantim i konceptit dhe përfitimet e një Arkivave të integruara, • Studimi dhe përzgjedhja e Konceptit, • Tenderimi dhe zgjedhja e kompanisë zbatuese	500,000
• Rinovimi dhe adaptimi i ambjenteve, pajisje kundër zjarrit dhe lagështisë • Blerja e pajisjeve: Servera dhe liçensat e përdorimit, makina fotokopjuese me skanera të integruara, Dosje, Rafte, pajisje ajrimi për arkivat	3,000,000
• Instalimi i programit të shfrytëzimit të të dhënave dhe sistemit të përdorimit të brëndshëm • Zhvillimi i Manualeve të përdorimit	500,000
Punësim personeli, trajnimi dhe testimi	Të përfshira në zërin e mësipërm
Total:	4,000,000 lekë

1. Të Dhëna të Përgjithshme

Titulli i Projektit	Krijimi i Faqeve të Internetit të Njësive Bashkiake Mat Klos
Tipi i Projektit	<i>Shërbimet Publike</i>
Vendi i Projektit	<i>Bashkia Mat dhe Klos,</i>
Buxheti Total (Vlerësim Paraprak)	1,000,000 lekë

2. Situata dhe Analiza e Problemit.

Në situatën e re të dale nga shkrirja dhe amalgimi i njësive lokale të qeverisjes lokale në njësi më të mëdha, ofrimi i shërbimeve publike efektive pritët të jetë një prej rrjedhjeve bazë të synuara. Ruajtja e stadit të arritur në shërbimet aktuale dhe përmirsimi i mëtejshëm janë tendencat që duhet të ecin paralelisht. Krijimi i faqeve të Internetit për aksesin në kohë reale të informacionit mbi shërbimet publike, kostot dhe rezultatet e organeve të pushtetit lokal do të rriste transparencën dhe efektivitetin e këtyre shërbimeve. Keto faqe mund të depozitoheshin dhe të mirëmbaheshin nga serverat qëndrorë që do të krijoheshin nga sistemi i integruar i të dhënave sipas fishës së projektit Nr. 3.

3. Objektivat Specifike të Projektit

Krijimi i Faqeve të Internetit të Bashkisë Mat dhe Klos dhe mirëmbajtja e tyre me informacion të përditësuar mbi shërbimet publike

4. Rezultatet e Pritura dhe Indikatore të Projektit

- Krijimi i faqeve të Internetit për bashkinë Mat dhe Klos (Faqe efektive me komunikim direkt me serverat qëndrore të këtyre bashkive)
- Informacion i përditësuar në Faqet e Internetit të Bashkive (Shërbimet publike të ofruara, Taksat, tarifat, licensat, burimet turistike, aktivitetet kulturore), rezultatet e aktiviteteve të zyrtarëve publikë Serverat lokalë, Koha e migrimit të të dhënave dhe formati)
- Rritja e transparencës dhe llogaridhënies së funksionarëve publikë lokalë (prezenca në site e planeve strategjike të zhvillimit ekonomik, plan buxheteve vjetore dhe afatmesme, raporteve tremujore, gjashtmujore të zbatimit të buxheteve, vendimet e këshillit bashkiak dhe planet e dëgjësive publike, rezultatet e prokurimeve dhe kontratave, rezultatet e auditimeve dhe zbatimet e rekomandimeve)

5. Aktivitetet e Projektit

- Prezantim i konceptit dhe formatit të faqeve të internetit
- Aprovimi dhe Zhvillimi i Kodit
- Trainimi i personelit mirëmbajtës
- Popullimi i Faqes së internetit dhe mirëmbajtja

6. Maturiteti i Projektit

Aktualisht Bashkia e Burrelit ka një sit funksional që duhet të pasurohet dhe të integrohet me njesitë e tjera që do t'i bashkohen këto site. Kodi dhe formati ekziston dhe behet fjale vetëm për pasurimin e tij.

Faqja e Internetit të Bashkisë Klos mund të zhvillohej me të njëjtin koncept dhe format duke minimizuar kostot

7. Burimet e Financimit dhe Partneret e Zbatimit te Projektit.

Burimet e Financimit:

- Donatorët projekti Start
- Fond i Mbështetjes se Decentralizimit

Partnerët:

- Bashkia Mat dhe Klos
- Qeveria Qëndrore dhe Qarqet
- AKSH
- Donatorë: UNDP, OSBE, BE

8. Kosto e Projektit per Bashkitë Mat, Klos dhe të gjitha njesitë që do të shkrihen

Prezantim i konceptit dhe formatit të faqeve të internetit	0 (duke u nisur nga replikimi i faqes ekzistuese të Internetit të Burrelit)
Aprovimi dhe Zhvillimi i Kodit	20,000
Trainimi i personelit mirëmbajtës	20,000
Popullimi i Faqes së internetit dhe mirëmbajtja	Do të jenë pjesë e aktiviteteve të personave të punësuar me mirëmbajtjen e rrjetit të informacionit të brëndshëm
Total:	40,000 lekë

1. Të Dhëna të Përgjithshme

Titulli i Projektit	<i>Sherbimi i integruar i mbledhjes, grumbullimit dhe Manaxhimit të Mbetjeve Urbane (Bashkia Mat)</i>
Tipi i Projektit	<i>Shërbimet Publike</i>
Vendi i Projektit	<i>Burrel, Koms, Lis, Macukull, Baz, Ulëz, Rukaj, Derjan,</i>
Buxheti Total (Vlerësim Paraprak)	900,000+ Pjesën e investimeve të specifikuar nga Studimi

2. Situata dhe Analiza e Problemit.

Në situatën e re të dale nga shkrirja dhe amalgimi i njësive lokale të qeverisjes lokale në njësi më të mëdha, ofrimi i shërbimeve publike efektive pritet të jetë një prej rrjedhojave bazë të synuara. Ruajtja e stadit të arritur në shërbimet aktuale dhe përmirsimi i mëtejshëm janë tendencat që duhet të ecin paralelisht. Sherbimi i mbledhjes së mbetjeve urbane është i organizuar aktualisht vetëm në Burrel (100% e popullatës) dhe Ulëz (50% e popullatës). Ish komunat e tjera nuk ofrojnë këtë shërbim, i cili është i nevojshëm për të përmirësuar cilësinë e jetesës së qytetarëve dhe përmirësuar perspektivat e zhvillimit ekonomik për atë që ato janë të lidhura me cilësinë e një mjedisi më të pastër. Projekti ka një rëndësi të veçantë dhe për arsye se Burreli ka një spital rajonal, mbetjet e të cilit ende nuk trajtohen të ndara Krijimi i një sistemi të integruar të mbledhjes dhe manaxhimit të mbetjeve urbane mund të bëhet më cilësor dhe efektiv në kushtet e rritjes së sipërfaqes nën mbikqyrjen e Bashkisë Mat. Kostot e shërbimit do të ishin më të ulëta dhe për rrjedhojë dhe tarifën e shërbimit.

3. Objektivat Specifike të Projektit

Krijimi i një sistemi të integruar të mbledhjes, grumbullimit dhe manaxhimit të mbetjeve urbane për qytetarët dhe banorët e Bashkisë Mat dhe të rrethinave

4. Rezultatet e Pritura dhe Indikatorët e Projektit

- Rritja e efektivitetit të shërbimit të mbledhjes dhe përpunimit të mbetjeve urbane për qytetarët e bashkisë Mat dhe rrethinave: (total i popullsisë më tepër se 27000 banorë, përqindja e mbulimit me shërbimin mbi 75% në fund të projektit)
- Krijimi i vënddepozitimeve cilësore për të gjitha territoret nën autoritetin e Bashkisë Mat (8 vënd/depozitime).
- Krijimi i një sistemi të llogaritjes së kostos së shërbimit të integruar (kosto për banor dhe pasojë tarifë e njëjtë për të gjithë banorët e mbuluar me shërbimin)
- Memorandum bashkpunimi me njësitë e tjera rajonale për krijimin e një landfield rajonal të përpunimit të mbetjeve.

5. Aktivitetet e Projektit

- Studimi për sistemin e integruar të mbledhjes dhe depozitimit të mbetjeve urbane në bashkinë e Matit dhe kostimi i komponentëve.
- Aprovimi në Këshillin Bashkiak dhe hapja e prokurimit për investimet dhe shërbimin. Aprovimi i tarifës së shërbimit si pjesë e paketës fiskale të aplikuar nga

Bashkia dhe përfshirja e të ardhurave/shpenzimeve në plan/zbatimin e buxhetit bashkiak.

- Projekt Memorandumi i hartuar dhe i diskutuar për ndërtimin e landfillit rajonal të përpunimit të mbetjeve.
- Përzgjedhja e fituesit për investimin, kontraktimi dhe organizimi i shërbimit nga Bashkia ose nga nënkontraktori.
- Zhvillimi i materialeve promociionale për promovimin dhe modalitetet e shërbimit (fletëpalosje)

6. Maturiteti i Projektit

Ka një praktikë ekzistuese në bashkinë e Burrelit dhe Ulëzës për ofrimin e këtij shërbimi e cila duhet të shtrihet në bashkitë e tjera që do të shkrihen në kuadrin e njësisë së re Mat.

Ekziston një projekt pilot i zhvilluar nga programi Ddp për njësitë e qeverisje lokale Shkodër dhe Lezhë që mund të zhvillohet dhe zbatohet në këto zona.

Ka një projekt të suportuar nga BE në nivel rajonal për krijimin e landfillit (Qarku Dibër) i cili mund të lehtësojë procesin e përgatitjes dhe nënshkrimit të memorandumit të bashkimit me NJQV e tjera për të minimizuar kostot.

7. Burimet e Financimit dhe Partneret e Zbatimit të Projektit.

Burimet e Financimit:

- Fond i Zhvillimit të Rajoneve
- Transferta e Pakushtëzuar
- Të ardhurat e veta nga tarifa
- Donatorët
- Fond i Mbështetjes së Decentralizimit

Partnerët:

- Bashkia Mat
- Qeveria Qëndrore dhe Qarqet
- Donatorë: UNDP, OSBE, BE, Berzh

8. Kosto e Projektit

Studimi për sistemin e integruar të mbledhjes dhe depozitimit të mbetjeve urbane në bashkinë e Matit dhe kostimi i komponentëve	800,000
Aprovimi në Këshillin Bashkiak dhe hapja e prokurimit për investimet dhe shërbimin. Aprovimi i tarifës së shërbimit si pjesë e paketës fiskale të aplikuar nga Bashkia dhe përfshirja e të ardhurave/shpenzimeve në plan/zbatimin e buxhetit bashkiak	0
Projekt Memorandumi i hartuar dhe i diskutuar për ndërtimin e landfillit rajonal të përpunimit të mbetjeve	0
Përzgjedhja e fituesit për investimin, kontraktimi dhe organizimi i shërbimit nga Bashkia ose nga nënkontraktori.	Kosto do të jetë definitive pas studimit

	dhe menyrës së zgjedhur për shërbimin
Zhvillimi i materialeve promociionale (2000 copë)	100,000
Total:	900,000+ Pjesën e investimeve të specifikuar nga Studimi

1. Të Dhëna të Përgjithshme

Titulli i Projektit	<i>Sherbimi i integruar i mbledhjes, grumbullimit dhe Manaxhimit të Mbetjeve Urbane (Bashkia Klos)</i>
Tipi i Projektit	<i>Shërbimet Publike</i>
Vendi i Projektit	<i>Klos, Suç, Xibër, Gurrë</i>
Buxheti Total (Vlerësim Paraprak)	900,000+ Pjesën e investimeve të specifikuar nga Studimi

2. Situata dhe Analiza e Problemit.

Në situatën e re të dale nga shkrirja dhe amalgimi i njesive lokale të qeverisjes lokale në njësi më të mëdha, ofrimi i shërbimeve publike efektive pritët të jetë një prej rrjedhjeve bazë të synuara. Ruajtja e stadit të arritur në shërbimet aktuale dhe përmirsimi i mëtejshëm janë tendencat që duhet të ecin paralelisht. Sherbimi i mbledhjes së mbetjeve urbane është i organizuar aktualisht vetëm në Klos (30% e popullatës) dhe Suç 80% e popullatës). Ish komunat e tjera nuk ofrojnë këtë shërbim, i cili është i nevojshëm për të përmirësuar cilësinë e jetesës së qytetarëve dhe përmirësuar perspektivat e zhvillimit ekonomik për atë sa ato janë të lidhura me cilësinë e një mjedisi më të pastër. Krijimi i një sistemi të integruar të mbledhjes dhe manaxhimit të mbetjeve urbane mund të bëhet më cilësor dhe efektiv në kushtet e rritjes së sipërfaqes nën mbikqyrjen e Bashkisë Klos. Kostot e shërbimit do të ishin më të ulëta dhe për rrjedhojë dhe tarifat e shërbimit.

3. Objektivat Specifike të Projektit

Krijimi i një sistemi të integruar të mbledhjes, grumbullimit dhe manaxhimit të mbetjeve urbane për qytetarët dhe banorët e Bashkisë Klos dhe të rrethinave

4. Rezultatet e Pritura dhe Indikatore të Projektit

- Rritja e efektivitetit të shërbimit të mbledhjes dhe përpunimit të mbetjeve urbane për qytetarët e bashkisë Mat dhe rrethinave: (total i popullsisë më tepër se 16000 banorë, përqindja e mbulimit me shërbimin mbi 75% në fund të projektit)
- Krijimi i vënddepozitimeve cilësore për të gjitha territoret nën autoritetin e Bashkisë Klos (4 vend/depozitime).
- Krijimi i një sistemi të llogaritjes së kostos së shërbimit të integruar (kosto për banor dhe pasojë tarifë e njëjtë për të gjithë banorët e mbuluar me shërbimin)
- Memorandum bashkpunimi me njësitë e tjera rajonale për krijimin e një landfill rajonal të përpunimit të mbetjeve.

5. Aktivitetet e Projektit

- Studimi për sistemin e integruar të mbledhjes dhe depozitimit të mbetjeve urbane në Bashkinë e Klosit dhe kostimi i komponentëve.
- Aprovimi në Këshillin Bashkiak dhe hapja e prokurimit për investimet dhe shërbimin. Aprovimi i tarifës së shërbimit si pjesë e paketës fiskale të aplikuar nga Bashkia dhe përfshirja e të ardhurave/shpenzimeve në plan/zbatimin e buxhetit bashkiak.

- Projekt Memorandumi i hartuar dhe i diskutuar per ndërtimin e landfill rajonal të përpunimit të mbetjeve.
- Përzgjedhja e fituesit për investimin, kontraktimi dhe organizimi i shërbimit nga Bashkia ose nga nënkontraktori.
- Zhvillimi i materialeve promocionale për promovimin dhe modalitetet e shërbimit(fletëpalosje)

6. Maturiteti i Projektit

Ka një praktikë ekzistuese në bashkinë e Klosit dhe Suç për ofrimin e këtij shërbimi e cila duhet të shtrihet në bashkitë e tjera që do të shkrihen ne kuadrin e njësisë së re Klos.

Ekziston një projekt pilot i zhvilluar nga program Dldp për njësitë e qeverisje lokale Shkodër dhe Lezhë që mund të zhvillohet dhe zbatohet në këto zona.

Ka një projekt të suportuar nga BE në nivel rajonal për krijimin e landfill (Qarku Dibër) i cili mund të lehtësojë procesin e përgatitjes dhe nënshkrimit të memorandumit të bashkunimit me NJQV e tjera për të minimizuar kostot.

7. Burimet e Financimit dhe Partneret e Zbatimit te Projektit.

Burimet e Financimit:

- Fond i Zhvillimit të Rajoneve
- Transferta e Pakushtëzuar
- Të ardhurat e veta nga tarifa
- Donatorët
- Fond i Mbështetjes se Decentralizimit

Partnerët:

- Bashkia Mat
- Qeveria Qëndrore dhe Qarqet
- Donatorë: UNDP, OSBE, BE, Berzh

8. Kosto e Projektit

Studimi për sistemin e integruar te mbledhjes dhe depozitimit të mbetjeve urbane në bashkinë e Matit dhe kostimi i komponentëve	800,000
Aprovimi në Këshillin Bashkiak dhe hapja e prokurimit për investimet dhe shërbimin. Aprovimi i tarifës së shërbimit si pjesë e paketës fiskale të aplikuar nga Bashkia dhe përfshirja e të ardhurave/shpenzimeve në plan/zbatimin e buxhetit bashkiak	0
Projekt Memorandumi i hartuar dhe i diskutuar per ndërtimin e landfill rajonal të përpunimit të mbetjeve	0
Përzgjedhja e fituesit për investimin, kontraktimi dhe organizimi i shërbimit nga Bashkia ose nga nënkontraktori.	Kosto do të jetë definitive pas studimit dhe menyrës së

	zgjedhur për shërbimin
Zhvillimi i materialeve promociionale (2000 copë)	100,000
Total:	900,000+ Pjesën e investimeve të specifikuar nga Studimi

1. Të Dhëna të Përgjithshme

Titulli i Projektit	Riorganizimi dhe Zgjerimi i rrjetit të Ujësjellësit dhe i Kanalizimeve (Bashkia Klos)
Tipi i Projektit	<i>Shërbimet Publike</i>
Vendi i Projektit	<i>Klos, Suç, Xibër, Gurrë</i>
Buxheti Total (Vlerësim Paraprak)	900,000 lekë

2. Situata dhe Analiza e Problemit.

Në situatën e re të dale nga shkrirja dhe amalgimi i njesive lokale të qeverisjes lokale në njësi më të mëdha, ofrimi i shërbimeve publike efektive pritet të jetë një prej rrjedhojave bazë të synuara. Ruajtja e stadit të arritur në shërbimet aktuale dhe përmirsimi i mëtejshëm janë tendencat që duhet të ecin paralelisht. Shërbimi i Ujësjellësit dhe Kanalizimeve të Ujrave të zeza në Bashkinë Klos mbulon vetëm pjesërisht popullatën kurse aksesit ndaj rrjetit të kanalizimeve është dhe më i ulët. Të dyja shërbimet janë të manaxhuara nga vetë komunat ku mbledhja e tarifave është në nivelin e 50%. Krijimi i një entiteti të ri si bashkia Klos bën të nevojshëm riorganizimin e shërbimeve dhe investimet shtesë për të rritur shkallën e shërbimit dhe nivelin e aksesit në këto dy shërbime bazë krahasimisht me nivelet kombëtare.

3. Objektivat Specifike të Projektit

Riorganizimi i shërbimit të ujësjellës kanalizimeve dhe investimeve shtesë për të rritur aksesin e banorëve në nivele të krahasueshme (jo më pak se) me normat mesatare kombëtare të publikuara nga Ministria e Punëve Publike dhe Transportit

4. Rezultated e Pritura (dhe Indikatore të Projektit)

- Riorganizimi i shërbimit të ujësjellësit dhe kanalizimeve të ujrave të zeza për të përfshirë të gjitha njësitë e amalguara në një entitet të vetëm të shërbimit që u shërben gjithë banorëve: (një entitet shërbimi i organizuar si korporatë publike, total i popullsisë për tu shërbyer më tepër se 16000 banorë, përqindja e aksesit në rrjetin e ujësjellësave më tepër se 85% dhe për ujrën e zeza më tepër se 50%)
- Vendosja e tarifave unike të shërbimit për furnizimin me ujë dhe kanalet e ujrave të zeza në gjithë territorin e bashkisë Klos (Tarifa e publikuar dhe përfshirë në paketën fiskale të miratuar nga Bashkia Klos ose brënda taksës së gjelbërimit).
- Krijimi i një sistemi të llogaritjes së kostonë së shërbimit të integruar furnizim me ujë dhe rrjet kanalizime ujra të zeza (kosto për banor dhe pasojë tarifë e njëjtë për të gjithë banorët e mbuluar me shërbimin).
- Rritja e nivelit të arkëtimeve nga njësia e shërbimit (bilanci i veprimtarisë së njësive të shërbimit jonegativ).

- Investimet të reja për të përmirësuar aksesin e banorëve në këto shërbime të realizuara nga Bashkia Klos (plane dhe zbatim i projekteve të investimit nga Bashkia Klos).
- Investime për rritjen e efektivitetit të shërbimit dhe faturimit të shërbimit dhe pakësuar humbjet (investimet në aparate matëse, kalimi nga tarifimi mbi shume fikse në tarifë për m³).

5. Aktivitetet e Projektit

- Studimi për sistemin e shërbimit të integruar të ujesjellësit dhe ujrave të zeza dhe mënyrën e organizimit të entitetit të shërbimit (shoqeri aksionare apo bashkia).
- Rishikimi i planeve dhe projekteve të ish njësive për investime dhe kanalizime dhe krijimi i një plani të integruar të ketyre investimeve në kordinim me strukturën përgjegjëse në nivel qendror (Ministria e Punëve Publike dhe Transportit)
- Harmonizimi i rregullores dhe statutit të njësisë që ofron shërbimin me ligjin mbi decentralizimin dhe financat lokale.
- Aprovimi në Këshillin Bashkiak e plan projekteve të investimeve dhe kërkesave për financim nga donatorë ose FSHZH apo Fondi Rajonal i Zhvillimit.
- Aprovimi i tarifës së shërbimit si pjesë e paketës fiskale të aplikuar nga Bashkia dhe përfshirja e të ardhurave/shpenzimeve në plan/zbatimin e buxhetit bashkiak.
- Zhvillimi i materialeve promociionale për promovimin dhe modalitetet e shërbimit(fletëpalosje)

6. Maturiteti i Projektit

Aktualisht shërbimi i furnizimit me ujë në njësitë që do të bashkohen për formimin bashkisë Klos ofrohet nga bashkia ose komunat. Studimi pritët ta validojë ose të rekomandojë mënyrën e shërbimit nëpërmjet shoqërive aksionare.

Ekzistojnë shume plan projekte investimesh në zonë nga ish komunat apo bashkia Klos të cilat duhet të ripunohen për t'iu përshtatur realitetit të ri të punës të funksionimit të bashkisë Klos.

Ligji i ri Organik i Decentralizimit, Financave Lokale pritët të specifikojë kompetencat dhe mënyrën e organizimit të shërbimit të furnizimit me ujë dhe kanalizimeve nga njësitë e qeverisjes vendore.

7. Burimet e Financimit dhe Partneret e Zbatimit të Projektit.

Burimet e Financimit:

- Fond i Zhvillimit të Rajoneve
- Fondi Shqiptar i Zhvillimit
- Transferta e Pakushtëzuara
- Të ardhurat e veta nga tarifa
- Donatorët
- Fond i Mbështetjes së Decentralizimit

Partnerët:

- Bashkia Mat
- Qeveria Qëndrore dhe Qarqet
- Donatorë: BE, Berzh, Kwf

8. Kosto e Projektit

Studimi për sistemin e shërbimit të integruar të ujesjellësit dhe ujrave të zeza dhe mënyrën e organizimit të entitetit të shërbimit	800,000
Aprovimi në Këshillin Bashkiak dhe hapja e prokurimit për investimet dhe shërbimin. Aprovimi i tarifës së shërbimit si pjesë e paketës fiskale të aplikuar nga Bashkia dhe përfshirja e të ardhurave/shpenzimeve në plan/zbatimin e buxhetit bashkiak	0
Rishikimi i planeve dhe projekteve të ish njësive për investime dhe kanalizime dhe krijimi i një plani të integruar të ketyre investimeve në kordinim me strukturën përgjegjëse në nivel qendror (Ministria e Punëve Publike dhe Transportit)	0
Harmonizimi i rregullores dhe statutit të njësisë që ofron shërbimin me ligjin mbi decentralizimin dhe financat lokale	0
Aprovimi në Këshillin Bashkiak e plan projekteve të investimeve dhe kërkesave për financim nga donatorë ose FSHZH apo Fondi Rajonal i Zhvillimit. Aprovimi i tarifës së shërbimit si pjesë e paketës fiskale të aplikuar nga Bashkia dhe përfshirja e të ardhurave/shpenzimeve në plan/zbatimin e buxhetit bashkiak.	0
Zhvillimi i materialeve promocionale (2000 copë)	100,000
Total:	900,000

1. Të Dhëna të Përgjithshme

Titulli i Projektit	Riorganizimi dhe Zgjerimi i rrjetit të Ujësjellësit dhe i Kanalizimeve (Bashkia Mat)
Tipi i Projektit	<i>Shërbimet Publike</i>
Vendi i Projektit	<i>Burrel, Koms, Lis, Macukull, Baz, Ulëz, Rukaj, Derjan,</i>
Buxheti Total (Vlerësim Paraprak)	900,000 lekë

2. Situata dhe Analiza e Problemit.

Në situatën e re të dalë nga shkrija dhe amalgimi i njesive lokale të qeverisjes lokale në njësi më të mëdha, ofrimi i shërbimeve publike efektive pritet të jetë një prej rrjedhojave bazë të synuara. Ruajtja e stadit të arritur në shërbimet aktuale dhe përmirsimi i mëtejshëm janë tendencat që duhet të ecin paralelisht. Shërbimi i Ujësjellësit dhe Kanalizimeve të Ujrave të zeza në Bashkinë Burrel është 100 % dhe për ujrën e zeza së paku 60% kurse për komunat e tjera aksesit i banorëve në skemat e furnizimit me këto shërbime është dhe më i ulët. Në qytetin e Burrelit shërbimi është i organizuar si shoqëri aksionere kurse në pjesën e mbetur të territorit të dyja shërbimet janë të manaxhuara nga vetë komunat ku mbledhja e tarifave është në nivelin e 50%. Krijimi i një entiteti të ri të zgjeruar si bashkia Burrel bën të nevojshëm riorganizimin e shërbimeve dhe investimet shtesë për të rritur shkallën e shërbimit dhe nivelin e aksesit në këto dy shërbime bazë krahasimisht me nivelet kombëtare.

3. Objektivat Specifike të Projektit

Riorganizimi i shërbimit të ujësjellës kanalizimeve dhe investimeve shtesë për të rritur aksesin e banorëve në nivele të krahasueshme (jo më pak se) me normat mesatare kombëtare të publikuara nga Ministria e Punëve Publike dhe Transportit

4. Rezultatet e Pritura (dhe Indikatorët e Projektit)

- Riorganizimi i shërbimit të ujësjellësit dhe kanalizimeve të ujrave të zeza për të përfshirë të gjitha njësitë e amalguara në një entitet të vetëm të shërbimit që u shërben gjithë banorëve: (një entitet shërbimi i organizuar si korporatë publike, total i popullsisë për të shërbyer më tepër se 27000 banorë, përqindja e aksesit në rrjetin e ujësjellësave më tepër se 85% dhe për ujrën e zeza më tepër se 50%)
- Vendosja e tarifave unike të shërbimit për furnizimin me ujë dhe kanalet e ujrave të zeza në gjithë territorin e bashkisë së re Mat (Tarifa e publikuar dhe përfshirë në paketën fiskale të miratuar nga Bashkia Mat ose brënda taksës së gjelbërimit).
- Krijimi i një sistemi të llogaritjes së kostos së shërbimit të integruar furnizim me ujë dhe rrjet kanalizime ujra të zeza (kosto për banor dhe pasojë tarifë e njëjtë për të gjithë banorët e mbuluar me shërbimin).
- Rritja e nivelit të arkëtimit nga njësia e shërbimit (bilanci i veprimtarisë së njësive të shërbimit jonegativ).

- Investimet të reja për të përmirësuar aksesin e banorëve në këto shërbime të realizuara nga Bashkia Klos (plane dhe zbatim i projekteve të investimit nga Bashkia Mat).
- Investime për rritjen e efektivitetit të shërbimit dhe faturimit të shërbimit dhe pakësuar humbjet (investimet në aparate matëse, kalimi nga tarifimi mbi shume fikse në tarifë për m³).

5. Aktivitetet e Projektit

- Studimi për sistemin e shërbimit të integruar të ujesjellësit dhe ujrave të zeza dhe mënyrën e organizimit të entitetit të shërbimit (shoqeri aksionare apo bashkia).
- Rishikimi i planeve dhe projekteve të ish njësive për investime dhe kanalizime dhe krijimi i një plani të integruar të ketyre investimeve në kordinim me strukturën përgjegjëse në nivel qëndror (Ministria e Punëve Publike dhe Transportit)
- Harmonizimi i rregullores dhe statutit të njësisë që ofron shërbimin me ligjin mbi decentralizimin dhe financat lokale.
- Aprovimi në Këshillin Bashkiak e plan projekteve të investimeve dhe kërkesave për financim nga donatorë ose FSHZH apo Fondi Rajonal i Zhvillimit.
- Aprovimi i tarifës së shërbimit si pjesë e paketës fiskale të aplikuar nga Bashkia dhe përfshirja e të ardhurave/shpenzimeve në plan/zbatimin e buxhetit bashkiak.
- Zhvillimi i materialeve promocionale për promovimin dhe modalitetet e shërbimit(fletëpalosje)

6. Maturiteti i Projektit

Aktualisht shërbimi i furnizimit me ujë në njësitë që do të bashkohen për formimin bashkisë Burrel ofrohet nga komunat në ndryshim nga bashkia e Burrelit ku shërbimi ofrohet nga nje shoqeri aksionere. Studimi pritët ta validojë ose të rekomandojë mënyrën e shërbimit nëpërmjet shoqërive aksionare.

Ekzistojnë shume plan projekte investimesh në zonë nga ish komunat apo bashkia Klos të cilat duhet të ripunohen për t'iu përshtatur realitetit të ri të punës të funksionimit të bashkisë Mat.

Ligji i ri Organik i Decentralizimit, Financave Lokale pritët të specifikojë kompetencat dhe mënyrën e organizimit të shërbimit të furnizimit me ujë dhe kanalizimeve nga njësitë e qeverisjes vendore.

7. Burimet e Financimit dhe Partneret e Zbatimit të Projektit.

Burimet e Financimit:

- Fond i Zhvillimit të Rajoneve
- Fondi Shqiptar i Zhvillimit
- Transferta e Pakushtëzuara
- Të ardhurat e veta nga tarifa
- Donatorët

- Fond i Mbështetjes së Decentralizimit

Partnerët:

- Bashkia Mat
- Qeveria Qëndrore dhe Qarqet
- Donatorë: BE, Berzh, Kwf

8. Kosto e Projektit

Studimi për sistemin e shërbimit të integruar të ujesjellësit dhe ujrave të zeza dhe mënyrën e organizimit të entitetit të shërbimit	800,000
Aprovimi në Këshillin Bashkiak dhe hapja e prokurimit për investimet dhe shërbimin. Aprovimi i tarifës së shërbimit si pjesë e paketës fiskale të aplikuar nga Bashkia dhe përfshirja e të ardhurave/shpenzimeve në plan/zbatimin e buxhetit bashkiak	0
Rishikimi i planeve dhe projekteve të ish njësive për investime dhe kanalizime dhe krijimi i një plani të integruar të ketyre investimeve në kordinim me strukturën përgjegjëse në nivel qendror (Ministria e Punëve Publike dhe Transportit)	0
Harmonizimi i rregullores dhe statutit të njësisë që ofron shërbimin me ligjin mbi decentralizimin dhe financat lokale	0
Aprovimi në Këshillin Bashkiak e plan projekteve të investimeve dhe kërkesave për financim nga donatorë ose FSHZH apo Fondi Rajonal i Zhvillimit. Aprovimi i tarifës së shërbimit si pjesë e paketës fiskale të aplikuar nga Bashkia dhe përfshirja e të ardhurave/shpenzimeve në plan/zbatimin e buxhetit bashkiak.	0
Zhvillimi i materialeve promociionale (2000 copë)	100,000
Total:	900,000

1. Të Dhëna të Përgjithshme

Titulli i Projektit	Përmirsimi i Shërbimit të Planifikimit të shërbimit public të transportit (Bashkia Mat)
Tipi i Projektit	<i>Shërbimet Publike + Quick Start</i>
Vendi i Projektit	<i>Burrel, Koms, Lis, Macukull, Baz, Ulëz, Rukaj, Derjan,</i>
Buxheti Total (Vlerësim Paraprak)	0 lekë

2. Situata dhe Analiza e Problemit.

Në situatën e re të dale nga shkrirja dhe amalgimi i njësive lokale të qeverisjes lokale në njësi më të mëdha, ofrimi i shërbimeve publike efektive pritet të jetë një prej rrjedhojave bazë të synuara. Shërbimi i transportit publik dhe mirembajtjes së rrugëve janë të lidhura me njësitet lokale përgjegjëse për mirëmbajtjen e rrugëve lokale dhe nxjerrjen e licensave për transport publik atje ku ky kryhet nga privatët. Rritja e cilësisë së shërbimit publik varet jo vetëm nga rregullimi i aktivitetit të transportit publik me anë të një sistemi efektiv licensash por edhe nga aftësia e njësive të qeverisjes lokale për të gjeneruar mjaftueshmerisht të ardhura për të përmirësuar infrastrukturën rrugore si pasojë e rritjes së aktivitetit formal të transportit publik dhe eliminimit të informalitetit. Rritja e aftësive të planifikimit të kostove/trafikut/licensave dhe investimeve në infrastrukturën rrugore në bashkinë e re të Matit janë pra të ndërlidhura dhe i shërbejnë synimit final të përmirimit të cilësisë së shërbimit të transportit publik.

3. Objektivat Specifike të Projektit

Përmirsimi i aftësive të planifikimit të transportit publik dhe investimeve në infrastrukturë si parakusht për të përmirësuar cilësinë e transportit publik në Bashkinë Mat.

4. Rezultatet e Pritura (dhe Indikatorët e Projektit)

- Inventarizimi i rrugëve lokale të Bashkisë Mat dhe i kushteve të tyre teknike: (kategoritë dhe gjatësia, ashpërsia dhe kushtet teknike, volumi i trafikut dhe lloji i automjeteve, banoret që kanë akses)
- Instalimi i modelit të planifikimit rrugor në Excel sipas modelit të thjeshtuar të bankës botërore për të përcaktuar koston e transportit dhe planifikimin e investimeve (përcaktimi i parametrevë të modelit dhe perlllogaritja e kostove të tipeve të ndryshme të transportit publik sipas gjendjes së rrugës, planifikimi i investimeve dhe mirembajtjes së rrugëve si pjesë e buxheteve afatshkurtra dhe afatgjata)
- Vendosja e licensave unike dhe të kombinuara për transportin publik në Bashkinë Mat (Licensa e publikuar dhe përfshirë në paketën fiskale të miratuar nga Bashkia Mat).
- Rritja e nivelit të arkëtimit nga njësia e shërbimit dhe ulja e nivelit të informalitetit në sektor (arkëtimet nga shitja e licensave dhe volumi i automjeteve që ushtrojnë aktivitetin në mënyrë informale).

- Investimet të reja për të përmirësuar infrastrukturën lokale të Bashkisë Mat (plane dhe zbatim i projekteve të investimit nga Bashkia Mat).

5. Aktivitetet e Projektit

- Inventari i Rugëve, trafikut dhe automjeteve.
- Instalimi i Software dhe Modulit të planifikimit sipas versionit të thjeshtuar dhe falas të BB.
- Përkthimi i Modulit dhe Trainimi i Përdoruesve të Modelit
- Perlogaritja e Licensave të reja për Bashkinë Mat dhe shitja e tyre
- Planet e reja të investimit dhe mirëmbajtjes së infrastrukturës rrugore në buxhetet afatshkurtra dhe afatmesme të Bashkisë Mat.

6. Maturiteti i Projektit

Nuk ka asnjë modul dhe program të instaluar në nivel bashkie për momentin. Nga ana tjetër modeli është falas dhe përkthimi dhe instalimi i tij mund të bëhet direkt nga punonjësit e bashkisë.

7. Burimet e Financimit dhe Partneret e Zbatimit të Projektit.

Burimet e Financimit:

- Transferta e Pakushtëzuara
- Të ardhurat e veta nga licenca e transportit

Partnerët:

- Bashkia Mat

8. Kosto e Projektit

Inventari i Rugëve, trafikut dhe automjeteve.	0
Instalimi i Software dhe Modulit të planifikimit sipas versionit të thjeshtuar dhe falas të BB.	0
Përkthimi i Modulit dhe Trainimi i Përdoruesve të Modelit	0
Perlogaritja e Licensave të reja për Bashkinë Mat dhe shitja e tyre	0
Planet e reja të investimit dhe mirëmbajtjes së infrastrukturës rrugore në buxhetet afatshkurtra dhe afatmesme të Bashkisë Mat.	0
Total:	0

1. Të Dhëna të Përgjithshme

Titulli i Projektit	Përmirsimi i Shërbimit të Planifikimit të shërbimit public të transportit (Bashkia Klos)
Tipi i Projektit	<i>Shërbimet Publike + Quick Start</i>
Vendi i Projektit	<i>Klos, Suç, Xibër, Gurrë</i>
Buxheti Total (Vlerësim Paraprak)	0 lekë

2. Situata dhe Analiza e Problemit.

Në situatën e re të dale nga shkrirja dhe amalgimi i njesive lokale të qeverisjes lokale në njësi më të mëdha, ofrimi i shërbimeve publike efektive pritet të jetë një prej rrjedhojave bazë të synuara. Shërbimi i transportit publik dhe mirembajtjes së rrugeve janë të lidhura me njësitë lokale përgjegjëse për mirëmbajtjen e rrugëve lokale dhe nxjerrjen e licensave për transport publik atje ku ky kryhet nga privatët. Rritja e cilësisë së shërbimit publik varet jo vetëm nga rregullimi i aktivitetit të transportit publik me anë të një sistemi efektiv licensash por edhe nga aftësia e njesive të qeverisjes lokale për të gjeneruar mjaftueshmerisht të ardhura për të përmirësuar infrastrukturën rrugore si pasojë e rritjes së aktivitetit formal të transportit publik dhe eliminimit të informalitetit. Rritja e aftësive të planifikimit të kostove/trafikut/licensave dhe investimeve në infrastrukturën rrugore në bashkinë e re të Klosit janë pra të ndërlidhura dhe i shërbejnë synimit final të përmirimit të cilësisë së shërbimit të transportit publik.

3. Objektivat Specifike të Projektit

Përmirsimi i aftësive të planifikimit të transportit publik dhe investimeve në infrastrukturë si parakusht për të përmirësuar cilësinë e transportit publik në Bashkinë Klos.

4. Rezultatet e Pritura (dhe Indikatorët e Projektit)

- Inventarizimi i rrugeve lokale të Bashkisë Klos dhe i kushteve të tyre teknike: (kategorite dhe gjatësia, ashpërsia dhe kushtet teknike, volumi i trafikut dhe lloji i automjeteve, banoret që kanë akses)
- Instalimi i modelit të planifikimit rrugor në Excel sipas modelit të thjeshtuar të bankës botërore për të përcaktuar koston e transportit dhe planifikimin e investimeve (përcaktimi i parametrave të modelit dhe perlogaritja e kostove të tipeve të ndryshme të transportit publik sipas gjendjes së rrugës, planifikimi i investimeve dhe mirembajtjes së rrugeve si pjesë e buxheteve afatshkurtra dhe afatgjata)
- Vendosja e licensave unike dhe të kombinuara për transportin publik në Bashkinë Klos (Licensa e publikuar dhe përfshirë në paketën fiskale të miratuar nga Bashkia Klos).
- Rritja e nivelit të arkëtimit nga njësia e shërbimit dhe ulja e nivelit të informalitetit në sektor (arkëtimet nga shitja e licensave dhe volumi i automjeteve që ushtrojnë aktivitetin në mënyrë informale).

- Investimet të reja për të përmirësuar infrastrukturën lokale të Bashkisë Klos (plane dhe zbatimimi i projekteve të investimit nga Bashkia Klos).

5. Aktivitetet e Projektit

- Inventari i Rugëve, trafikut dhe automjeteve.
- Instalimi i Software dhe Modulit të planifikimit sipas versionit të thjeshtuar dhe falas të BB.
- Përkthimi i Modulit dhe Trainimi i Përdoruesve të Modelit
- Perlogaritja e Licensave të reja për Bashkinë Klos dhe shitja e tyre
- Planet e reja të investimit dhe mirëmbajtjes së infrastrukturës rrugore në buxhetet afatshkurtra dhe afatmesme të Bashkisë Klos.

6. Klosuritë e Projektit

Nuk ka asnjë modul dhe program të instaluar në nivel bashkie për momentin. Nga ana tjetër modeli është falas dhe përkthimi dhe instalimi i tij mund të bëhet direkt nga punonjësit e bashkisë.

7. Burimet e Financimit dhe Partneret e Zbatimit të Projektit.

Burimet e Financimit:

- Transferta e Pakushtëzuara
- Të ardhurat e veta nga licenca e transportit

Partnerët:

- Bashkia Klos

8. Kosto e Projektit

Inventari i Rugëve, trafikut dhe automjeteve.	0
Instalimi i Software dhe Modulit të planifikimit sipas versionit të thjeshtuar dhe falas të BB.	0
Përkthimi i Modulit dhe Trainimi i Përdoruesve të Modelit	0
Perlogaritja e Licensave të reja për Bashkinë Klos dhe shitja e tyre	0
Planet e reja të investimit dhe mirëmbajtjes së infrastrukturës rrugore në buxhetet afatshkurtra dhe afatmesme të Bashkisë Klos.	0
Total:	0 lekë

1. Të Dhëna të Përgjithshme

Titulli i Projektit	Krijimi i shoqatave të prodhuesve të produkteve frutore: Rrush, Gështenja, Mollë, Dardhë, etj (Bashkia Klos dhe Mat)
Tipi i Projektit	Zhvillim ekonomik nëpërmjet zgjerimit të të ardhurave nga produktet vendore
Vendi i Projektit	<i>Te gjitha komunat gjatë luginës së Matit</i>
Buxheti Total (Vlerësim Paraprak)	1,030,000,000 Lekë

2. Situata dhe Analiza e Problemit.

Lugina e Matit ka kushte të favorshme për kultivimin e shumë drurëve frutorë dhe sidomos rrushit. Disa nga varietetet lokale janë të njohura në Mat dhe më tej (Tajga e Bardhë, e Kuqe, Cërruja etj). Megjithatë përfitimet nga prodhimi dhe tregëtimi i këtyre produkteve mbeten të kufizuara për shkak të aftësisë së ulët të investimeve në teknologjitë e prodhimit dhe të përpunimit si pasojë e madhësisë së kufizuar të fermave bujqësore dhe blektorale. Nxitja e formave të koperimit nëpërmjet krijimit të shoqatave të prodhuesve ose pëpunuesve me status juridik do të rriste aftësinë kredimarrëse dhe përfitimet nga ekonomitë e shkallës.

3. Objektivat Specifike të Projektit

Zhvillim ekonomik i qëndrueshëm duke shfrytëzuar avantazhet krahasuese dhe konkurruese vendore.

4. Rezultated e Pritura (dhe Indikatore të Projektit)

- Krijimi i shoqatave të prodhuesve dhe përpunuesve të drurëve frutorë me status juridik : (të pakten 5 shoqata të krijuara me anëtare me kontribute në asete ose kuotë antëtarësie, me borde dhe llogari bankare dhe aftësi për të hyrë në transaksione financiare me të tretë në dobi të anëtarëve të saj).
- Rritje e volumeve të shitjeve dhe të të ardhurave për fermerët vendas nga tregëtimi i produkteve vendase të akorduara nga këto shoqata në tregun lokal, rajonal dhe kombëtar (volumet e shitjeve dhe të të ardhurave në shkallë vendore më të larta se në tre vitet e fundit para krijimit të këtyre shoqatave).
- Investimi në pika grumbullimi të shoqatave respektive dhe në pajisje frigoriferike (çdo shoqatë në fund të periudhës trevjeçare të aktivitetit të ketë në pronësi të paktën një ngrehinë grumbullimi dhe magazinimi frigoriferik të produktit përkatës)
- Zhvillimi i markave lokale të regjistruara të produkteve vendore (secila nga shoqatat të ketë markën e vet të produktit përkatës).
- Lidhja me institutet rajonale dhe kombëtare të bujqësisë për mbështetjen me programe formimesh në teknologji dhe metodat pëpunimi moderne dhe në përputhje me kushtet klimatike të zonës (lidhje dhe memorandume të bashkpunimit të nënshkruara me institutin e bujqësisë BIO, të rrushit dhe të fidanëve, universitetin e Kamzës etj.)

5. Aktivitetet e Projektit

- Krijimi i shoqatave dhe vënia në veprim e tyre me një status juridik (bord, statut, administrate, seli dhe llogari bankare në bazë të legjislacionit shqiptar).
- Fillimi dhe zgjerimi i aktivitetit të ndërmjetësimit të kontratave të shitblerjes apo të përpunimit të produkteve bujqesore me të tretë në tregje lokale, rajonale, kombëtare apo nderkombëtare. Krijimi i portaleve on line/telefonikë të tregëtimit të këtyre produkteve.
- Zgjerimi i aseteve të shoqatave nëpërmjet kontributeve në pjesë, kuota nga anëtarët kundrejt pjesmarrjes në fitime apo nëpërmjet financimit me kredi me kushte lehtësuese të paguara me normat e fitimeve nga aktiviteti.
- Krijimi i markave lokale të produktit vendor dhe e sistemit të çertifikimit të këtyre markave nga shoqata përkatëse.
- Trainimi i fermerëve në metoda moderne të rritjes dhe përpunimit të produkteve bujqesore gjithmonë në respekt të ambientit dhe të traditave vendore.
- Aktivitete promovionale dhe informuese për të rritur shkallën e pjesmarrjes dhe anëtarësisë në këto shoqata

6. Maturiteti i Projektit

Nuk ka një koncept fillestar dhe fazë paraprake të këtij projekti.

7. Burimet e Financimit dhe Partneret e Zbatimit të Projektit.

Burimet e Financimit:

- Fond i Zhvillimit të Rajoneve
- Fondi Shqiptar i Zhvillimit
- Të ardhurat e veta nga kuotat e anëtarësisë ose Asetet e pjesmarrësve në shoqatë
- Donatorët
- Bankat dhe Institucionet

Partnerët:

- Bashkia Mat dhe Klos
- Ministria e Bujqësisë, Drejtoritë rajonale të bujqësisë institucionet e varësisë
- Donatorë: BE, BB, USAID, GIZ
- Banka: BERZH, ProCredit, Institutet e Mikrofinances

8. Kosto e Projektit (per 5 shoqata te tilla)

Krijimi i shoqatave dhe vënia në veprim e tyre	20,000,000
Fillimi dhe zgjerimi i aktivitetit të ndërmjetësimit të kontratave të shitblerjes apo të përpunimit të produkteve bujqesore me të tretë në tregje lokale, rajonale, kombëtare apo nderkombëtare. Krijimi i portaleve on line/telefonikë të tregëtimit të këtyre produkteve	0
Zgjerimi i aseteve të shoqatave nëpërmjet kontributeve në pjesë, kuota nga anëtarët kundrejt pjesmarrjes në fitime apo nëpërmjet financimit me kredi me kushte lehtësuese të paguara me normat e fitimeve nga aktiviteti	1,000,000,000

Krijimi i markave lokale të produktit vendor dhe e sistemit të çertifikimit të këtyre markave nga shoqata përkatëse	10,000,000
Trainimi i fermerëve në metoda moderne të rritjes dhe përpunimit të produkteve bujqesore gjithmonë në respekt të ambientit dhe të traditave vendore. Aktivitete promociionale dhe informuese për të rritur shkallën e pjesëmarrjes dhe anëtarësise në këto shoqata	0 (të përfshira në shpenzimet e veprimtarisë së shoqatave)
Total:	1,030,000,000 Lekë

1. Të Dhëna të Përgjithshme

Titulli i Projektit	Krijimi i entiteteve të përpunimit të produkteve blegtorale (Bashkia Klos dhe Mat)
Tipi i Projektit	Zhvillim ekonomik nëpërmjet zgjerimit të të ardhurave nga produktet vendore
Vendi i Projektit	Te gjitha komunat e FA Mat Klos
Buxheti Total (Vlerësim Paraprak)	31,800,000 Lekë

2. Situatat dhe Analiza e Problemit.

Zona e Matit dhe e Klosit dallohet për cilësinë e veçantë të produkteve blegtorale për arsye të klimës, bimësisë dhe ujërave të bollshme. Megjithatë kjo zonë aktualisht nuk ka asnjë impiant të përpunimit të këtyre produkteve gjë që bën që nënproduktet të mbeten në tregun lokal për shkak të mospërbushjes të standarteve së cilësisë për të kaluar në tregje kombëtare dhe ndërkombëtare. Investimet në këto impiante do të rishtin cilësinë e produkteve, mundësitë për eksportim dhe të ardhurat familjare në FA.

3. Objektivat Specifike të Projektit

Zhvillim ekonomik i qëndrueshëm duke shfrytëzuar avantazhet krahasuese dhe konkurruese vendore në produktet blegtorale.

4. Rezultatet e Pritura (dhe Indikatore të Projektit)

- Investimi në njësi të përpunimit të produkteve blegtorale në territorin e bashkive Mat dhe Klos me kapacitet deri në 1 ton në ditë për njësitë e përpunimit të qumështit dhe 800 kg në ditë për mishin (2 baxho dhe 1 sallameri të ndërtuara në territorin e FA)
- Rritje e volumeve të shitjeve dhe të të ardhurave për fermerët vendas nga tregëtimi i produkteve vendase nga këto shoqata në tregun lokal, rajonal dhe kombëtar (volumet e shitjeve dhe të të ardhurave në shkallë vendore më të larta se në tre vitet e fundit para ngritjes së këtyre njësive).
- Zhvillimi i markave lokale të regjistruara të produkteve vendore (secila nga shoqatat të ketë markën e vet të produktit përkatës).
- Lidhja me institutet rajonale dhe kombëtare të bujqësisë/blegtorisë për mbështetjen me programe formimesh në teknologji dhe metodat pëpunimi moderne dhe në përputhje me kushtet klimatike të zonës (lidhje dhe memorandume të bashkpunimit të nënshkruara me Ministrinë e bujqësisë dhe institutet e varësisë)

5. Aktivitetet e Projektit

- Studimi i Fizibilitetit të investimeve dhe kërkesë për kredi.
- Negocimi i kredisë me kushte lehtësuese pranë një institucioni financues (donator, bankë apo institucion mikrofinance).
- Akordimi i Kredive dhe fillimet e investimeve. Vënia në punë e njësive përkatëse dhe tregëtimi i mallrave të përpunuara.

- Krijimi i markave lokale të produktit vendor dhe e sistemit të çertifikimit të këtyre markave nga Institutet e Garantimit të cilësisë.

6. Maturiteti i Projektit

Nuk ka një koncept fillestar dhe fazë paraprake të këtij projekti.

7. Burimet e Financimit dhe Partneret e Zbatimit të Projektit.

Burimet e Financimit:

- Donatorët
- Bankat dhe Institucionet

Partnerët:

- Ministria e Bujqësisë, Drejtoritë rajonale të bujqësisë institucionet e varësisë
- Donatorë: BE, BB, USAID, GIZ
- Banka: BERZH, ProCredit, Institutet e Mikrofinances

8. Kosto e Projektit (per 5 shoqata te tilla)

Studimi i Fizibilitetit të investimeve dhe kërkesë për kredi	800,000
Negocimi i kredisë me kushte lehtësuese pranë një institucioni financues (donator, bankë apo institucion mikrofinance).	0
Akordimi i Kredive dhe fillimet e investimeve. Vënia në punë e njësive përkatëse dhe tregëtimi i mallrave të përpunuara	30,000,000
Krijimi i markave lokale të produktit vendor dhe e sistemit të çertifikimit të këtyre markave nga Institutet e Garantimit të cilësisë.	1,000,000
Total:	31,800,000 Lekë

1. Të Dhëna të Përgjithshme

Titulli i Projektit	Krijimi i skemave të kreditimit për operatorët turistikë familjarë (Bashkia Klos dhe Mat)
Tipi i Projektit	Zhvillim ekonomik nëpërmjet zgjerimit të të ardhurave nga aktivitetet e Shërbimeve
Vendi i Projektit	Bashkia Klos dhe Mat
Buxheti Total (Vlerësim Paraprak)	100,000,000 + pjesa për tu vlerësuar Lekë

2. Situata dhe Analiza e Problemit.

Territori i bashkisë Mat dhe Klos është i pasur me resurse turistike. Megjithatë infrastruktura turistike pranë këtyre zonave është e pazhvilluar ose joekzistente. Për pasojë turizmi familjar mund të jetë një alternative tërheqëse dhe konkurruese me ndikim të menjëhershëm në të ardhurat e ekonomive familjare. Për të arritur në këtë rezultat ka nevojë të investohet në përmësimin e ambienteve të brëndshme të shtëpive private që të shërbejnë si njësi pritëse për turistët individualë në njësitë malore. Disponueshmëria e një fondi kreditimi të hapur ndaj kreditimit të këtij lloji shërbimi do të përmironte cilësinë dhe rriste standartin e shërbimit në këtë drejtim.

3. Objektivat Specifike të Projektit

Zhvillim ekonomik i qëndrueshëm duke shfrytëzuar resurset turistike lokale dhe rritur cilësinë e shërbimit.

4. Rezultatet e Pritura (dhe Indikatorët e Projektit)

- Krijimi i një fondi dhe skeme financimi të investimeve me qëllim turizmin familjar me kredi me kushte lehtësuese (një fond prej 100,000,000 Lekë) i dokumentave dhe procedurave për aplikim nga operatorët familjarë.
- Të paktën një e treta e operatorëve turistikë të identifikuar shërbejnë ose rimbursohet çdo vit nga fondi i kreditimit (një e treta e njësive familjare të identifikuar të shërbyera).
- Rritje e turizmit familjar dhe të ardhura të shtuara vendore (numri i turistëve familjarë dhe i të ardhurave në shkallë vendore nga turizmi më i lartë se në tre vitet e fundit para krijimit të shoqatës).

5. Aktivitetet e Projektit

- Krijimi i fondit dhe skemës së financimit në bashkpunim me donatorët ose institucionet kredituese.
- Aplikimi dhe marrja e kredive apo rimbursimit për investimet në ekonomitë familiare me qëllim final turizmin familjar.
- Investimet familjare në funksion të rritjes së cilësië së shërbimit.
- Aktivitete promovionale dhe informuese mbi mundësitë e shërbimit nga shoqata e operatorëve të hotelerisë dhe restoranterisë.

6. Maturiteti i Projektit

Nuk ka një koncept fillestar dhe fazë paraprake të këtij projekti.

7. Burimet e Financimit dhe Partneret e Zbatimit te Projektit.

Burimet e Financimit:

- Ministria e Bujqësisë, e Turizmit, Ekonomisë Sipërmarrjes dhe Zhvillimit Ekonomik
- Donatorët.
- Banka, Institucione Mikrofinance

Partnerët:

- Bashkia Mat dhe Klos
- Ministria e Bujqësisë, Ministria e Turizmit, Ministria e Ekonomisë.
- Donatorë: BE, BB, USAID, GIZ
- Banka: BERZH, ProCredit, Institutet e Mikrofinances

8. Kosto e Projektit (per 5 shoqata te tilla)

Krijimi i fondit dhe skemës së financimit në bashkpunim me donatorët ose institucionet kredituese	100,000,000
Aplikimi dhe marrja e kredive apo rimbursimit për investimet në ekonomitë familiare me qëllim final turizmin familiar	0
Investimet familjare në funksion të rritjes së cilësisë së shërbimit	Pjesa e pjesmarrjes nga operatorët familjarë për tu vlerësuar
Aktivitete promovionale dhe informuese mbi mundësitë e shërbimit nga shoqata e operatorëve të hotelarisë dhe restorantisë	Për tu vlerësuar në funksion të menurës dhe mediumit të shpërndarjes
Total:	100,000,000 + pjesa për tu vlerësuar Lekë